

DE ANIMAE

NATVRA ET VIRIBVS

*Quaestiones quaedam, partim ex
Aristotelicis scriptis decerptæ:
partim ex vera Philosophia, id
est, rationis Thesauris, de-
promptæ, in usum Cam-
tabrigiensium.*

Quarum seriem, sequens pagina demonstrabit.

Ecclesiast. 12. *Faciendi plures libros
nullus esse finis, frequensque carnis me-
ditatio afflictio est.*

Ecclesiast. 1. *In multa cognitione multa
est indignatio, & qui addit scientiam, ad-
dit laborem.*

M.

Lydius.

Ex officina THOMAE THOMASII,
Inclitæ Academiae Cantabrigien-
sis Typographi.

1585.

Cantabrigia
10.

259
210

3160 : 11

SERIES QVAESTIONVM

qua in hoc opere explicantur.

An Anima sit ex Traduce. *Quaestio prima.* 1.

An Anima sequatur corporis temperamentum. *Quaestio secunda.* Vbi quæritur etiam, An a stellis gubernetur. 77.

An certa in corpore Animæ sedes sit. *Quaestio tertia.* 105.

An plures conspicuæ sint Animæ in corpore. *Quaestio quarta.* 116.

An Anima sit instar abrasæ tabulæ: *Quaestio quinta.* 127.

An certò aliquid Animo comprehensum sit. *Quaestio sexta.* 155.

PRAEFATIO

AVTHORIS IN

QVAESTIONES

DE ANIMO.

Cripturus de *Anima*, Homericum illud cogitare debeo, qui Græcorum nomina per censurus, qui ad Troiæ obsidionem ex vniuersa Græcia confluerunt, istos versus modulatus est: quos, cum imitatus Virgilius, latinè sic retulit:

Non ego cuncta meis amplecti versibus opo.

Non mihi si centum linguae sint, ora q, centum,

Ferreæ vox.

Sic mihi omnia complecti non licet, quæcunque de animo peruestigari possunt. Abstrusa enim & recondita animæ misteria sunt, quæ iustû (si citentur) numerum multum excedunt, & humanum (si expendantur) ingenium longè superant. Si quis temeritatis nos fortè incusauerit, quòd ea disceptanda in lucem protulerim, quæ in angulos & tenebras abdita delitescant: non temere nobis ea excidisse putet, quæ laboriosè lucubrata sunt; nec inconsultò effusa intelligat, quæ

P R A E F A T I O

quæ multo tempore enixi sumus. At feruor iste,
 & æstus ingenij, quo ad scribendum exardemus,
 quibusdam non placet. Certè veritatis indaganda
 studio si quis ardentius flagrauerit, non id in
 vitium recider, sed in laudem redundabit. Ve-
 rùm immaturos istos ingenij fructus ætas nostra
 fastidit; crudos profectò fructus priùs esse oportet,
 quàm ad maturitatem veniant, & perfectione
 partus primò carebant, quam deinceps poti-
 untur: præpropere scribere satius est, quàm præ-
 posterè commentari, & minùs peccat qui ce-
 leriter festinat, quàm qui tardiùs moratur:
 scriptorum etiam vt infantia, sic & senectus
 est. Multi proferri possunt (sat scio) qui & pro
 consuetudine sua meliùs, pro hominum expe-
 ctatione admirabiliùs ista exornarent: Verùm
 magnis ingeniis promittenda grauiora censeo,
 in quibus maiore cum fructu & spe vberiore oc-
 cupentur, nobis relinquenda leuiora sunt, in qui-
 bus studium nostrum se exercitet, cùm ad altio-
 ra aspirare non possumus. Sinite igitur me vt di-
 uturni laboris mei fructum aliquem meterem, &
 voluptatem ex vigiliis perciperem. Mercator
 mari sæpe periclitatus, merces amplas domum
 reducit: miles cum hoste non semel congressus,
 victoriam reportat: Agricola multos labores
 perpeffus, messem expectat. Nos studiosi, mer-
 catores, milites, Agricole sumus: merces non vi-
 les corporis, sed animi prætiosas appetimus: ho-
 stem non alium præter inscitiae cæcitatem armis
 suis spoliare studemus: nec agrorum deniq; steri-
 lem, sed animorum feracem cultum profitemur.
 Mercaturam igitur comitantur auidinæ, mili-
 tiam

P R A E F A T I O

riam vincendi spes, Agriculturam messis expectatio: nobis id tantum liceat, ut post longam navigationem portum appellerem, confecto bello, victoriam sperarem, semine sparso idem recollerem. Faciam igitur id, quod qui patriam derelinquunt, solent, qui columnas erigunt, ut praetereuntes eam salutare possint, & qui peregrinam longinquam terram proficiscuntur, annulos aut simile quippiam domi cum amicis testes sui relinquunt: sic ego philosophiae extremum iam vale dicturus, mox ad extimas & peregrinas illas Theologiae oras traiecturus, isto palam edito testimonio discessum meum obsignare volui. Video me in magnum pelagum & immensum Oceanum vela dedisse, ubi impingendum ad saxa sit, haerendum in scopulis, tentandae Syrtes sint, fluctus ferendi, metuendae procellae, formidandi venti. Illa tamen me spes solatur & recreat, quod in ista peregrina nostra navigatione, aere alicubi sereno, ventis aliquando tranquillis, pacatis interdum fluctibus utemur, si & Aëolum ventorum patrem fauentem, & Neptunum aquarum Dominum placatum habeamus: Nec me profecto licet asperimis inuidiae procellis, & praecutis mordacis linguae spiculis caput meum obiecerim, isti quippiam permouebunt tamen, si illis interim, qui sanioris sunt iudicii, qui & fluctuum feritatem emollire, & ventorum tempestates sedare optimè nouerint, istis si non multum me displicuisse intellexero: utcumque est, lucubrationes nostrae, quae diu domi seclusae latitabant, nunc tandem lucem intueri incipient: quibus domestici parietes circumsonuerunt, nunc illae legendae publice

PRÆFATIO

publicè sunt; quæ meditatus denique intus sum,
nunc declamitabo palam. Isti studiorum no-
strorum prouentus, si ex vsu aliquo esse possent,
aut adiuumentum vel pertenuè cuipiam afferant,
assequutus sum quod volui: Quod si tamen
cùm prodesse non potuerunt, parum obfu-
isse videbuntur, nec oleum me meum
perdidisse, nec omnem amisisse o-
peram, nec frustra istuc omni-
no me iucubuisse mihi per-
suadebo. Valete.

Vestrum omnium

studiosissimus.

Andreas williattus.

AN ANIMA SIT EXTRADVCE.

QVAESTIO. I.

V *M* multa in re-
rum vniuersitate sint,
quæ ut subtilitate sua
sensus imbecillitatem
superant, sic nimio
splendore mentis aci-
em obtundunt & hebe-
tant: nihil tamen ex eo
numero occurrit, quod aut animos nostros vehe-
mentiùs perturbat, aut opiniones aliorum tur-
piùs distrahit, quàm quòd de animi origine ho-
mines sedulò querere & de eiusdem propaga-
tione curiosè inter se percontari solent. Et cer-
tè, si liberè quod res est, dicere, & impunè, quod
sentiam, profari licet, modestos eos & sobrios esse
oportet, qui in istius quæstionis disceptatione e-
laborare velint. Nos equidem isto consilio hanc
controuersiam suscepimus, non ut alios doceamus

A

mus

mus, quid sentiendum hic sit, à quibus ego scire cupio, quid ipsi sentiant: verum ut vetus illa opinio, quæ pro anima traducit, tanquam pro vita & capite dimicat, ad lancem & libram reuocetur. Priusquam igitur ad ipsius questionis explicationem descendam, illud sciri debet, an tantopere audendum sit, ut de tam difficili & ardua questione disputemus. Video afferri solere rationes, quibus inducti in utramque partem propendeamus. Nam primò, si anima naturaliter nos debeat, melius cum brutis animalibus actum erit, in quibus ortus ratio facile peruestigari, & nascendi conditio nullo labore comprehendere potest. Quorsum præterea oraculo illo admoneamur, *ἢ ἡμῖν εἰαυτοῖς*, ut in nos ipsos penetremus, & animi recessus perscrutemur? nisi voluisset ille Deus cui assignatum illud dictum est (quia maius erat, quam quod ab homine videretur, ut est apud Ciceronem) ut nostra nobis natura penitus perspecta & cognita esset. Neque verò ad corporis contemplationem à sapiente isto numine dimittimur, ut verba ferant hunc sensum, nosce te ipsum, id est, corporis domicilium ingredi, eius admirandam fabricam perlustra, & suspice, aut corruptionem agnosce, & metuas: verum ad animum nos relegat, cum *ἡμῖν εἰαυτοῖς* dicit. Cum enim ipsum hominem designo, animum

non

Ratio. 1.

Ratio. 2.

non corpus, intelligo, si Aristoteli credatur, cui illud ascribitur, Ne: 151 in 35 01.

Ethic. 9. 8.

Assurgunt interim alij, qui istam opinionem non ferendam putant, nec fovendam istam audaciam arbitrantur: sed aduersus allatas rationes viriliter pugnant. Primam duplici responsione tollunt. Sic enim à pari procedunt. Si nobis ignominiosum illud sit, quod ortum nostrum ignoremus, brutorum generationem comprehensam habeamus: eadem ratione & ij ignominia afficiendi sunt, qui corporis eiusque partium situm, locum, ordinem describere non possunt, quod tamen empiricis tantum & peritis medicis concedimus. Eoque magis id contingit, quia plus in vitio est ea nescire, quæ sensu edificare licet, quæque in nostrâ potestate sint, quam ea non attingere, quæ cum nobis denegentur, inuenire nullo modo possis. Hoc porro vibratum ac retortum argumentum in ipsorum caput redundat. Nam eo cum nobis sapientius naturam egisse censendum est, quam cum belluis: cum diuinum quiddam, latens & absconditum, in corpus nostrum immittatur, quod quæri facile, perquiri nullo modo potest: in illis nihil impressum vidimus, quod cuius inuestiganti non primo ferè aspectu occurrat.

Resp. ad 1.

ad secundâ.

Aduersus alterum illud argumentum, Dei

Aij consilio

consilio innixum, distinctio valebit. Nam multiplicem statuimus cognitionem, contenti inter duplici sumus acceptione. una ea est, quæ ex effectis de causa iudicium facit: quemadmodum ignem non procul abesse putem, si calorem prius sentiā. Appelletur (inuentore Arist.) demonstratio secundum quid. Alteram eam dicimus, quæ a causis recta via ad effecta procedit (propria demonstratio est) & animæ efficit id quod vult. Nam si ignis alicubi existat, æstu & feruore suo cōtinuo molestus erit. Animi igitur cognitio si aliqua sit, renocanda ad primum genus est: unde differre & distare solent inter res corporeæ & sensui subiectæ, & spirituales essen^{tia} longe à capiti nostro remotæ. Isto enim modo Deum summum illum opificem ex effectis cognoscimus: sic angelos & spiritus ex operibus notamus, & animam ipsam denique sentimus, cū vires eius in nobis ipsis experiamur: nobis aliter summam iniuriam à numine illo illatam dixerimus, si ea imperaret, quæ præstari à nobis non possunt. Cum igitur istis verbis ille Deus (quisquis fuerit) unumquemque nostrū affatur, ^{videtur} illud cogitare debemus & meminisse, quā diuina & cælestis nobis infusa natura sit, quæ nunquam quiescit, semper operatur, plena sit consilij, virtutū sedes

sedes, scientia cella, cognitionis magistra.

Quæ admiratio cum nos ceperit, illa reliqua cura erit, ut nostram hanc tam nobilem & planè regiam hospitem, benignè tractemus, & liberali hospitio excipiamus. Nunc, ut repellenda aliorum argumenta sunt, sic laceffendi novis erunt. Quid enim hoc dementia est, ut in animi absconditos fontes penetrare velimus, cum multa alia sint, in quibus cacutimus & decipimur, quæ & dignitate animo inferiora, & post habenda menti pulchritudine sint. Quis mihi iter in cælos commonstrabit, aut viam docebit in syderum regionem? quis mihi stellas enarrabit, aut eorum naturam depinget? quis illud definiet, utrum ardore terram collustrent, an luce tantum illuminent? ubi ventorum domicilium est? ubi Æolus Ille, qui cauum illum conuersa cuspide montem impellat in latus (ut Poeta somnians) nisi Æolum istum Deum dixerimus, qui tempestatem & ventos sedare possit: sic enim diuine Homerus:

Aeneid. 1.

Odyss. 3.

Ζῶς ἄρ' ἔστιν αἰθέριον αὐτῶν χεῖρ.

Ioui enim ventorum potestatem tribuit.

Audiamus quid sacra pagina loquatur: Spiritus, quo loco vult, spirat, & vocem eius au dis, sed non nosti, vnde veniat, nec quo vadat. Solem consimili modo non esse calidum,

Ioan 3.8.

A iij mentiumur

mentuntur Philosophi: quos facit Ovid. Pha-
etontis fabula ludis, cuius casu *Æthiopum*
sanguinem exaruisse vult. Sic enim canit:

Sanguine tū credunt in corpora summa vocato,
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.

Isto modo igitur delirant Philosophi. Psalmi-
sta in alia opinione est, cum loquitur, Nihil est

Psalm. 19. 6.

quod abscondatur à calore eius. Transil a-
mus ad corporis nostri structuram: quis facile
explicabit, quomodo fœtus in utero crescat, un-
de soliditatem suam ossa habeant, ut nervi ne-
ctantur, ut texantur arteriæ? Attendamus quid

Eccles. 11. 5.

Ecclesiastes dicat: Ignoras quæ sit via venti,
& quæ via ossium in utero gravidæ. Sed
sensus nostros examinemus, in quibus maxima
fides inesse videtur, quam sepe fallunt, quam
turpiter nonnuquam decipimur? nonne quæ
magna sunt, minutissima apparent, si ab oculo
abfuerint longius? nonne recta, curva conspici-
untur, si baculū in aquam dimittas? quæ supra
eminent, nonne deorsum depressa in speculo sa-
pissimè cernuntur? Quid dicam de memoria?
quàm fragilis, quàm caduca & vana est? quæ si
excitetur, languescit: sponte sua nonnunquam,
(cum ne cogitemus id quidem) ea quæ custo-
dit, emittit. Quod quidem de Simplicio iuvene
quodam August. narrat, qui interrogatus, Vir-
gilium

gillum & Ciceronis orationes quasdam recitare memoriter potuit, cum nunquam prius id fecisset. Multa huiusmodi exempla occurrunt, quæ aperte clamant, omnia incerta, fallacia, obscura esse, ut non pudeat (cum de animo loquamur) fateri, nos nescire, cum infima nonnulla & ignobilis conditionis nos fugiant. Quid impedit igitur cur non hic simus toti Academici, ut animi *αὐτὰρ ἀνθρώπων* tueamur? Sobrie enim & moderatè tractanda ista questio est, ne si nimis audacter vada tentemus, turgite absorbeamur: aut plus quàm æquum fuit, altum sapientes, turpiorem lapsum patiamur. Id nobis igitur faciendum est, hoc iter suscipiendum, non ut suis terminis istam controuersiam finiamus, quod non toleranda audacia est: verum ut utriusque opinionis iactis fundamentis, & adductis argumentis expensis, ad trutinam ea probemus, quæ lancem depressiorem habent.

Sic exorsi igitur ad rem ipsam veniamus. Istis præmissis, videndum secundo est (ne fallamur hic ambigüe) quomodo tria ista vocabula, *animus*, *animam*, & *mentem*, distinguenda censeamus. Memini introduci apud Aristotelem Democriti & Anaxagoræ ista de re discrepantes sententias. Ille confusionem omnium admittit: idem enim utroque verbo & ani-

Lib. 1. de animo cap. 2.

8 AN ANIMA SIT

ma & animo indicare vult, Homeri testimonio
persuasus, qui τὸ φρονίμ, quod mentis est propri-
um, qua phren græcè sonat, ad sensus accommo-
dat, cum ait: Hector iacet ἀνὸς φρονίμ. Alter ani-
mum ab anima isto sensu discrepare putat, quòd
ille in omnibus animalibus reperiatur: ista in
homine tantum sedem habeat.

Sed aliorum opiniones percurramus. Non-
nulli utrumque, & animum, & animam, idem
arbitrantur, hoc argumento inducti, quòd vita,
que ab anima proficiscitur, à sensu non secer-
natur. Lucretij verba hæc sunt:

Nunc animum atq; animã dico coniuncta teneri
Inter se, atque vnam naturam conficere ex se.

Sed Epicureorum fortassis ista opinio est,
qui animam cum sensu perire existimant.

Alij istam discrepantiam inuenerunt:
mens (inquiunt) corrumpi potest, manen-
te anima: & animus sopitur somno, anima
morte. Rursus Aëtius dicit, sapiamus animo,
fruihur anima. Marcellus ait: animus est,
quo sapiamus: anima, qua viuimus. Sic a-
nimam vitæ fontem & originem statuunt. Spi-
ritu enim vita fouetur, qui etiam anima appel-
lationem habet, si græcè notetur anima πνεῦμα τῷ ἀνι-
μῳ. Unde auspicatus Ouidius suæ Metamor-
phoseos exordiū creditur: *ex quo ipsi animos: quod*
sic

fic latinè transfertur eodem penè sono,

In noua fert animus, &c.

Sic latino sermone vsitata ista phrascs sunt:
efflauit animam, expirauit animam, & agere animam dicimus: etiam Virgilius anima vsus est pro aere, in Sileno suo:

Namq; canebat, uti magnum per inane coacta
 Semina terrarumq; animq; maniq; fuissent.

Verùm aptius meo iudicio ista vultu distin-
 gui solent. Animum enim dico, qui omnes rati-
 ocinandi, sentiendi, & vegetandi vires com-
 plectitur: quem Graci *ψυχή*, *πνεῦμα* & *θυμή* de-
 nominant: quia cordis astus & calor, spiritus
 ingressu mitigatur: vel, si Platonis sententia
 magis arridet: *θυμή* dicitur quasi *θυμή*, quia *θυμή*
θυμή, naturā nostram sustentat & vires fouet,
 aut *θυμή* *θυμή*: nam diuina in eo natura quadam
 quasi vestigiare relinquuntur. Latinis animus
 dicitur, quasi *animus*, sursum vadens, aut e-
 missus: Morientes enim, elato in cælum vul-
 tu, expirare cernimus.

Ista igitur animi significatio sit. Anima ve-
 rò rationem ipsam denotat, quā tanquam heredi-
 tatem aut possessionem suam vendicat. Isto
 sensu, *εὐνοία* græcè derivatur à *νῦν* vadere: celeri-
 mus enim mentis discursus est: omnia, vel ipso
 puncto temporis permeat, supremum cælum,
 &

Anime vo-
cabulum
quid deno-
tet.

Quomodo
mentis ap-
pellatio v-
surpanda sit.

& extremas terras vel momento perlustrat:
unde mentem, à permeando dictam putate, si
placet: fert etiam nos hanc notationem, ac si
esset, templum dicimus. Nam quemadmodum
sepulchrum est, id est sepulchrum animæ: sic anima
ipsa sacra domus, & sedes rationis vocatur. Si
de mente tertio queratur: eam animæ actionem
& energiam appellamus. Gracæ enim *ψυχή* usur-
patur tanquam esset, ut Plato vult, noni de-
siderium. Mens enim semper aliquid novi cogi-
tat: unde inuentionis thesauri ad nos asportan-
tur. Utinè eam vim mens obtinuit, ut ab emi-
nendo fluxisse putetur, quia pars nostri præ-
stantissima & eminentissima est: aut à remi-
niscendo nomen mutuetur. (Memoriæ enim
commendatio insignis & præclara est) vel ter-
tio propter stabilitatem suam affinis *ταπεινή* sit:
quæ rationis *αὐτὴν* diducimus, teste Platone
quia mentem corroborat. Quam-
diu enim in opinione sumus, quasi fluctuantes
cernimur: scientia si semel accesserit, opinionis
constantia consequetur.

Nunc ut ista ad præsentem locū accommodem-
us, de anima nulla cōtrouersia est, nec de men-
te certamen instituitur: verum de animæ pro-
creatrice & parente lis omnis & questio exori-
tur. Hoc igitur confecto sermone, illud conseq-
est

est, ut aliorum opiniones, quæ quidem de anima
 eruantur, examinemus: ut mittamus defini-
 tionem, quæ ab huius artis magistris petenda
 est, ne longius diuagemur à proposito. Omnes
 igitur, qui de anima se scire aliquid profite-
 buntur, aut qualitatem tantum in ea spectant,
 aut substantiam requirunt. Illius sententia
 sunt, quicunque aximam harmonia, numero,
 motu contineri docent, qui uno verbo refellun-
 tur. Missionis enim anima particeps esset, si
 diuisio in harmoniam, & numerum cadere ali-
 quando possit (Nam, quæ diuisionem recipiunt,
 & compositionem agnoscunt) aut interitus sibi
 conscia erit, si motus cum corpore pereat. Qui
 ad substantiam nos quandam ab accidentibus
 reuocant, eam aut corpoream prorsus esse, aut à
 corpore immunem demonstrant. Qui corpore-
 am eam volunt, aut elementarem, aut spiri-
 tualem constituunt. Elementarem dico, ut æ-
 reum, quia spiritu viuimus: Igneum, cum ca-
 lore nutriamur: Aqueum, quia ipsum semen
 humidum est, ex quo assurgit corpus. Horum
 opinio vel leui ictu percussa cadet. Si enim cor-
 poris instar quiddam in anima sit, erit eius-
 dem naturæ: mutationis enim iniuriis patebit,
 & obnoxia reddetur. Ista iam dogmata Phi-
 losophorum sunt. Alia opinio est, pro qua &
 Christi-

Opinionum
 varietas de
 animo.

Christiani nonnulli certant : qua asseritur, animum quiddam tenue & subtile corpus esse, spirituale uno verbo dicat. Isti constanter, imò pertinaciter, eum, quem susceperunt, errorem tuentur, duobus rationibus suffultum: utraq; ad incommodum ducit. Nisi enim anima corpus sui (inquiunt) erit ipsa & inanis substantia (corporis enim omnis repletio est) & rudis etiam, informis, & vaga, cum corpori non astringitur. Ut istis verbo satis factum sit, quid iam aberit, quò minus reliquos omnes spiritus inanes etiam esse, & sine forma prædices? quod longè secus est. Non inanes sunt, cum corporis adminiculo non indigeant, sed istud illorum potius societatem desiderat: nec certè informes erunt, cum corpori non immisceantur: ut ab eo coinquinentur. Sed parùm isti homines, dum nos illaqueare student, parùm animadvertunt, quibus ipsi premantur angustiis. Quid enim sequetur ex ista opinione, qua corpus ipsi anima tribuit? Certè duobus corporibus eundem locum repleri: corpus etiam sine forma existet, nisi corpus à corpore formari voluerimus.

Verùm illud iam queritur, an sua affingenda anima materia sit? persuadetur ex isto uno argumento, quòd nulla forma à materia sciuntur consistat, nisi infinita ponatur: tum demum, n.

forma

forma terminos suos habet, cum materia, tanquam veste, tegitur. Isti quaestioni sequens responsio sufficiet. Primo enim, si illud concedatur, materia sua animam vestitam esse, nulla erit differentia, qua formas materia sua tanquam ancilla stipatas, ab illis distinguat, quas pedissequa ista non comitatur. Quod verò de forma natura orgetur, qua materiam poscit, de corporeis formis accipiendum est: separata forma ea lege non tenetur. Illud quod sequitur de infinito, non ita absonum est. Quid prohibet enim, quominus infinitum aliquid dixerimus, si non eodem modo vocabulum sumatur? Infinita enim quaedam sunt ex essentia, quadam habita ratione quantitatis. Illa duplex reperitur, forma nimirum & materia. Nihil isto modo infinitum existit: quia forma omnis cum materia coniuncta est, nec materia unquam à forma sua secernitur. Infinitum quantitate quod dicitur, aut eam continuam, aut discretam respicit: eam rursum, aut manentem in corpore, aut fluentem spectat in tempore: illo modo nihil sine destituitur: ista ratione sine fine Deus est, cum quo anima etiam (de qua iam queritur) communicat. Discreta quantitatis si mentio fiat, sic rem infinitam introducimus: quemadmodum numerum videmus, cui addi aliquid & detrahi sine ullo

Materia
duplex.

nullo incommodopoteſt.

Se loccurrent alij, & ſubuenient partibus ſuis, materia diſcrimen ſtatuentes : ut una craſſior ſit, ſenſui ſubieſta, altera ſubtilior, ab eodem remota : iſta cur anima (inquiunt) non dabitur ? Dicam quare . Primo, quia id non neceſſe eſt . Non enim materia formam ſuſtentat : verum, iſta ei addita, ut eam conſeruet . Sic qui anima materiam aſcribunt, de eius dignitate multum derogant : ſi agendi vis, qua conſpicua in animo eſt, patiendi imbecillitate, qua laborat materia, retardetur . Illud porro non vident, progreſſum iam in infinitum ſerpere : ſi anima, qua forma vices ſupplet, materia & forma conſtet . Cur enim non alia ſuperior forma formæ iſti non deferretur, & illi rursus alia ?

Reliqua iam una eorum opinio eſt, qui animam vacuum corpore, & materia expertem credunt . Iſti verò de anima ortu inter ſe diſſentiunt, de ipſa re mutuum aſſenſum ſibi prabentes . Nam animam aut extrinſecus in corpus deſcendere, aut intus naſci exiſtimant . Illi duas ſectas habent : aut enim hominum animas ex nihilo ab initio creatas, aut ex Dei ſubſtantia in ipſum corpus infuſas ſingunt.

Iſti

Isti etiam opinione dissecti sunt. Alij enim animam in medium corpus à Deo profectum, quod nos tenemus: alij eam ex fecunda quadam parte, nescio qua, tanquam ex traduce propagatam defendunt: qui rursus inter se non consentiunt, utrum ex patris, an matris, an utriusque, animus disseminetur. Ab ista opinione exordium sumendum est: quia & defensores habeat acerrimos, & videatur præ reliquis novitatem asserre. Vbi tenere istum ordinem debemus, ut eorum fundamenta prius quassemus, ut ruat tandem ædificium, cum nos etiam novis machinis in ipsum impetum faciemus. Leniora argumenta attingenda primo in loco sunt, ut via ad graviora & aditus patefiat.

In prima acie obtrudi nobis & opponi potest Ratio 1. pro traduce.
 imago & similitudo illa quam parentes sui infantiis relinquunt. Proles enim genitori simillima redditur non externa tantum corporis specie, verum interno animi habitu: ut leo leonem gignit, lupus lupum procreat, simius simium parit, magnanimus fortem, crudelis immitem, ignavus timidum. Non enim tam corporis genitores parentes sunt, quam magistri morum. Hector filium Astianaëtem habuit, robustus nobilem: Achilles Pyrrho auctus est, fortis non debili:
 Alexandrum

Alexandrum Philippus natum vidit : inuictus
rex in signum ducem. Nam quæ parentibus natura
indita sunt, labore & diligentia nostra fiunt: ac
quæ illis communis illi nostra parens denegauit,
ad filios difficillime propagantur: ut optan-
dum illud magis, quam sperandum cum Inue-
nali sit,

Malopater tibi sit Therfites, dummodo tu sis
Æacidae similis. &c.

Quam enim fieri illud nullo modo potest, ut
si patrem Therfitem, ignobilem, gloriosum,
maledicum quis habeat, ipse in modestum
virum, nobilem, & honestum, aliquando eua-
dat.

Suffulcitur ista ratio comparatione nostri
status cum beluarum conditione. Nisi enim
hoc contingeret, ut parentum similitudinem in
vitæ nos filij exprimeremus, bruta animalia suo
ortu gloriari possunt, qui fœtus & corporis sui
robur, & animi etiam vires imitantes, pro-
ducunt.

Ista etiam assertio Aristoteleo axioma sta-
bilitur: qui hominem à Sole & homine ge-
nerari affirmat: cui accedit & illud, quod in Po-
liticis habetur: Hoc nimirum à primo ortu
cuiuslibet animali innatum esse, ut prolem
suam, tanquam similitudinis suæ hæredem,
post

Ratio. 2.

1. Pol. 15

post se relinquit. Cum enim non possint per se, id est, numero (ut interpretantur philosophi) aternitatem tueri, per alios eam, id est, specie sua (eisdem interpretibus) conseruant. Quod si igitur homo hominis foetus sit, si similis partus simili suo parente gaudet, cur non utramq. sui partem ex eodem fonte mutuabitur? cum non ex corpore tantum constet, sed animum etiam ad suam perfectionem adeptus sit. Istae rationes, ne memoriam multitudo obruat, si pergamus, iam responsiones requirunt. Primum argumentum negatione tolli penitus potest, ubi enim ista similitudo est, quam accipiunt à parentibus, filij? si consuetudinis indicio stabimus, illa palam loquitur, sapius dissimiles filios patribus conspici, quam similitudine cum illis conianctos. Ista fortassis similitudo in corpore reperitur, ad animum non extenditur. Audiamus disserentem Menelaum apud Homerum, qui hospitem suum Telemachum Ulyssis filium esse ex corporis specie demonstrat:

Filij corpore parentibus similes.

Responsio ad primam.

Odyss. 4.

En illi similis manibus pedibusque videtur:
Sunt oculi tales, & summo vertice crines.

Certè inquit (Helenam affatus) ipse Ulyssis filius est. Nam similes pedes, similes manus habet, &c. Verum ut liberalius cum aduersarijs actum sit, largiamur similitudinem istam cor-

B

pius

pus transilire, & ad animum penetrare, quod
Homerus de Telemacho innuit:

Οὐδ' ἄνθρωπος πατρίϊοι δαίμωνι φρεσίν.

Sed quis tandem, aut qualis ille animus erit? certè non minister ille, seu custos potius rationis: sed affectuum tantum sedem, & perturbationum pelagus significari volumus: quem admodum & Græci φρεσίν dicunt, quia feruntur & fluctuant: quod certè verbum in usu plurali non esset, cùm mens unius unica sit, affectus plures in uno appareant. Sed ne hoc quidem ita admirabile est, posse filium à patre animi dispositione dissentire: cùm eundem hominem nonnunquam sui dissimilem cernimus. Socratis exemplum placeat, de quo dira omnia corpus intuitus Zopirus ille diuinabat, cum ipse tamen sapientia & moderatione natura prauitatem emendarat: & reuera multa sunt, quibus desecti natura à proposito suo in nobis possit. Magna enim vis in educatione est: multum interest quibuscum conuersemur: illud etiam videndum, quos doctores habeamus. Quantum educatio possit Plutarchus indicat, qui non minimam parentum curam in eo cerni vult: ut rectè liberi educentur, & nutrices ad idoneas & salutares sibi comparent. Pueri enim dum teneri sunt, facile, tanquam flexibiles rami, in quamvis

Nutrices
honestè pueris
comparanda.

partem torquentur. Illud unum indicio erit,
 quod de Romulo traditur, qui eo usque de lupa
 lacte pavit, eiusq; vbera suxit, ut ipse lupi
 crudelitatis exemplo turpissimo fuerit. Quid
 in consuetudine sit, & quanta vis, Bruti filij
 clamant, qui à seditiosis quibusdam adolescen-
 tibus incitati, patrinecem parabant, qui ipsi
 ob hoc tantum facinus paterna severitatis
 morte sua testes sunt. Quantas deniq; insti-
 tutio vires habeat, Alexandri magnificum
 illud & superbum nomen docebit: cuius super-
 bie ex magistri Aristotelis infinita arrogan-
 tia immensus cumulus accessit. Sed secun-
 da ratio ad se nos vocat. Incylcatur bruto-
 rum conditio & ortus, quæ quasi ex viscerib. Resp. ad 1.
 suis omnium partium similitudinem emit-
 tit. Num ergo in eos liberalis & regia nostra
 parens fuerit, nobis duram & immitem se no-
 uercam ostendit? immo eò feliciter res nostra
 successit. Illorum enim anima cum corrup-
 tionis vinculis, tanquam compedibus quibus-
 dam irretita sit, non mirum est, si in eorum
 potestate videatur: nostra mens, cum interi-
 tura nunquam sit, aliunde originem, quam in
 nobis quarit. Ex isto iam loco ad Aristote-
 lem recurrunt: Soli & homini ex eius sen-
 tentia hominis ortum acceptum ferunt. Quis

ad tertiam.

20 AN ANIMA SIT

Quomodo
sol generat
hominem.

iam non videt, quomodo se suo gladio iugulant?
Si Sol enim ortus partem vendicat, admit-
tenda externa aliqua causa est, traducis vires
eneruata cadunt. Non enim hominem Aristo-
toteles solum efficientem statuit, verum in isto
negotio socium & adiutorem Solem adiungit,
id est, cœlestē quandam & diuinam vim, meto-
nymice ita locutus: ita ut homo ad corporis
ortum religetur, anima cœlitus delapsa pute-
tur. Aliud axioma introductum est, de in-
sito quodam animalium appetitu, ut simili fœ-
tu augeantur. Sed quorsum, aut in quem fi-
nem tandem id concupiscunt? Certè, ut genus

Qua ratio-
ne æternita-
tē obtineant
animalia.

& gentem suam propagarent. Quam nunc ista
nostris fauent partibus? Nonne enim melius
æternitatem consequentur, si anima huius-
modi prædita sint, quæ mori & interire nescit,
quàm quæ utrūq; aliquando conspiciet? Hoc
si ponatur, specie tenus tantum homines veluti
familia suæ & gentis fines dilatant: cum si al-
terum concedatur, numero, hoc est, per se, &
sua vi, animi præsidio idem effectum dabunt.
Nunc altius igitur in istud certamen, tanquā
pelagus aliquod, velis inuehamur. Subnectan-
tur ergo alia argumenta, quæ pro anima tradu-
cenda faciant. Si anima (inquiunt) non ex
traduce oriunda sit, ita ut cōtinuò ab ipso ortu
corpori

4. Ratio pro
traduce.

corpori inseratur : erit ipsum corpus multo
 tempore otiosum sine animo. Vbi enim, aut in
 quo ordine collocandus embrio erit, si nec bel-
 luinam naturam induat, nec humanam adhuc
 acceperit? Isto etiam modo effecta causam præ-
 current, si corpus sensu imbutum sit, & vege-
 tare possit absente anima, à qua reliqua omnia
 profluxisse credimus. Præter hæc, si anima cor-
 poris ita vinciat, ut eius temperamentum sen-
 tiant : unde verisimilius est exire animam,
 quàm à traduce? Quod nisi nobis etiam visum
 sit, ea nos difficultas premet, ut qua ratione
 aptæ & habiles animæ singulis cognatis corpo-
 ribus infundantur, id plane ignoremus. Si ani-
 ma porro non sit à parentibus seminata, unde
 euenit, ut tanta ijs in filios usq; ad necem pote-
 stas commissa sit? Nam patrem à filio interfici
 horrendum semper facinus indicatum est: à
 patre verò filium, si causa aliqua intercesserit,
 ad interitum rapi, licitum olim fuit: Bruti fa-
 ctum id probat, qui filios suos securi percussit:
 Manlij seueritas idem confirmat, qui ne à filij
 sui sanguine manus abstinuit: Virginij denique
 pietas id palam facit, qui filia sua unica pectus
 cultello transfixit, ne Appij Claudij belluina
 libidini cederet. Nunc ista retexamus. Pri-
 ma ratio in secundo isto agmine duplici nos

Ratio. 3.

6. Ratio.

Patres in vi-
 tam filiorū
 imperium
 habent.
 Virginij vi-
 ta unicam fi-
 liam priuat.
 Responsio
 ad 4.

incommodoperstringit. Eò enim impellimur, ut
 & corpus sine anima prasidio existere, & ef-
 fecta causam tempore anteuertere dicamus.
 Illud primò quàm leue est? Hoc enim si addi-
 dero, corpus animam possidere prius, quàm
 ratio adueniat, ecquid incommodi erit? Sen-
 sus enim animi vices supplet, si perfectior vis
 non impediat: quemadmodum Luna splen-
 descens noctu pro Sole est. Embrio igitur
 nondum ratione pradius, ubi locum suum re-
 periet, si nec ex brutorum genere sit, nec ex
 hominis stirpe? Idem, qui ista obijciunt, mi-
 hi de gallina ouo respondeant, de canis catulo,
 de rudi illa & informi vrsæ carne, quam lin-
 gendo ad formam suam prouocat: certè nec o-
 uum gallinam dices, nec catulum canem voca-
 bis, nec carnem illam vrsam existimabis. Vi-
 demus igitur temporis quoddam discrimen
 esse: unum, cum res iam adepta suam perfe-
 ctionem sit: alterum, illud spatium omne est,
 in quo perfectio ista inducitur, ut quæ in illo
 statu sint, energeticè subsistere credamus: quæ
 huc inclinant ut in diuina tantum apparere cer-
 tissimum sit. Infantem igitur utero inclusum
 à brutorum cognatione prorsus secludimus, &
 vera sua & hereditaria possessione restituimus,
 qui tempore tantum indiget, ut plenus paternæ
 suæ

Distinctio
 temporis
 adhibenda
 in rerum ge-
 neratione
 & perfecti-
 one.

sua (quam habet) natura heres scribatur.

Alia difficultas ex isto loco de effectis exoritur, quæ causam nullam antegressam habent. Sentimus enim, videmus, vigemus, in utriusque cellis latentes, etiam remota anima: quid iam audio te dicere? Sol radios suos verè splendidos eraculatur, splendent etiam & stella, lumen fundit & luna: ignis certè urit, ardent & ignita alia quadam, sic ratio quidem suis effectis insignis est, sensus etiam nobilitatur suis, gaudet & suis vegetandi vis. Ista proculdubio sentiendi, vegetandi vires animæ præsentem perficiuntur, & crescunt, ea si abfuerit, nihilominus tamen officium suum faciunt. Nam quid obstat, domus aliqua, si ab imperito artifice incepta & inchoata sit, quin eadem, si peritior opus suscipiat, maturius absoluitur: eodem plane modo ante initam istam animi cum corpore societatem, & sensu & vita freti sumus, sed utriusque, mancis & imperfectis. Alimentum n. suggestum per umbilicum est, sentiendi acumen organorum imbecillitate hebetatum, omnes vires denique instrumentorum debilitate liquefactæ: anima interim ubi corpus primum salutaverit, perfectio continuo ad omnes partes dimanat, & transfunditur.

Non omnia in animo, quæ eminet effecta, à ratione pendunt.

Ratio accedens reliquas facultates perficit.

Transeamus ad sequentem rationem. Illud

B iiii

quàm

Tollitur 5.

quam non est verisimile, animum affici à corpore, si verum arbitremur id, quod in versu ponitur.

Sapiens dominabitur astris.

Inclinatio sine dubio in animo reperitur, qua ad corporis affectus propendeat, qua tamen vi nō cogitur, nec necessitate aliqua impellitur. Distinctio etiam adduci in medium de animæ partibus solet, cuius una pars ipsi rationis imperio continetur, altera eo loco sita est, cui affectus subiacent, qui rationi parent nonnunquam, sæpenumero aduersantur. Huc igitur corporis illam sympathiean pertingere credibile videtur, ulterius ascendere nunquam opinandum est. Quod de animarum delectu obtruditur, ut istomodo ex anima propagatione, singula corpora consimiles animas sortiantur, quanta id impietatis est, cum & Dei sapientia detractum sit, ac si iudicare & decernere de animarum naturis non possit? Iustitia etiam eius labefactatur, si suum cuique non tribuat, & animas aptas & idoneas cum eiusdem generis corporibus copulet.

Qui fiat, ut corporibus similes animæ iufuse sint.

Tollitur 6.

Alia ratio percurrenda est de filiorum officio in parentes, qua suo quidem pondere ruet. Nam licet pro certo illud habeamus, quod certissimum est, animum non habere ortum suum
à traduce

à traduce, nec deduci à parentibus, iis tamen plurimis officiis denuncimur, quòd corpus eorū beneficio datum nobis sit, quo nihil gloriosius & magis splendidum est (Aristotele iudice) si unas stellas ex isto numero excipiamus, quibus nec ego postponenda nostra corpora creationis dignitate censeo. Exempla quorum vi aduersus nos pugnant, nos ne pungunt quidem. Brutus enim non paterna auctoritate castigat filios, sed eos ex magistratus officio ulciscitur: Mālius non domi priuatus, sed imperator in castris filium ad supplicium trahi iubet. Quamuis in utroq; patre belluinam citius tyrannidem reperias, quàm filios nimia temeritatis accuses. Virginius autē filiae suae salutem in morte quaesuit, cum ignominiam viuens vitare non potuisset: ut illud iam definitum & conclusum sit, patri non commissam potestatem in filiorum vitam, etiam si castigare aliquando liceat.

Stella corporibus nostris non anteponenda. aduersus Arist.

Quousque patris auctoritas in filios exercenda sit.

Sed nondum Herculei isti labores exantlati sunt: en iterum Hydrae caput. Nos enim traducis propugnatores non solum naturae viribus oppugnant, rationum momentis affligunt, consuetudinis lege pertentant, verum sacrae paginae auctoritate adoriuntur. Primus locus quo partes suas tuentur, desumptus ex libro geneseos est. Cum enim nulla mentio fiat de mulieris

Ratio 7 Gen. 1.

lieris anima, quemadmodum ad corpus accesserit, quod de viri anima diserte exprimitur: unde se colligere posse arbitrantur, mulieris animam totam esse ex viri lateribus euocatam. Alterum firmamentum huius sententiae ab alio loco excerpitur, ubi scribitur Adamum sibi genuisse filium in imagine sua, & secundum similitudinem suam, quae similitudo (proculdubio) ad animum reuocanda est, cum eodem sensu dicimus hominem ad imaginem dei creatum esse. Tertius locus subsequitur ex epistola ad Corinthios depromptus, ubi haec verba habet Apostolus, quemadmodum mulier est ex viro, sic vir per mulierem, omnis verò res ex Deo est. Ex quibus verbis urgetur, totum virum à muliere exire, ita tamen ut Dei opus in utraque parte cernatur. Sic n. additur, omnis verò res ex deo est, ubi innuitur eadem conditione & animam & corpus perstringi, cum Deum utrumq; authorem, & mulierem procreatricem habeat. Ipsam etiam phrasim arripiunt, duas illas particulas obseruantes, cum Apostolus ait ex viro, per mulierem. Prior enim vox efficientem virum describit, posterior formam adumbrat, id quod ipsi sentiunt, animam nostram à matre proficisci, quemadmodum lumen à lumine accenditur,

cum

Gen. 5.
Ratio. 8.

Ratio. 9.
1. Cor. 12.

An anima
sic à matre
exit, ut lu-
men à lumi-
ne funditur.

cum nihil tamen ab altero discesserit.

Nunc denuo ista loca percurramus. Ad pri-
 mum respondeo, non ad nostri ingenij imbecil-
 litatem sacri voluminis scripturam exigen-
 dam. Quam enim hac lubricares & difficilis
 est, ex diuini verbi silentio vocem exprimere,
 si, ubi illud taceat, nobis loqui periculosum sit,
 omissum illud de mulieris anime ortus est, quo
 consilio, ad nos quid attinet? qua mente, nobis
 quarere curiosius non licet. Quod si tamen lo-
 cus cum loco conferendus sit & sententia sen-
 tentia interpres optima videatur, audiamus
 Adamum ipsum sic loquentem: Os (inquit) de
 ossibus meis & caro de carne mea: at anima
 nec ossibus adheret, nec in carne absconditur.
 Adamū igitur si indicem statuimus: ille mu-
 lieris tantum corpus ex se natum esse aperta
 voce clamitabit: At tropum induci in istum lo-
 cum volunt, ut pro toto pars synecdochicè
 sumatur. Carnis enim vocabulo integrā mu-
 lierem denotari existimant: hic sibi mirifice
 placent. Ego quidē dixerim in loco proxime in
 eodē versu subsequenti, ex quo obiciunt mu-
 lierem ex homine factam, totius ambitu, par-
 tem etiam contineri, quod certe verisimilius
 est: Nunquam enim pro integro membrum
 (quod meminisse possum) usurpatur, nisi aut

Resp. ad 7.

Vbi sacra
 scriptura si-
 let nobis nō
 loquendum
 est.

Gen. 2. 23.

Quando
 membrum
 sumitur pro
 toto.

quod non excedit, vel res ipsa ceteris partibus dignior sit: sic anima totum hominem significat, qui loquendi mos familiaris scripturis & usitatus est. Nonnunquam etiam corpus pro homine accipitur, sed pro non renato tantum. Quae acceptio ab isto loco alienior est, cum nondum lapsum humanum genus esset, cum sic affatus vir feminam fuit.

Resp. ad 3.

Gen. i. 28.

Nunc secundus locus se animadversioni nostrae offert. videtur ille eandem responsionem expectare, quae adhiberi ad alterum illum locum solet, ubi Deus homini benedixit, dicens, fecundificate, augetescite: non quod totus foetus a parentum corporibus deriuetur, verum id vi promissionis sit, non generationis virtute: sic Adamus genuit in imagine sua filium. i. in lucem protulit, in medium produxit. Hominem igitur anima & corpore integrum nasci dicimus: nec sequetur tamen parentum beneficio eum utramque partem accepisse. Maria Christum peperit & Deum & hominem. nunc ergo aliquis concludet diuinam cum naturam a matre sumpsisse: sic Adamus hominem ex visceribus suis emisit, anima & membris coherentem: An igitur hinc efficies, ista a patris natura delibata esse? Sed quae tandem ista imago fuit, quae depicta in Adam filio cernitur? non illa certe ad cuius

imitationem

imitationem humana nature effigies dolata est, quæ perfectione sua ad creatorem Deum proprius accedebat: verum illam putate, quæ labes peccati & corruptionis clam serpens, uniuersam naturam peruasit: satis igitur potens homo est ad animæ infusæ corruptionem, ad generationem non est. Nullo .n. negotiores qualibet in deterius labitur, cum vehementi studio & industria corrigi vix possit. Si iam quaratur, unde anima contagium istud peccati contraxerit, nisi animam comitatum unâ cum ea transfundatur ad posteros, lubens responsionem aptarem, nisi scirem locum istum minus idoneum esse, ne in isto itinere diuerticulos remorentur, & video etiam vberius tractandam fore hanc questionem, priusquam controuersiam susceptam finiamus.

Qualis imago
Adami
in filio expressa sit.

Vltimus locus restat examinandus. Paulus igitur in prædicta sententia rationem reddere videtur, cur mulier viri potestati subiecta esse debeat. Cum enim paulo antè docuisset, mulierem creatam esse ad viri solatium, virum nullo modo ob mulierem: idq. addidisset, velamen illud, quo capita eorum teguntur, indicio & signo esse, aliis auctoritatem in se concessam, hoc etiam subnectit, quod cum mulier ex viro primum ortum suum habuerit, ille tan-

Resp. ad 9.

Vir non ob
mulierem.

tum per mulierem, id est, eius opera tantum instrumenti loco in generatione usus sit: Deinde quid impedimento erit, quo minus totum in isto loco partis vices occupet, ut virum & mulierem pro utriusq; ea parte nuncupemus, qua generatione perficitur? Qua his adiacens est universalis particula, cum dicit (omnia à Deo) non eundem in animo & corpore generandi modum ostendit. Nam quaecumq; tandem sunt in rerum universitate, siue mediis adhibitis opus suum exequantur, seu iisdem remotis idem absoluant, aequè omnia à Dei potestate dependent, ut & anima, etiam si diuinitus demissa, eius potentiam agnoscat, & corpus multò magis cum imbecillitate sua deprimatur, inde stabilitatem suam consequatur.

Omnia 2-
quato iure
à Deo de-
pendent.

Græca illa, quibus tantopere gloriantur, vocabula, quàm parum momenti ad eorum partes afferent, si proprium eorum & verum sensum spectemus? in enim vox monosyllaba non semper efficientem demonstrat, nec fracti soni vox materiam designat, sed in uersa plane verborum vis est. Prior enim dictio materia index erit, ut est apud Paulum, ex semine, & in aliis locis. Posterior etiam efficientem proponit ut ex eodem capite, gratias ago deo per Iesum Christum. Christi enim munus & beneficium est,

Rom. 1. 3.

est, quod preces nostrae, & gratiarum actiones Deo acceptae esse soleant. Quod deinceps obijci-
tur de anima origine, quam leue & inconstans
est? quanto ea aptius à viri fontibus deducenda
erit, quam è mulieris cellis petenda, cum homi-
nis natura insipida tota sit, mulieris complex-
io ad passionem vergat? simile illud de lumine
quam dissimile est. Lumen certe ex lumine cres-
cit nec aliquid deperditur, non quod non minu-
atur flamma, sed quod nona continuo ex visco-
sa illa & oleosa materia assurgat. Anima verò
quam dispar ratio est, cui nullam tam pinguem
substratam materiam cernimus, ex qua gene-
retur aut germinaret.

Cum isto modo igitur prostrata traducis a-
cies sit, & eius partes iam affligi ceperint, pri-
us a pugna non desistemus, quam ingens hosti-
um cades facta sit: eorum iam tela, qui pro ani-
ma traducenda concertant, depulsa sunt, videam-
us si nostris vicissim lacessere possimus. In pri-
ma acie levis armatura milites dimicabunt,
extremo exercitu armatos homines collacabo.

Si anima igitur ex traduce oriunda sit, eius sen-
tentia veritas labascet, quae animam instar ab-
rasae tabulae quiddam esse pronuntiat, ut vetus
ille Socratis error nunc renouiscere debeat, qui
scire nihil aliud esse statuit, quam reminisci

Nam.

Ratio t. eon-
tra tradu-
cem.

Nihil nobis
infitum.

Nam si una anima ab alia dimanet, & profluat, cur non alteram imitabitur? quemamodū corpus à corpore afficitur. Nam quibus optima corporis crasis contigit, iisdem proles non dissimili constitutione progigni solet: cur non ad eandem rationem scientia imbuta anima, eam ad filiolarum suam transferat? Quod tamen longè secus esse experientia docemur, cum nihil factum in animis natura sit, (si communes illas notitias ab isto numero arceamus) quod usu percipi & arte etiam expoliri non oporteat. Concedendum illud profecto est, rudes quasdam & incompositas nobiscum connatas notiones esse: omnes enim natura duce inducimur, ut Deum colendum, parentes amandos, diligendam patriam existimemus. Nihilominus anima nuda erit tamen & omni cognitione destituta, ut non ineptè vas aliquod vacuum dices, si acre tantum plenum sit.

Scire non
est reminis-
ci. contra
Platonem.

Recedendum igitur à Socratis opinione est, qui scientiam non discendo comparari de integro, sed renouari tantum & augeri voluit: sic nihil scire aut discere, sed meminisse & restire dicemur, cum omnibus interim illis donis, quibus à Deo locupletati ab initio fuimus, prima parentum defectione & casu spoliati sumus: sed hunc locum tutò prateruerti, in aliud saxum causam

causam impingent: Nam ut vulgò canitur.

Incidit in Syllam, qui vult vitare Charibdim.

Quidenim Laetantiorespondebunt, qui animam morti obnoxiam concludit, si ad traducem reuocetur, cum generatione propaganda sit? Nam (ut Aristoteles philosophatur) quod ortu aliquando incepit, interitu tandem finietur. Sed occurrunt huic argumento illa voce interposita, non generari animum, sed transfundi tantum. Certe lubens audio hanc vocem. ergo quid secundo excogitant, si à me de mutationis genere interrogentur, quodnam anima tribuendum esse in ista eius migratione putent. Omnis enim mutandi via aut totius rei est, cum loco aliquid mouetur, aut ad partes tantum refertur, quae aut naturam suam rei tribuunt, materia scilicet & forma, ubi generationem complectimur: aut inherentes tantum sunt, & subiectum suum afficiunt: unde & quantitatis mutatio oritur, & ibidem etiam affectionum alteratio significatur: delectum iam faciant, ut uno verbo dicant, quo genere anima motum contentum arbitrentur. De loco certè in locum non demigrabit anima, nisi eius cancellis circumscribatur: nunc autè alio modo inest. Illud enim omne spatium anima est, in quo eius aliqua vis exercetur, ut virtu-

Secunda
ratio contra
traducem.

Tertia.

De varisi
mutandi
viis. —

te diffusa, non capacitate repleta, locus terminetur. An igitur forma anima generationem subit? nequaquam certè: longè.n.ab eo abest, nisi periret anima: quantitas etiam anima nullae est: affectiones item si aliqua sint, quae tamen transumpto vocabulo sic dicuntur, huiusmodi sine dubio sunt, quae à subiecto suo nunquam decedunt, aut segregentur, ut nulla tam exigua vis affectionum domicilium intrare possit, nisi inter ipsam anima disturbata sit. Hic expecto igitur dum se expediant, mihi enim videor ipsis iniectisse scrupulum.

Quarta.

Huc etiam inseramus dilemma illud quo usus ornatissimus Beza est. Nam si animam traduci volumus, ista alienatio ipsius naturæ esset, aut adiacentis affectionis. si natura & vis animæ tanquam traduce vehatur, aut totam intellige; tum integra, peribit: aut partes sume; sic diuisionem recipiet anima. Quòd si affectio, quæ sola restat, vehiculum suum in traduce quærat, ipsa anima non transmittetur.

Quinta.

Nunc questiunculis agamus. Quæro igitur unde illud fiat, ut anima discessus a corpore à nobis non percipiatur, cum semen non sine magna voluptate effundatur, si sensus eiusque socia & ancilla voluptas ab animo dependeant?

Illud

Illud rurſus interrogo, qui contingat, ut paren-
 tes bonos ſibi naſci filios optent, ſi hoc penes ip-
 ſos ſit. Ea enim appetere ſolemus, qua extra
 noſtram poteſtatem poſita ſunt: at de illis electi-
 one deliberamus, qua noſtras vires non ſupe-
 rant. Cum igitur optio tantum parentum id ef-
 ficiat, ut ortum felicem filij & proſperum ha-
 beant, plus quam probabile eſt, aliunde deſumi
 animas, quam à patribus. Sed iſtis omiſſis, illud
 ſcire cupio, an mediorum aliquis uſus ſit in tra-
 ductione animæ, an potius eorum adiumento
 & opera non indigeat? ſi viciniuſ ſtatnatur,
 qua ratione tandem anima ſeperatur? Aquam
 enim, niſi per canales quodaſ, à fonte euocare
 non poſſumus: ſin alterum arripimus, quod
 nam erit animæ vehiculum? per ſe enim non
 exit: proſectò ſemen non erit, cum è terra pro-
 filiſſe videtur, eiſque naturam præ ſe ferre:
 quod manifeſto ſigno comperitum eſt: in aquâ e-
 nim, ſi coniciatur, continuo ad imum ſubſide-
 bit: at anima ſinceritas quam longè à terra
 gravitate abhorret. Quod caute animaduer-
 ſum à philoſophis eſt, qui omnia elementa ſen-
 ſus mancipia & instrumenta poſuerunt, ter-
 ram unam omnes ab iſta ſocietate reiecerunt.
 Illud etiam quam aptè conſequens ex iſto loco
 eſt, quòd, ſi animus ſemine ad nos deferatur, cer-

Sexta
an

Septima.

Semen non
est pars.

Ostendit
ratio.

tè iam alicui parti, cùm libera ipsa & per se soluta sit, adharescet: & rationi magis consentaneum erit, ut, parte aliqua de corpore decerpta, anima una decidatur, quàm simul cum semine decurrat: hoc enim partis nomen nunquam obtinuit, sed necessitate tantùm aliqua excernitur, cùm solidiora membra stabilia & permanentia sunt, quæ facile à loco suo non dimouentur. Iam verò cùm multis modis fœtus abortio contingat, aut enim ab interna aliqua causa fit, aut externo casu evenit: intus enim nonnunquam sponte laeduntur fœtus, cùm partus improba mulieres prohiberi volunt, aut necessitate eis officitur, cùm cura aliqua, aut metus artus occupaverit: extrà verò euentus sæpenumero idem effectum existit, cùm plaga aliqua inflicta, aut vulnus acceptum sit: cùm, inquã, diuersimodè partus in sua læsionem incurrat, & nascendi tempus sua sæpe celeritate anticipet, quid de illis partibus & eorum animis fiet? eos intelligo, qui nondum nec robore firmi nec sua compagine coherentes sunt. Nam quibus natura integra iam membra fabricata sit, & completum corpus pertexuerit, de istis ne dubium quidem est, quin vivant, & anima fruantur, etiamsi nondum ex utero in lucem editi sint: quod facile euincitur è legis illo decreto, quo sancitum à

Mose

Exod. 21. 22.

An embri-
ones ani-
mam habe-
ant.

Mose est, ut qui grauidam mulierem percussisset, ita ut foetus emissus vita priuaretur, ipse vitam suam amittat. Verum illos iam foetus in medio ponimus qui embriones tantum sunt, aut ne embriones quidem, qui palma longitudinem non excedunt: de iis quaritur, quo tandem anima ipsorum euolet, si quam habeant: quod certe fatendum est, si prima conceptione anima in semine deriuetur. Quibus si animum largiri debeamus, inique profecto nos facimus, qui & sepultura tenella ista corpora non cohonestemus, quae abortu emittuntur, & reliquos etiam ritus non obseruemus: siquidem anima eorum non perit, sed reditura aliquando ex eorum sententia ad corpus erit. Audiamus Aristotelis sententiam ista de re. Ille in quodam politici sui tractatus loco, isto modo liberorum numero subuenire vult, ut abortu facto foetuum numerus, qui aliter in infinitum cresceret, amputetur. Hoc philosophi infamum iudicium etiam si mihi non probetur, illud tamen sentio, non eò dementia eum venisse, ut embrionum internecionem in ciuitatem introduceret, si animis illos imbutos existimaret.

Sed premam alio argumento, ne tantopere auctoritati addicti simus. Si ita igitur res sese habeat in anima procreatione ut homines deli-

rant, aut sponte sua exiret anima, aut vi expelleretur: si voluntate sua impulsam decessit, prius in corpore tenebatur inuita: quorsum etiam anima, cum nacta iam perfectum & idoneum corpus sit, nouum aliquod quaret, imbecillum, & ineptum ad munus suum? vel si depulsa anima à corpore in aliud se recipiat, ut sibi succurratur, non erit ille homini ingenuus appetitus, ut sui imaginem in prole exprimat, cum, quæ appetere solemus, non coacta sunt, & cum appetitu mutuas quasi manus voluntas iungat & se vicissim amba exosculentur. Nunc ut porgamus, eandem rationem in seminis eiectione teneri videmus, quæ usu venire in sanguinis effusione solet. una enim cum effluente sanguine spiritus eius comes elabatur, unde interitus animalis consequitur. Sic enim doctè Homerus, cum Nestorem describit Deum sacrificio placantem & bouem mactantem:

Cum niger exiuit sanguis, mens ossa reliquit, Animus scilicet ossa deseruit, cum sanguis corpus reliquerat: idem puta sentiendum de semine esse, quod sanguis quidam quasi concoctus & elaboratus est. Quemadmodum enim sanguis tanquam spirituum portitor in corporis omnes partes decurrit, sic semen vas quoddam tenuium fumorum, à minutissimis corporis particulis

ticulis prolapsus foris eiicitur. Postremò, ut totum hunc locum concludam, si una anima alterius genetrix & parens sit, id iam enuncitur, animas tantum numero disungi specie non omnino dissentire: vinulos enim diversos, qui ab eodem fonte hauriuntur, numero tantum secernimus: qui ab alio atque alio fluunt, specie separandos dicimus: eodem plane modo anima, quæ ortum suum ab alia ducat, eiusdem cum ea speciei erit, numero tantum discrepat. Nunc verò animas singulorum hominum specie differre volumus, si homines singuli species singulas constituent.

Ratio decima.
Anima hominum specie, non numero tantum, differre debent.

Satis iam in acie depugnatum aduersus traducem est, alia parum huic affinis arripienda, imò corripienda eorum opinio est, qui animas à principio omnes simul ortas defendunt, & sic deinceps infinita serie in corpora demissas. Fundamenta huius assertionis duo iaciuntur, ne plura attingam: unum collatione cum Angelis habita, vires sibi acquirit.

An anima in principio simul creata.

Prima ratio.

Alterà dignitatis animæ consideratione suffulta est. Pro prima sic differitur: anima cum natura Angelorum communicat (quemadmodum spiritus sunt) & consimili ortu gaudet: at illi omnes simul creati

Secunda.

extiterunt, idem quidem licebit igitur de anima pronunciare. *Secundaratio sic stabilitur ab incommodo.* Anima enim, si, corporis perfecta fabrica, ei infunderetur, ortu posterior esset, quod ne opinandum quidem est, dignius illud iudicandum sit, quod ipsum antiquitate prius habetur: id enim præstantissimum, quod primum: deterius, quod secundum.

Iste rationes breuiter à nobis & celeripede decurrende sunt: Primo, illud constanter affirmamus, alium respectum angelorum esse, animarum alium, in ipso eorum ortu habendum: illi enim spiritus ea perfectione sunt, ut corporis societatem non desiderent, quin nec re ipsa aliquando, nec potentia aut inclinatione sua unquam nostra ista domicilia inuisent, ut in iis habitent. Anime hominum etiam si facultate & vi sua corporis ingo excusso, subsistere possent; reueratamen ei associantur, eiusque incola sunt.

Id iam quod assumitur de angelorum creatione magna difficultate implicatur: quamuis interim curiosi hominis sit, penitus in ea introspicere, qua tanquam per transennam intrare debemus. ut tamen ista quaecunque difficultas explicetur, de creandi modo & ordine, aliorum opiniones videamus. Alij primo die totum

tum illum angelorum exercitum Dei summo artificio institutum ex primo genesios colligunt, *ubi illa habentur*: deum in principio creasse cælum ac terras. *Hic enim sub nomine cælorum tropice per synecdochen, angelorum creationem subintelligi autumant*: alij ante secundum diem spiritus istos formatos contendunt, & eo ipso die cecidisse, ex eo coniecturam sue opinionis facientes, quòd in secundi diei operis recensione omissa illa particula sit (& vidit Deus bonum esse, quod fecerat) Tertia opinio eorum perhibetur qui eodem die deum angelos finxisse suspicantur, quò cælestia illa corpora & vniuersacæli machina producta & perfecta sunt. Ego certe ab omnibus dissentire soleo. Primum non est veritati consonum: eodem enim argumento omnia primi diei opere absoluta erunt. Nam synecdoche hic inferiora corpora sub terra nomine latebunt, ut superiora illa cælum significatione sua complexum est. Hinc etiam error ille contrahetur, si primum diei opificium in angelis cernatur, ut existimemus Deum ipsorum opera in mundi fabrica disponenda vsum fuisse. Secunda coniectura friuola & nullius momenti est, quæ sua lenitate dissipatur: illius enim particula reticentia ni-

Gene. 1.1.

Opiniones
de angelo-
rum creati-
onis tem-
pore.

mis

mis curiose ab illis animadvertitur. Etiam si enim singulis diebus non annexa fuisset, illud tamen satis videretur, quod in extremo capite de omnibus dei operibus ista vox proferatur: cumque Deus inspiceret quicquid fecerat, ecce bonum erat valde. Tertia assertio utroque pede claudicat. Hinc enim delirantium Platonistarum somnium robur arripiet, qui singulis astris spiritus tanquam dominos præficiunt, & orbibus illis angelos & intellectus præfidere & dominari fabulantur. Alter etiam error fovebitur, ac si angeli cælorum circulis tanquam rotis affigerentur, eiusque terminis veluti vinculis coercerentur, nec in omnes locos ad bonorum custodiam distributi sint.

Mea iam sententia eò inclinât, ut sexto die eiusque artificio angelorum initium ascribam, idq; sentio istis, quæ sequuntur, rationibus impulsus. Primò, quia tum demum, non antè, ad imaginis suæ exemplum capit deus res creatas effingere, cuius imaginis splendor & effigies in homine obscurè apparet, in angelis luculenter expressa est: deinde, isto ordine totum illud creationis opus processit ut primò ea in medium proferrentur, quæ caterarum dominio subijcerentur, quemadmodum terra fundamenta pri-

us iacta sunt: deinde quæ ei imperarent, celestes creatura locis suis dispartita eminebant: ad eundem modum corpus hominis ex luto primo surreptum fuit, ei postea anima indita, ad cuius nutum, tanquam ad gubernatoris dexteram flecteretur: sic denique omnem singulorum operum numerum exactè completum fuisse, paulò antè, compertum est, quam possessor terrarum, & rector maris, & belluarum dominus homo nasceretur. Quod idem de angelis prædicandum est, quib. etiam potestas concedita in creaturas sit: hoc etiam, quod nunc agitur, ex ipso contextu perspicuum est. Sic enim locutum deum legimus, faciamus hominem in imagine nostra: dixisset enim in imagine angelorum, si prius illi collocati in suos ordines fuisset. Nam quemadmodum pictor si insigne aliquod & concinnum simulachrum depingere artificiosè, & aptè coloribus exornare statuerit, non vixi hominis imaginem in animo habebit, sed picti alicuius pulchrè descriptam effigiem ante oculos ponet, cuius elegantem structuram imitetur: Ita fortassi: probabile est (probabilitates enim hic tantum sequimur) Deum ad angelorum speciem respicere voluisse, hominis iam suscepturus fabricam, in quibus uberior divina imaginis descriptio est. Rursus si intra

aiorum

aliorum dierum opera arcessenda angelorum creatio esset, certe consilium secum cœpisset deus tam diuinum opus sibi proponens, quod ab eo factitatum in prima hominis origine vidimus. Sed deseramus hunc locum, ne nimis temere ea, quæ minus decet, effutire videamur, & longius abcedamus à proposito, quàm par fuit.

Reuocandi iam sumus ad secundum introductæ opinionis fundamentum, quod pro animæ dignitate certat. Nullo enim modo posterior, & serus magis animi ortus censendus est, quàm corporis, ne isto modo eius honori detractum videatur.

An animæ
ortus cor-
poris gene-
ratione po-
sterior.

Primò illud responsum sit, animæ à corpore soluta æternitate, oriundi tarditatem compensari posse. Deinceps adiungimus, isto modo astra ipsa caducis hisce corporibus inferiora ducenda esse, cum posterius splendescere cœperint, quàm illa in loca sua digesta fuerant. Illud etiam facile obliti sunt, primi hominis corpus suam prius perfectionem sensisse, quàm animam ad se introeuntem deprehenderet. Duplex igitur huic loco interserenda conditio est, si id præferendum sit, quod ortu suo præcurrat, ut ex eodem rerum genere temporis differentia expendatur: ut communis etiam sit utrique & consuetus principij sui mos & modus: at anima interim non eodem

odem genere sata est, quo corpus, nec eadem viam nascens incedit, quam corpus in ortu suo ingreditur.

Haecenus igitur istius de anima antiquitate opinionis adminicula conuulsa à nobis sunt. Illud proximum est, ut nostris etiam telis eam petamus, ut non tam sua mole ruens, turpiter succumbat, quam alieno impulsu debilitata, miserè concidat. Quid aiunt igitur paradoxisti & leues Doctores? Anima, si ab ipsa prima origine mundi suum initium trahunt, ubinam omni illo infinito tempore, aut quib. in locis vigent? Non in calis (sat scio) sedem earum designabunt, nisi spiritus, qui syderibus praepositi sint, de cælo lapsi, in corpora demittantur: nec terrestrem aliquem locum substituent (credo) nisi ex brutorum corporibus animas nostras accersitas putent, quemadmodum eodem redire & reuertere, suas sequuti ineptias, dicant: extra cælum sine omni controuersia non locabunt, ubi nullus locus sit. Nec aliquid tamen pro illis Aristotelis sententia faciet, aut quicquam praevaleret, qui ultra calorum ambitum aeternas quasdam, contemplatur, quae nec temporis spatio mensurantur, nec mutatione unquam variantur. Anima enim ab ista mutatione non est immunis, siquidem in corpus transit, hoc est, libera

De Cælo.
L. 1. c. 9.

Alia ratio
aduersus
primariam
animarum
creati-
onem.

bera in carcerem concluditur, soluta compe-
dibus vincitur, pura maculis coinquinatur. Ve-
rùm, si de loco conueniat inter nos, dissentimus
tamen de re. Quid enim agit animus hoc omni
interiecto tempore? Certe nihil potest, cùm de-
sunt ei corporis satellites & ministri, quorum
auxilio fretus, manere suo fungeretur.

An otiosus igitur animus? Quis dixerit?
qui cum hoc inclusus ergastulo, sedulus officium
suum facit, num sui iuris cùm sit, hunc labo-
rem recusabit? Ergo si nec mens otiosa sit, nec
aliquid agens tamen, mentis nomen & natu-
ram amittet.

Prima ra-
tio, quod
anima ex
dei essentia
fluat.

His iam præmissis, tertia opinio subnequen-
da est, qua nobis persuadere homines conantur,
animæ naturam ex Dei essentia decerptam
esse. Hinc opinioni ut melius fidem faciant, il-
lud afferunt, quod omnium sermone circumfer-
tur, & ex sacro volumine innotescit, Deum
primo homini non tam inseruisse, quàm in-
flasse animam, non infudisse solum, sed in-
spirasse eam. quib. illud subtextitur, quod vul-
gò usurpatur, Iouis omnia plena. Istis occur-
rendum suo ordine singulis est. Illud inspirandi
vocabulum, etiamsi tale quippiam sonet, ut illi
certant, metaphoricè tamen & communi usu
accipiendum est. Deo enim ista minus proprio
ascribuntur.

Secunda.

Contrapri-
mam.

ascribuntur, ut cum spirare, inspirare, flare, inflare dixerimus, quæ omnia quidem ore proferruntur, percipiuntur mente tamen. Et quid nam? Etiam erunt, si genuinum huius verbi sensum retineamus? Num spiritus nostri pars dicendus est? an auctior erit partium numerus, cum aer ingreditur, aut aliqua earum deficiet, cum eundem expiremus? Si intus manentem aerem partis nomine appellemus, quia inde nutriuntur & sustentantur spiritus, cur (non dicam eadem, sed multò meliore ratione) corporis alimento id non deferretur? eoque magis, quod solidiores partes eius adiumento crescant, & dilatentur, alterius præsidio spiritus tantum foucantur, qui perpetuò fluentes, permanentes nullibi sunt, nec ipsi obtinuerint, ut inter corporis partes, quæ vocantur, recenserentur? Sed, quid iam conicient, si remanens illa intus aeris pars (quod non fatemur tamen) corpori accrescat? quid iam fiet de vaga illa altera & peregrina parte, quæ foris expellitur? hoc enim dato (quod fingimus tamen) aerem, dum intus se coercet, partium numerum augere, quamprimum tamen se foris educat, eo nomine priuabitur, quem admodum manus abscissa, & diuisa à corpore, nec manus amplius erit, nec corporis pars vocabitur.

Secunda

Aduersus
secundum.

Quomodo
Deus vni-
uerso inest.

Secunda ambiguitas ex poeta verbis elicitur, qui omnia Ioue referta canit. Hic querendum est, quomodo deum inesse rerum vniuersitati voluit, an potentia tantum & vi, ut principis authoritas in toto regno colitur, & anima virtus per vniuersum corpus dispergitur; an ista substantia dei compleri vniuersa intelligunt, quemadmodum utrem aliquem aere distendi, & vas etiam aqua redundare dicimus? Nos utroque modo deum ubique praesentem ostendimus, verum subtili & abstrusa ratione. Cum enim Dei potentia sic ei tributa est, ut ab ipsa eius essentia nunquam loco disiungatur, imò nullum ista discrimen agnoscant (etiam si ratione differre nonnullis videantur, conuenire re) Ista nostra constans assertio est, Dei unius (essentiam vocemus, cum nullum aliud inuenimus vocabulum) per omnia loca vberissime dispersam esse, ut nulla sit vel minutissima vniuersi pars, quae eius praesentia testis non sit, ita tamen ut caueamus à fœdo illo & immani Anabaptistarum delirio, qui à Deo materiam rerum singularum excidisse proteruè & inpiè vociferantur: quorum partibus & isti stant, qui animum ab ipso Deo, tanquam aquam de fonte, derivant: qui ab Aristotele responsum ferant: Ille Thaletis opinione de anima, quam ubique per omnem

omnem locum disseminatam philosophari solebat, isto incommodo oppugnat: cur enim, inquit non omnia iam animata conspiciuntur? Ego Aristotelis eccho eundem sonum itero, ut mihi verè liceat istos interrogare, qui tantum de maiestate Dei derogant, unde non eueniat, quòd omnia iam non numine tantum plena, sed ipsa numina sint. Sed non libet mihi in istius erroris reprehensione diutius persistere, quæ Theologorum grauitate reprimenda potius est, quam meis telis pertentanda. Ab isto igitur litore soluentes, ad alias oras transeamus.

Veniamus iam tandem ad ultimam & quartam de anima origine sententiã, & eam nostra aduersus omnes impetus defensione muniamus. Nostrum igitur iudiciũ eò propendet, ut nec traduci animam, nec corpus ortu præcurrere, nec Dei substantiam denique, participare, sed recens

creatam communi nexu cum corpore copulari teneamus. Videamus iam quos habeat defensio nostra aduersarios, & quibus armis utantur.

Creationis ordinem nobis primò obtrudunt: multum de eiusdem honore diminutum erit (inquiunt) si indies animas creatione refici volumus. Eius enim sententiæ veritas oppugnatur, omnia ab initio creata esse.

Expectent iam quomodo isti obiectioni satis

Prima ratio aduersus animi infusionem.

Responsio allatae rationi.

D

vel

Gene. 3.

Creatio de
rerum spe-
ciebus in-
telligenda.

An omnes
res initio
creatae sint.

vel uno verbo fiet. Nam quod ad creatio-
nis formam attinet, si creare idem sonet, quod
ex nihilo aliquid efficere, primo die deus creare
res amplius destitit, unde enim illa & materia, ex
qua deinceps cælum ac terras veluti spiritu suo
conflaret, primo die stabilita est. Deinde, quid si
obuiam eamus isti opinioni ex loco illo genesios,
ubi sic scribitur: & quieuit Deus ab omni
opere suo, quod fecerat: non ab eo cessauerat
igitur, quod nondum factum est: sed sic occur-
rendum potius videtur: res omnes & singulas
specie & genere suo, ex confusa illa & indistin-
cta mole secretas esse, quemadmodum & ani-
malia omnia a fluxuorum vi Noachi arca te-
cta fuisse accepimus: Verum si discensus ad res
singulares fiat, iam creationis fines & terminos
transilimus: quidni eodem modo animam sub
specie & forma sua comprehensam creando ho-
mini inditam dixerimus? Nihil obstat interim
(salua creationis lege) quo minus quotidie de-
inceps animarum numerus noua creatione re-
sarciatur. Quamquam illud etiam non caret
controuersia, utrum creatio illa prima ad om-
nes res porrigatur. Quaritur enim an illa,
quæ nos insecta animalia nuncupamus,
istam sui ortus antiquitatem habeant. Il-
lud etiam affine istis est, quod vocari in dubium
solet,

solet, de tribulis illis & carduis, quibus terra
 scatet, autum caperunt tantum vires suas &
 capita exerere, cum terram Deus maledixerit,
 an prius etiam iis tellus exuberauerit? Quod
 primo dubitatur, disertis verbis in Genesi ex-
 plicatur. Omnia enim alata & reptilia produ-
 cta sunt, quorum numero insectorum genus in-
 cluditur, quæ aut alis quibusdam & pennis æ-
 rem verberant, aut terram repentes pediculis
 verrunt: etiam si non negem novas quotidie o-
 riri species, quæ tamen isti generi finitima &
 cognata sunt.

Quod secundo loco mouetur, facilem & le-
 uem responsionem desiderat. Spina enim quibus
 nunc terra oneratur, non ita prius frequentes
 crescebant, ne tam hostili odio bona segeti mo-
 lesta erant, sed sponte tellus & segetem præbuit,
 & una carduos non inuita emisit. Postquam
 verò maledictionem tellus per sentiscere cepit,
 ad bonas fruges ferendas inepta facta est, ad no-
 cētes herbas procreandas prompta & proclinis:
 pari ratione mulieri maledictum est: ea iam pa-
 riet in dolore liberos: peperisset certè, si dei man-
 datum non infregisset. Sic enim eos allocutus de-
 us benedicens est, fructificate, augefcite: ergo
 non noua res aliqua inducta, sed mutatus mo-
 dus est: idem mea sententia ferendum iudicium

D y

erit

Insecta
 animalia
 initio cre-
 ata.

Quid senti-
 endum de
 spinis &
 carduis sit,
 quæ vnâ cū
 bona sege-
 te succres-
 cunt.

erit de serpentis maledictione, quòd nunc ob commissum scelus super ventrem serperet, & pulvere vesceretur. Quidam eum ex istis verbis erectum incessisse colligunt, sed nimis meo iudicio curiosè, & falsò quidem. Nam primò homo solus erecta forma & elato vultu creatus est, reliquis animalibus depressi vultus & demissa capita sunt, & inflexa membra: quod poeta ipse non ignoravit: cùm illos verus fecit.

Pronaq; cùm spectent animalia cætera terrâ,
Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Porro pedibus ingredi serpens prius non potuit, quibus destitutus prorsus est, & cauda eum se impulsisse, quàm omniratione caret? quid ergo est? in pectus iam & ventrem se sistit. Sistebatur etiam & prius: nexibus nunc quibusdam circumplicata, se in circulum volutat & torquet: volutabatur & prius: ubi igitur maledictio? fortassis id iam molestum & odiosum est, quod voluptati prius fuit, & ignominiam afferebat, quod antè culpa caruit. Sic etiam mulieris partus doloris accessione maledictus est, & hominis nuditas, quæ ante lapsum ignominiosa non fuit, postea in vituperium cessit. De cibo serpentis reddenda alia ratio est: una enim cum

reliquis

Serpentis
maledictio
quomodo
intelligen-
da.

reliquis reptantibus herba viridi pascebatur. Nunc puluerem comedit, & terra vescitur, quemadmodum, & vermes & quaecunq; humi repentes bestiola se attollere non possunt.

Sed reuocabome, & eò reuertar, unde digressus sum. Herendum nobis paulisper est adhuc in isto argumento quod de creatione urgetur. Cum mentio introduci solet de minutis animalibus & bestiolis, quas prima creationis legi subditas non vidimus: illud responsum adhibetur, non impedire aut interturbare summam illam opificis quietem minores istas & leniores curas. Quis iam non videt quomodo nostro ingenio Dei maiestatem metiamur? Nihil enim Deo magnum videtur, nihil paruum apparet: omnia aequaliter suo numine gubernat: nihil tam exiguum aut minutum est, in quo eius diuina & prouida mens non inuigilet. Certè fatendum est, si cum hominib. agendum sit, minori cura lenia negotia confici posse, grandiora consilio egere grauiori: at omnia, Deum si intueamur, æquabilitate quadam constant, quantum, si attentius hoc ipsum consideremus, facile apparebit, quanta difficultas in rebus lenissimis subsit. Callicratis & Mermecidis insignia opera à Plinio celebrantur, ex quibus unus formicas insculpfit ex ebore, alter quadrigam

Deo nihil
magnum
aut paruum
videtur.

Plin. 7. 31.

D iij

effinxit

effinxit, quam musca alis, aut apis pennis teget. Ergo si humano uti iudicio velimus, perspicuum erit, magno ingenio nonnunquam ei opus esse, qui in rebus infinis elaborare velit. Nullomodo igitur existimandum est, Deum aut magnis negotiis deterreri à proposito posse, aut in abiectis rebus otium agere: ut turpiter iam e mentibus poeta videatur.

Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.

Sed quid si largiamur, non præpediri admirabile opus creationis infimorum animalium occursum? quid consequetur? Si principes mundi partes perfectas simul fuisse concessum habeant (quæ enim id non dabit) satis tamen non intelligo, qua lege animæ in partium istarum numerum compingent. Mundus & toti coherens & partibus suis distributus, labetur aliquando & evanescet: anima, eo dissoluto, superstes erit, ut quem locum spiritus aerei in corpore tenent, eundem spiritus isti diuini in universo sibi vendicent. Quod si anima igitur pars universi sit, cum eo una interiret: sed nunc relinquam istud argumentum. Premunt nos porro promissionis illius verbis, quæ mulieri exhibita est. Sic enim Deus mulierem consolatur, semen tuum conteret caput serpentis. Illa seminis vox non corpus tantum denotat; (quæ enim in eo tanta

Anima non
est pars
mundi.
Secunda
ratio ad-
uersus ani-
mi creati-
onem.

vis est, qua Diaboli faces restringuntur? Ergo totam humanam naturam describit. Imò neq; hoc satis erit, nisi diuina quadam vis hoc verbo explicetur. Num anima hominis (quaeso) id efficiet, ut Satanicum regnum euerteretur, eiusq; vires languescerent? An humana inbecillitas tantum moliri opus potuit? Annon diuina potestatis numini id deferendum totum est? Ergo synecdoche admittenda in hoc verbo erit; nisi maiestatem suam à muliere Christum deproppisse non verentur dicere, quemadmodum inde eius animam fluxisse affirmare ausi sunt: quos ego quidni audacia accusem; cum eam nobis litē definiant, de qua scriptura prorsus tacet. Respondeant igitur? si anima Christi ex matre effluerit, quero, an miraculum hic spectandum sit, an communis nascendi mos retinendus? Illud pudebit asserere: Animam enim usitato modo & more transferri putant: Hoc ego abhorreo dicere, cum multò secus anima Christi corpus intraret, quam vulgò solet. Aliter enim Christi anima nimis absoluta & integra erit, sed manca & imperfecta, si cum utriusque parentis vis in anima procreatione ex ipsorum sententia exprimeretur, ad illius animam conformandam altera tantum causa concurrat. Sed muscarum tantum aculeis hactenus puncti sumus. Gra-

Christi anima non ex matre.

missimum iam certamen de peccato originis ineundum est. Certè hic nos aut in pistrinum dabunt, aut sortori tradent in equuleum. Eminus hætenus telorum iactu decertatum est, nunc comminus gladiatorum ictu congregamur.

Tertia ratio.

Sic igitur argumentum vibrant, eiusq; acumen in nos conuertunt. Nisi (inquiunt) animā ex traduce haustam largiamini, unde origo peccati petenda erit? Huic interrogationi non erubescerem silentio respondere, cum nos id plane fugiat, quomodo in corpus peccatum irrepserit, nisi animam mihi addidisses aliorum exemplum, in quorum vestigiis infisto. Et persuaderet respondendi facilitas, qua ista lacescendi libertate provocata est. Primò obiiciunt Deum peccati iam redargui & accusari, si cum pura & simplex demissa anima in corpus sit, ipsa istam turpitudinis labem ei associata contrahat. Ista Obiectione nos perterrent. Videq; autem me duplici presidio nostris partibus succurrere posse: Nam quòd descensus quidam anima fingatur, ac si aliquando pura esset extra corpus constituta, à nobis id prorsus rejicitur. Animam enim in medio corpore suum habere initium, ibi originem accipere, de eo omnes unà assensimur: ut
nullum

Responso
de originis
peccato.

nullum iam intercedens tempus aut spatium
 interueniat, dum anima & simul corpori an-
 neſtitur & eodem momento & puncto eiusdem
 corruptionem ſubolet. Hoc etiam addendum
 eſt, animam non vi aut inuitam corporis mole
 circumdari, ſed ſponte eius ſocietatem ap-
 petere & ſœdus mutuo ictu ſtabilire: ſic culpa
 ipſi anima deputanda eſt, ipſa luet pœnas, ſi ſuo
 perſuaſu in tantum periculum irruat: nullo
 modo igitur criminatio Deum attinget. Si
 quis enim in carcerem ſe conijci iubeat, ubi li-
 bertate ſua priuetur, utrum accuſandus erit,
 qui eum in cuſtodiam dederit, an ille, qui peti-
 erat? cùm tenebroſum aliquem in locum duci
 ſe quiſpiam velit, ubi, ſi pedem ad lapidem for-
 tē impegerit, lapſus ledatur, quis tum in culpa
 & cauſſa erit, is quem ducem habuit, an ipſe,
 qui ducendum ſe præbuit? Iſta iam ſi ad ani-
 mam applicentur, omnem litem tollent.

Alia nunc quæſtione tentamur, quī fieri
 poſſint, ut iſta peccati macula in corpore
 abdita lateat, cùm nulla iſta peccati affi-
 nitate iungantur. Corpus enim propriè
 morborum receptaculum eſt, nihil cùm
 peccato commercij habet, quod videretur
 potiùs in animæ domicilium migrare. Iſta
 ambiguitas ſimilitudine adumbrata ſlaccē-
 cet.

Anima nun-
 quam fuit
 extra cor-
 pus.

Anima ac-
 cuſanda
 eſt, ſi ei
 officiatur
 in corpore.

ret. Ponatur igitur ob oculos speculum: ex eo corporis adstantis imago impressa elucet, cum corpus ipsum densum quiddam & opacum sit, imago tennis & subtilis, prope spiritus naturam referens: idem contigit in anima contagione, ipsa enim cum omnia recipere possit, nihil reuset, ac si speculi leuitatem imitata esset, corporis veluti speciem aliquam ei oblatam apprehendit.

Quae tamen non ita à nobis dicta sunt, ut peccatum reipsa in corpore subsistere arbitremur, verum quemadmodum scintilla cineribus obruta ad tempus absconditur: idoneam tamen si quis materiam apposuerit, in flammam assurgit: & veluti ignis, nisi percusso ad ferrum lapide, non eliditur: sic in corpore quoddam quasi peccati fomentum reconditur, quod animi aduentu in molem excrescit: ut non multum dissimili ratione corpus se habeat, quam, cui in vagina reconditus gladius sit, quem, cum ipse non possit, alteri extrahendam tradat: aut cum in manibus venenum alicui sit, ipse; cum eo uti ad necem nesciat, alterius operam imploret. Non igitur anima sic in corpus delabitur ut in vas aliquod sordidum aqua infundi solet: aut sic affectus, ut aer à fetido vtre consuevit: sed ipsum peccatum potentia in corpore latita-

Quomodo
peccatum
insit in co-
pore.

re, postea, mutata sede, anima accedente in a-
 etum irrumperere, probabile est. Isto responso,
 alteram querelam sublatam video.

Quorsum enim (inquit aliquis) non depre-
 hensabruta animalia in peccato sunt, si corpori
 cum eo cognatio intercedat? Eiusdem enim nus-
 meri sunt brutorum corpora, quæ rationis ex-
 pertia sunt, & hominis membra, si illa abfue-
 rit: at fallitur certe, quicumque ita sentiat.

Magnum enim discrimen, discrepantia non
parua est. Humanum enim corpus, si sentiens

Differentia
 inter bru-
 torum cor-
 pora & ho-
 minum.

Brutorum illa, si sensum semel acceperint,
nihil amplius requirent: ut illi actus tantum
denegetur, istis ipsa facultas non concessa sit.

Deinde lex non præscripta belluis est: Nostra
corpora legis seneretati & diuine vindictæ
obnoxia redduntur, si ab eius præceptis re-
cesserint. Nunc illud pariter ambigi potest,

an peccati rea bestia dicenda sint. Aristoteles
in Ethicis hanc controuersiam diluit, qui virtu-
te diuinius quiddam superis deferendum

brutis vitio turpius aliquid imponendum
iudicat. Vtunque est, negari id non potest,

An pecca-
 tum in bel-
 uis sit.

quibusdam maculis ipsa animalia quæ rationi
inopiam patiuntur, contaminata esse, cum Io-
uis fulminibus feriantur.

Infectus

Infestus mulis cambusque intenditur arcus.

Apollinis .n. sagitta, Homero referente, mulos & canes inuasit, cum eum Achivi principes commonissent, demisso sine honore ipsius sacerdote. Illud igitur demonstratum est, quib. gradib. peccatum cum prius in incunabilis tantum fuerit, ad adultam etatem perueniat, & qua coniectura etiam consequi quispiā possit, quemadmodum ista animi fex & pestis à corpore procedat.

An primi
parentes
eodem mo-
do peccato
infecti,
quo nos.

Vnum adhuc obstaculum remanet, quod remouendum è medio est prius, quam ista missa faciamus. Hoc ergo interrogando extorquere à nobis student, cur non eadem via grassatum peccatum posteritati molestiam facessat, qua parentibus nostris obrepit? illis unà & anima deprauata est, & corpus etiam à perfectione sua defecit: nobis planè diuersa ratio excogitata est (inquiunt) si anima corpus suam istam veluti putredinem, subministrat. Nos sic omni impetu illis obfistimus, rationem certam afferentes, qua manifestè declaramus, ad primi parentum lapsus turpitudinem non esse omni modo alligandam posteritatem. In illis enim actu dominatum est peccatum, origine tantum & potentia posteris delegatur: rursus illi freti libero arbitrio sunt quod à nemine cogi potuit, sed sponte & proprio impulsu à recto tramite deflexum est: a nobis
ista

ista iudicij libertas exulat. Tertiò pura & sin-
 cera in eorum corpore diu anima remansit, pri-
 usquam radices peccatum egerat: quam pri-
 mum tamen nobis communicatur, continuo sor-
 des ad se trahit: sic illis ab anima peccatum pro-
 fectum est, quæ nutu suo corpus impellere po-
 tuit, cum ipsa mulieri auscultando prauum con-
 silium prius imbibisset, nobis idem ex carne ac-
 cerendum est, cum nemo alius se tum insinuet
 cui suadenti animus auscultet. Sic ad finem
 tandem perducta lubrica ista de peccati la-
 be quaestio erit, in cuius explicatione conie-
 cturas tantum sequuti sumus. Sic enim mea
 mens stat, & sententia, communem istam to-
 tius hominis maculam nec in corporis tantum
 luto herere, nec in animi radice defigi, sed ex
 utriusque nexu & vinculo concrefcere. Isto e-
 nim modo bestiolas quasdam quotidie nasce-
 tes cernimus, in quarum generatione & solis
 moderatus calor & terra salutaris humor con-
 spirare debent. Ille per se nō est satis, quia totus
 celestis est: alter nisi socium habeat, nihil pra-
 ualebit, quia terrenus undiq; est, ex utriusq; ta-
 men amicitia discors aliquod effectum exiliet.
 ita planè, cum corpus ob crassitiem peccati non
 sit capax, & animus ob subtilitatem illud respu-
 at, sit tamen cum ambo coeunt, & concurrunt,

In peccati
 origine a-
 nimus &
 corpus vnà
 debent
 concurrere.

ut unanimi quasi consensu & eodem conatu prolem enitantur.

Cap. 12. 6.
Defensio
primi loci
ex Ecclesi-
astice.

Sistendus hic etiam sermonis cursus esset, nisi maius aliquod periculum imminere prouiderem, nisi caueamus. Ipsa enim ex sacris literis deprompta loca, quibus nostra opinio fundatur, ab istis ad examen reuocantur. Primum illud Ecclesiasticis oraculum est, cuius ista verba feruntur: puluis ad terram redit, ex qua fuerat: Spiritus ad Deum reuertitur, qui dedit illum: nos ex ista antithesi pugnamus, discrimē aliquod inter ortum corporis, & nascentem animam statuendum esse. Istam animaduersionem illi istis verbis labefaciunt, quod recurrendum hic (aiunt) sit ad primam animæ constitutionē quæ ex nihilo infusa corpori est: Corpus interim ex luto & puluere confectum fuit: vtrumq; dei donum est inquit sed de animo potius id viurpatur, quia ex nulla prius existente materia formam suam conceperit. Certè ista nos reprehensio nihil mouet: non enim isto loco de primis parentibus disputatur, verum singulorum hominum conditio proponitur. Nam si illum sensum expiscemur, quem illi obtendant, quanta iam obscuritate iste locus inuolutus erit, cum eiusdem vocabuli diuersa & discrepans acceptio interponatur?

Puluis

Pulvis(*inquit*) in terram labitur, ex qua decerptus est. In priore membro de singulorum corporibus mentio est, in sequenti(ipsis iudici-
bus) ad unius Adami corpus subterfugimus. Idem planè committitur in altera sententia se-
ctione. Spiritus in ccelos ad Deum aduolat, quo dante & largiente, prius descendit. Ibi enim omnium hominum spiritus respectus habetur, hic ad primiparentis animum oculos retorquemus. Nunc si illud nobis obiciatur, nostra ista corpora nunquam in terra viscerib.
inclusa fuisse, tropicè respondemus ista omnia sumenda. Cur non enim aqua & pariratione no-
stra membra ex humo concreta, quàm carnem istam pulverem dicamus? vñ ex isto loco depre-
henditur, quem in manibus habemus, qui ad illius imitationem expressus est, ubi Ada-
mum sic affatur Deus: pulvis es, & in eum reuerteris.

Quomodo
caro nostra
ex pulvere
orta dicitur

Secundus locus ex epistola ad Hebræos ar-
ripitur, ubi sic Apostolus: Si patres carnis nos castigabant, quantò magis nos spi-
rituum patri subijcere debemus? hic carnis di-
ctione, non alteram illam hominis partem, sed hominem integrum non renatum subintelligi putant. Hoc ita interdum esse frequenter in sa-
cro volumine animaduerti, nemo inficias ibit.

Cap. 12. 9.

Sic

Rom. 9:8. Sic enim Paulus scribit, qui in carne sunt, placere Deo non possunt: *verum alieniorem*

Defensio
secundi lo-
ci.

Ratio pri-
ma defensi-
onis.

Secunda.

Tertia.

Quarta.
1. Cor. 4.
35.

Quinta.

esse ab hoc loco illum sensum istis rationibus convincā. Primo enim patrem spirituum, non spiritus dicit, cum unus tantum sit spiritus, qui piorum corda flectat & regat, qui tertia in triplici illa unione persona subsistens est: ergo alia postulanda interpretatio videtur. Nec certe ad angelos divinos illos spiritus iste locus respicit, cum nostrum spirituum patrem appellet. Nulla enim aliā comparationis vis erit, nisi patres nostri, qui carnis sunt, & patres nostrorum spirituum conferantur: deinde sequens versus indicat, quo sensu precedens expositulandus sit: Sic enim subtextit, Deus nos castigat, ut simus participes sanctimoniae eius, de futuro pronuntians: at qui spiritum receperunt, facti iam sancti sunt.

Porro, si sic detortus locus sit, quidni verbi ministros patris vocabulo includamus. Ita enim de se professus liberè Paulus est: Multi vobis, non sunt patres, licet myrias monitorum sit: ego enim vos genui in Christo: praeter haec, patres carnis hic nominantur, quia de carne pœnas sumebant, & animam affligere non poterant. Deus autem pater spirituum est, qui ipsam animam castigat. Vltimo illi

nominatim

nominatim introducuntur, quibus mos in corpore gerendus est, at Deo parere spiritui & animo debemus. Ipse enim spiritus est, & spiritui adorandus.

Nunc tertium locum ab eorum calumniis vindicemus. Clamat igitur Propheta Zacharias: dictum Iehouæ, qui extendit cælos, fundat terram, formatque spiritum hominis in eo: unde manifeste liquet, animam non de parentibus vi traducis sumi, sed Deo operante in medio homine produci. Et ne subterfugium aliquod quærent, præsens tempus designatur, qui format (inquit Propheta) in præterito enim si prolatum fuisset, Adami exemplum prætexerent. Quod vero ad præsentis temporis notam attinet, ea collatione cum reliquis duobus membris constituta, è media tolli & concidere prorsus videtur. Deus enim iam cælos extendens, & fundans terram prædicatur: quæ quidem opera effluxi longè antè temporis, non iam instantis fuerant. Id igitur contendimus, non renocanda ista verba ad primam creationem esse: Cur populus enim, audita ista prophetæ voce, quicquam pertimesceret, aut speraret aliquid, nisi illud unà suadeatur, Deum plenum semper maiestate esse, & robore suo insignem, qui ut primò terra locauerit fundamenta, &

E

cælo

cælo circundedit, sic & illa si interirent, verbo suo reedificaret, & hoc etiam numine suo, si in nihilum redigeretur, stabiliret: eodem etiam modo rebelles & superbos frangere, molles autem & humiles erigere & consolari potest. Deo præterea nihil præteritum aut futurum est sed omnia præsentia in conspectu, & tanquam ob oculos posita sunt. Isto enim nomine legimus ad Israelitas Moſen legationē suscepisse, eheic, qui sum, misit me ad vos. Nemo enim Dei consilium antevertere, aut cohibere voluntatem potest, quo minus id perficiat, quicquid ipse voluerit. Ista igitur causa est, cur vsus præſentis tempore propheta sit, ut Iehouam non otiosū, aut somnolentum dominum, sed magnificum & præpotentem Deum populo persuadeat, qui vlcisci inimicos fortiter, & vindicare se strenuū possit. Nihil iam reliquum est, cum aliorum calumnia propulsa sint, quod nos diutius hic retineat, & remoretur: nec obstat aliquid, quo minus hæc pagina istam questionem clauderem, nisi nostris etiam partibus adminicula admonenda essent.

Prima ratio
quod ani-
ma diuini-
tus infusa
sit.

Quod anima igitur diuinitus initium suum auspicietur, illud primò docebit, cum omnia, si corruptionem semel subire caperint, eò redeant & reuertantur, unde exorsa sunt: nisi quod rei
interitum

interitus tardior plerumque sit, ortus celerior. Isto modo corpus, cum anima excesserit, terra conditur, tum putrescit, postremo in elementa distribuitur, quemadmodum ex eisdem primo compositum & concretum fuit: sed intervallis quibusdam interpositis. Semen enim prius subternitur, tum alimento partes sarciantur: alimenta ex animalibus suppeditantur: illa herbis & plantis pascuntur, ista rursus ex terra & reliquis principiis emergunt. Hoc igitur iudicium est, elementorum ministerio corpora suffulciri, quia eo sublato & remoto pereunt & intercidunt. Ad eandem normam cum anima decedens in Dei sinum & gremium recipiatur: cur non id argumento erit, ipso inbente ad nos profectum fuisse?

Illud præterea magni momenti mihi videtur ad hanc rem, quod anima corpori domineatur eiq; imperet, affectus eius temperet, libidini moderetur, impetum repellat: quæ cum tanta per se tamque illusoria sint, ab animo non præstita cernerentur, nisi diuinitus istam vim infusam haberet: quod si una cum corpore oriretur, & simul succresceret, & mutuum esset, utriusq; imperium, non tam facile animi magisterium corpus ferret, cum earum honores fastidire soleamus, qui nobiscum una educati sunt.

Quomodo
corpora ex
elementis
sunt.

Secunda
ratio.

Tertia ratio.
Tria somniorum genera.

Primaria ratio ex
Aquinatē pro diuina
animæ origine.

Li. 1. contra
gentiles
Cap. 87.

Nunc si insomniorum genera perpendamus, quæ aut ex carnis illecebris excitantur, (ut sunt ebriosorum & helluorum insomnia) aut corporis crasim sequuntur, cum melancholici dormientes solitudines cogitant, & cholerici ignem aut calorem somno sepulti per sentiscunt: aut de futuris denique prædicunt, quæ diuinitus ad nos mittuntur: nam (ut Homerus scitè meminit) somnium à Ioue mittitur: unde ista nobis exorta diuinitas erit, nisi diuinam quandam naturam in animo contemblemur? quæ sitota demersa in corpore esset, diuina ista somnia eam prorsus fugerent.

Sed ne mea opinione præcipitatus potius, quam ratione inductus, in hanc sententiam descendisse, & meam sententiam sequutus magis, quam aliorum iudicio cedens, ista dixisse videar, rationes quasdam ex acutiss. Aquinatē scrip-
tis delibatas huc ascribam, quibus ipsum Deum proximum animæ parentem, non autem proximum esse contenderem. Aquinatē idcirco nominatum volui, ne aut furti me aliquis redarguat, si authorem celarem, aut facta ei iniuria reus citarer, si quæ aliena sunt, mea facerem.

Cum igitur duo tantum, non plures modi nominantur, qui singulis rebus suas existendi vices & vires largiuntur, si aut creatione

tione è tenebris in lucem prodeant, aut generatione naturam suam tuentur: atque ista generandi vicissitudo, aut eorum est, quæ per se nascuntur, in quæm numerū composita omnia (in quibus materiæ formæ impressæ insident) accersenda sunt, aut ad ea etiam terminos suos dilatat, quæ fortuito & accidentium more producantur: Necessum est, animam ad ereandi normam compellemus, cùm nec accidentium imitatricem nascens se profitetur (ipsa enim substantiæ vicinior est) nec per se tamen ortum perficit, cùm rebus compositis acerrima inimica sit. Sed ista ratio aliam sibi comitem rationem quærit, atque ea istos progressus habet. Quæcunque in vniuersâ rerum natura se ostendunt, aut ex se substantiam suam habent, aut mercatæ aliunde sunt: Illius numeri solus Deus censetur, qui per se subsistit, nec externa cuiuspiam opera indiget, vt status sui constantiam retineat: Istius sortis omnes (eo solo excepto) res habentur, quæ & originem suam à Deo acceperunt, & salutem suam ab eo dependere fatentur. Anima igitur cùm aliunde fluentem naturam suam contempletur, nec ita tamen aliunde, vt formas ex habili materia

Secunda.

Nihil præter Deum se subsistit.

70 AN ANIMA SIT

Tertiara-
tio.Duonatu-
re benefi-
cia.Duplex na-
tura.

teria excudi cernimus (istæ enim non sine alio officium suum faciunt, anima potest per se) certè ea tota ad dei nutum se exercere debet. Porro si duo tantum naturæ beneficia sunt, quibus res genitæ donantur, vnum, cum id iam esse aliquid coeperit, quod paulò prius nihil fuerat: alterum, cum in actum illud emergat, quod antè à potentia absorptum fuit: & istud propinquius donum naturæ informatæ proprium sit, quam vulgus naturatam appellat, alterum remotius natura informans (quæ naturam veteribus dicitur) ad se rapit: profectò anima, cum nunquam in potentia abdita latuerit, prioris naturæ beneficentiam non experta est (in qua reliquæ omnes formæ tamen exultare debent, cum è potentia latebris in actus lucem erumpant) Deo igitur grates istas persoluet, cuius munere non ex peiore euasit melior, sed cum nulla modo fuerat, nunc facta est aliqua.

Iam ut nostris partibus consultum est, sic prospicienda procella sunt, quæ aliorum calumniis concitari possent. Attendamus igitur, qui aduersus istam assertionem excogitari possit, cum animarum initium in immensam Dei potestatem conferendum esse dicimus. Quod non igitur ad dei potentiam illustrandam plurimum

facere arbitramur, cum animarum genitorem
 statuentes, alij (nescio, quo impetu) ad eandem
 comminuendam detorquent: sic enim differitur:
 qui opus inceptum aliquod, completum & perfe-
 ctum dat, eiusdem artificij videtur una opitula-
 ri, ut Deus iam foedissimo adulterij vitio non
 parcere solum, sed fauere putetur, cum proli illi
 animam tribuit, qua stupro facto in utero suc-
 creuerit. Rursus cum ex anima simul & corpo-
 re unus homo constitutus sit, eundem se tem-
 poris ratione antiquiorem fore prospicimus, si
 anima in corporis viscera tum penetraret, cum
 singula partes ad perfectum suum statum aspira-
 uerint. Quod si igitur ex duab. partibus homi-
 nis fabrica edificetur, & mancamentum & imbe-
 cillam dicimus, si de mptas aliqua sit, cau-
 dum hic est (inquiunt) ne & in deum imbecilli-
 tas cadat, cum alteram tantum partem (sed
 diuinorem) animam scilicet in corporis er-
 ga stulum compingat, & natura etiam cul-
 panda videatur, quod carnem tantum e vis-
 cosa seminis pinguedine exprimere valeat. Et
 fortassis etiam verisimile est, ut pares & aqua-
 les ea ortus habeant, qua adequata & nullibi
 imparia incrementa suscipiunt, & anima una
 etiam oriatur cum corpore, cum eisdem gradib.
 vires suas effundere festinat, quibus corporis

Prima ra-
 tio aduer-
 sus animi
 creati-
 onem.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Anima vnâ
cum corpo-
re succref-
cit.

Quinta ra-
tio.

Responsio.
ad primam
rationem.

Distinctio
inter vo-
luntatem
peccantis
& actio-
nem.

partes ad suam quasi virilem aetatem assurgere
maturant : quamdiu enim partes molliores
sunt , nec satis bene ad munera sua exequenda
compositæ , hoc omni tempore mens etiam mi-
nus rerum suarum satagit , & tum demum te-
nebroso affulgere corpori incipit , cū tempus
diffluentibus nimia mollitie membris robur ad-
diderit : & quid vetaret quæso (ut nouam que-
relam audiamus) quo minus anima corpori alli-
gata seminali illa parte transfuebatur , cū cor-
pus veluti figura quadam ab anima insculpta
notetur , & ista similitudinem suam ad alterum
transmittit , quemadmodum sigillo immisso ce-
ram obsignari cernimus ? Quod si corpus igitur
ab anima informetur , ea abesse nec potest , nec
debet , cū in formam suam se corpus induat ,
quæ in semine induci cepta est .

Istæ calumniæ illæ sunt , quibus in nostras par-
tes irruitur , & impetus fit , quæ vicissim nostris
telis retusa , citò labascent . Non video enim (ut
primæ dubitationi primò occursum sit) quid de-
us adulterij fautor arguatur , etiamsi adulteri-
no fœtus ipsius dono indita anima sit , cū in vo-
luntate & animo peccantis labes inhareat , in
corpore profecto & eiusdem actione peccatum
non serpit : Actio enim nature ordinem tenet ,
& ad eius imperium tota dirigitur , cum volun-
tas interim hominis deprauata sit , & multis

asper salabeculis: ut Deus natura tantum ordinem promouisse, non adulteri voluntati indulgisse videatur, dum prolem eius animam ascentem imbuat. Nec certe homo prior seipso erit, Ad secundam. nisi animus corpori coeuius & coetaneus sit, sed una pars alia erit prior, si temporis intervallum spectemus (materia enim formam praecurrit) licet, si dignitatis mentio fiat, eadem posterior censenda est. Atque ita rursum à materia temporis diuturnitate forma superatur, non ut mutuo habito respectu ad se inuicem referuntur, Quomodo materia formam prior sit. sed ut substratam materiam nondum aduentante forma, praexistentem facimus. Nam si propriè iam & dialecticorum more loquendum sit, nec formator formati praecursor erit, nec hoc illum anteibit. Sine igitur corpus animam tempore praecessisse, quæ eiusdem ætatis esse volueris, utrinque tutus eris: Illo enim concesso, non integer homo seipso senior erit, sed unam partem altera magis annosam dixeris: Hoc si datum fuerit, ab omni periculo immunis eris, cum corpus nec materia minus, nec subiecti vices ante subierit, quam venienti animæ congratulatum sit. Et quamobrem (quæso) aut dei opus imperfectum, aut natura conatus inanes essent, si illi tantum animæ creatio deputetur, & ista corporis generationem tanquam provinciam suam Ad tertiam. sibi

Deus &
animæ &
corporis
author.
Ad quar-
tam.

*sibi deponat? Nam primò Deus utriusque par-
tis author & effector est, & anima dator, & sa-
tor corporis, nisi hoc interesset, quòd unam de-
derit non adiutus instrumentis, alterum exhi-
beat mediis interfertis: & natura secundo mo-
lesti & iniuri sumus, si plus illi imponamus o-
neris, quàm aut alacriter ferre possit, aut mu-
neris ratio postulat. Satis enim abundè votis
suis fecisse censebitur, si corporis curâ gesserit,
cuius generationi præstituta dominâ est. Nunc
ut progrediamur, illud nec confessione nostra
concedi debet, nec tormentis evinci à quopiam
potest, eisdem vicibus anima vires augescere,
quibus corporis robur pubescit. Certissima qui-
dem res est, corpus instrumet illo animo serui-
re (eius enim organon est) nec animâ thesauros
suos expromere posse, nisi corporis bonitas ad id
eam inuitet, in eam tamen servitutem nullo
modo compellenda est, ut agroto corpore ipsius
etiam sanitas periclitetur. Nam quemadmo-
dum solis radij nihil de splendore suo amittunt,
si densis offusis nubib. solito fulgore non splende-
cant, sic anima nihilominus integra erit, & sa-
tis per se conualescens, etiam si carnis impedi-
mentis, tanquam obiectis nubeculis, obruatur.
Deinde cum illud obtruditur, animam & cor-
pus tanquam gemellos quosdam simul utero con-
tineri*

Anima sal-
ua esse
potest &
agroto cor-
pore.

tineri, si ab illa alterum informetur (qui enim corporis figura ad animi exemplar delineari posset, nisi in ipsum tanquam speculum aliquod intueretur) isto modo respondemus, hic ad generantis animam oculos tollendos esse, non vertendos ad generati formam: illius reuera hoc præcipuum munus est, ut corporis singulas partes habiles & aptas ad animæ imperium reddat. Ista eò tantum incumbit, ut rectè ea gubernacula tractet, quæ ei commissæ in corpus generatum sunt.

Responsio
ad quin-
tam.

Solutæ igitur dubitationes istæ sunt, ad quas veluti de via digressi sumus, ut iam & simul in viam reuertendum, & sistendum unâ itineris cursus sit. Potui (nisi agenda alia essent, ad quæ nos tempus abducit) plura argumeta accumulare, rationes congerere, & coniecturas asserere, quibus opinio nostra corroboretur: verùm ea opinio tantum est, in qua nemini illud onus imponam, ut securus acquiescat. Nihil enim nobis certò comprehensum in tanta obscuritate est, ut maior tenebrarum caligo offundatur, quàm quæ mentis lumine dissipetur. Nec certè pudebit, aut pigebit quempiam, si isto in loco semper Academicus sit, & acaralepsian illam probet. video enim eò inclinare, & incumbere Ecclesiasticis sententiam, cum ait: Quis animad-

Machab.
2. 7. 22.

nimaduertit spiritum bestia, quod descendat infra terram. & alibi: Ignoras, quæ sit via venti, id est spiritus, & quæ via ossium in utero grauidæ: *In eundem finem generosa illa & fortis optima memoria mulier, & filiorum amantissima mater in Machabæorum historia locuta est, quæ filios suos in ipsius mortis faucibus hærentes, sic virili voce adhortari capit: Nescio (inquit) quomodo in utero meo comparueritis, neque ego spiritum vitamque sum largita vobis, neque primariam eius informationem ego cooptavi. Quorum testimonijs nobis id confirmatum est, quam nihil certi à nobis in ista difficultate inueniri, teneri, aut defendi possit, ut satius sit, cum iudicio assensum collibere, quam temere ineptias nostras effutire. Latius ista à nobis dilatata est questio, quam æquum fuit: tandem ad exitum veniat: omnia effudi, quæ in promptu habui, aliorum opiniones castigavi, meam exposui: ei, quod potui, robur & vires addidi: si nostra cuiquam non placeant, suo utatur iudicio, si meliora afferat, libentissime exaudietur.*

Primæ quæstionis,
DE ANIMAE TRADUCE,
FINIS.

AN

AN ANIMA SE- QVATVR CORPORIS

temperamentum:

QVÆSTIO SECVNDA:

Vbi quæritur etiam, *An à stellis*
gubernetur.

N grauem iam questionem & plenam controuersia me incidisse video, ubi bellum Astrologis denunciandum, & certamen cum diuinatrice illa ipsorum arte ineundum est: Cuius subsidio, se rerum omnium euentus longè antequam fiant, demonstrare posse confidunt. Bipartita igitur ista questio est: vna pars cum corpore de eius imperio pugnabit, altera stellarum dominum suis cancellis & terminis definiet ne in aliorum possessionem irruat. Sed vno labore utrumq; opus absoluedum est: videntur enim ista se mutuo comitari & inuicem respicere. Nam si stella vim in corpus exerceant & hoc

78 AN ANIMA SEQVATVR

& hoc anima impetum afferat, illa etiam sibi potestatem aliquam & ius in eam vendicabunt. Primo de corporis authoritate, qua in animum inuolat, agendum erit: post ipsam Astrologiae arcem telorum iactu petemus: Ista igitur sympathia corporis, qua cum anima coniuncta est, à Galeni temporibus deducta, ad nostram etatem propagata est. Ille enim u^o ap^oat^o illam, quam aptam & idoneam corporis constitutionem interpretamur, anima vice esse vult. Nam quemadmodum musicus concentus totus interit, & aures offendit, si nervi plus, quam oportuit, relaxentur, aut vehementius intendantur quam opus fuit, sic anima (inquiunt) si corporis partes sibi aequaliter consonae sint, dulci quadam harmonia suauitate afficitur & delectatur, quae tamen in molestiam & fastidium abit, si partium concentus destruat, & anima è corpore, quasi soni indistincti stupore laesa euolat. Qui homines si sibi constarent, & quod tam promptis verbis tuentur, ita facile argumentis comprobarent, nostra partes ruinam pertimescerent, & exitium suum expectarent. Sed cum id iam secus sit, lege agamus, dicatur dies, res in forum vocetur, testes citentur, rationes audiantur, non dubito, quin erroris reus, & temeritatis conscius aduersarius pronuntiatur.

An anima
fit corporis
quædam
harmonia.

CORPORIS TEMPERAM. 79

Ut demus tamen aliquid, ne iniquius secum actum putent, illud non inuiti largimur, nec coacti concedimus, sed lubentes fatemur, harmonia quadam inter corporis partes amicitiam quandam conciliari. Verum, quod animam in ista harmonia sepultam introducant, id pernegamus, & auersamur. Nam primò, nonne isti homines insaniunt, qui animam, quæ præcipua pars hominis sit, affectione & inharrente accidenti metiuntur? Harmonia. n. ista quid aliud est, quàm adhaerescens corpori qualitas quadam, cuius lenem societatem stabilis & firma eiusdem substantia non agnoscit. Deinde sic opinandum de isto concentu est, quod quemadmodum uniuersum corpus simul occupat, sic à singulis separatim partibus retinetur. Num ergo si corporis aliquapars ab inuicem sua recesserit, non anima laedetur, aut detrimentum inde aliquod accipiet? at certe necesse erit: Num non etiam dissonia minuetur anima, cum alia sui pars iniuria prematur, alia salua sit? Tota. n. anima si pars tantum offenditur, non periclitabitur. Quàm porro anima ignobilis, & infima plane conditionis erit, si ei officiatur, si volpes doleat, aut crucietur digitus, oculus percussus, pulsatum caput, aut lacerata facies sit?

Ratio prima quod anima sit harmonia.

Secunda.

Tertia.

Nonne porro anima ad interitum nutabit, si

80 AN ANIMA SEQVATVR

si cum isti harmonia, tanquam stipiti alicui alligemus, quæ prorsus concidit, & labefactatur si chordæ sibi non consonent, & consentiant. Anima vero à corruptione omni abhorret, perpetuas gerit cum morte inimicitias. Quòd si interim (his ita constitutis) de exitu animæ interrogemur, unde contingat, nisi quòd corporis partes suum officium non faciant, nec istum concentum conseruent: Responso adhiberi expedit apotest, & facilis (quanquam non dicam repugnantia iam loqui cantantes istos & modulantes de harmonia Philosophos, cum de anima exeunte quarunt, quæ una moriretur cum corpore, si ei pro harmonia esset) Reperio igitur demigrantis à corpore animi causam duplicem. Vnam è naturæ consideratione haustam, alteram latentem & absconditam, quæ naturam superat, appella (si placet) metaphisicam. Anima enim, quæ Deo iubente immissa in corpus est, eo vocante redit: vt alia iam ratio sit spiritus ex humana carne discedentis, & belluarum ossa relinquentis animæ: (Nec bestias interim sine Dei voluntate interire arbitror, quæ morbis etiam conficiuntur, & opprimuntur a gravitudine) Hominis mentem tamen magis peculiari modo enotari sentio. Id indicio apertissimo est, quòd, etiam si in nonnullis certissima mortis sig-

Questio-
nis, de ani-
mæ decessu
à corpore,
solutio.
Animæ de-
cessus à
corpore
duplex
causa est.

Bestiæ non
fortuito
moriuntur.

na appareant, & interitum præcurrant, ut morborum tyrannide diuulsa à membris anima videatur, multorum tamen ita subita mors, & exitus tam repentinus est, ut nec, dum in vita sint, admoneri certò de mortis aduentu, morbi alicuius nuncio possint: nec, si mortui denudentur, & eorum operiantur viscera, mortis aliqua causa ex inspectione dignoscetur: quod is nonnunquam accidit, qui peste correpti intereunt, aut morbo aliquo subito perculsi, intercidunt.

Aliam seperationis animarum natura causam ministrat, quæ duplici ratione consideratur. Nam primò corpus se malè habet, cum morbis inuasum sit, & anima etiam, cum corporis ministerio amplius uti non possit, seipsam sponte expellit. Verùm pro corpore illud præmittendum est, non continuo seperari animam, si affectum quocunq; modo sit. Sunt enim leues quædam aggritudines, quæ aliquem impetum corpori inuehant, de statu verò minimè detrudunt.

Graviores autem passionès sæpius coincidunt, ex quibus morbi promocantur, qui nec omnes exitiosi sunt, sed doloris diuturnitas vires auget, eiusq; partis delicata mollities periculo addit, quæ morbi acerbitate plectitur. Nam si pes condoluerit, nihil est, aut manus vulneretur, verùm si caput affligatur, lædatur cerebrum, si

Quid sentiendum de subita morte sit.

Qui & quales morbi mortem afferant.

82 AN ANIMA SEQVATVR

cor ipsum, querelas & singultus, tanquam de profundo proijcit, pertimescendum malum est. Cum igitur malè consultum corpori sit, anima eius contagionem fugit & declinat, nec tamen anima, tanquam discors & confuse permixta harmonia, se abducat: verum vacillans iam nec benè satis conualescens, corpus instar est perforati vasis, aut vesicae disruptae. Illud aquam non capiet, quia infusa per vias quasdam & meatus elabitur, nec altera aeris fidelis custos erit, cum facile (veluti itinere facto) transeat: Sic cum corpus morborum vipertusum sit, eiusque vulneribus dilaniatum, non cubile amplius animi, aut domicilium erit. Sed demisso isto de harmonia argumento, disunctione firmitas eorum opinionum comparabitur. Nam alterum horum dandum est, aut animum à corpore regi, aut mutatis vicibus animam corpus gubernare, eique leges describere, quod nondum illi prospiciunt qua ratione contingat. Quomodo animi (inquiunt) corporis constitutione animae regimen temperabit, quam adeptum prius fuit, quam ex anima facta ei accessio est, nisi anima ingrediente, mutatio una in corpus pedem inferat, quod non est verisimile? Nunc loquendi nobis vicissitudo concessa est. Sic igitur statuimus, non necessitate nos aliqua teneri, ut si altera disunctionis pars

Cur anima
è corpore
euolat.

Ratio pro
corporis do-
minio in a-
nimam.

Responso
rationi.

CORPORIS TEMPERAM. 85

pars assumatur; continuo ad temperamentum corporis recurramus, ac si ad animæ exemplum corporis compages consuta & conglutinata sit, verum eadem lege corpori animus moderatur, quæ princeps subdito imperat, & domino seruus paret: fallit præterea disunctionis connexio, quæ satis esset firma, si nullo intercedente medio, aut animus corpus administraret, aut ab eodem administraretur: Nunc verò interuallum quoddam intercedit. Cum enim nihil cum crassa & summa densitate constipata materia, natura subtilis & tenuissima commercij habeat, spiritus in medium prodiit, qui nec ad animæ subtilitatem aspirare potest, nec ad crassitatem se demittere vult. Huius igitur vinculo quasi mutuo iugo anima & corpus con sociata sunt, eiusque adminiculo, sicut sol terram radio ferit, & aerem illuminat, sic diuiniior illa hominis portio corpori splendorem suum communicat. Sed relegabunt hic nos ista omissa ratione ad Aristotelis illum locum, qui in libro de anima est, ubi Pithagoricos taxat Philosophos, quòd quamlibet animam aque in omne oblatum corpus illabi affirmant. Ille aduersatur, similitudine rem aperiens. Nam quemadmodum singula artes, ut etiam, qui illas profitentur, idoneis & aptis instrumentis adiuti ad opus suum

Responsio
introducæ
rationi.

Spiritus a-
nimæ & cor-
poris vnica
lum.

Arist. de a-
nima. lib. 1.
cap. 3.

Alia ratio
pro corpo-
re.

Fij

sunt

84 AN ANIMA SEQVATVR

Quæstio de
similitudi-
ne animi &
corporis.

sunt: Sic anima qualibet consimili gaudet corpore: unde igitur (aiunt) ista similitudo expectanda est, ubi inuenienda? Non in corpore: eius enim prius absoluta fabrica fuit, quàm anima adiungitur. Ergo respiciendum est ad animam, quæ ad corporis imitationem componeretur. Memini me istam prius attigisse rationem cùm de anima propagatione instituta quæstio fuit: Quod tunc responsum à nobis est, idem hic repetitum non pudebit huc inferere. Deus, qui parens anima & procreator est, facile de animorum discrimine indicabit, & citissimè dignoscet, quibus corporibus singula anima aptissimè conueniant, & congruant: etiam si nonnunquam compertum sit, animam languescere prorsus, nec vires suas exercere posse, cùm in corpus languidum & imbecillum detrudatur.

Responso.

Tertia ratio
pro corporis
impetio.

Responso
ad tertiam.

*Se à pergamus denuo: isti enim non desistunt: experientia docemur (inquiunt) animam inclinari, & flecti à corpore, cùm cholericos videamus veluti ira ardentes, sanguineos ad comitatem & facilitatem promptiores, ingeniosiores plerumque melancholicos. Renocetur iam ad examen ista ratio. Quis non videt, quàm callidè & astutè nos suis dolis circumuenire conantur, cùm ad corporis affectus nos traducunt, ubi de ipsa mente & anima controuertitur? di-
uersa*

CORPORIS TEMPERAM. 85

uersa enim in utroque & planè discrepans ratio est. Quemadmodum igitur quedam in homine sunt, quæ animum tantum spectant, alia quæ corporis terminis coarctantur, tertium genus est eorum, quæ utriusque societate freta, neutri deuinciuntur tamen, cuius formæ affectus sunt, non mirum erit profectò, si illi ad corporis dispositionem se componant. Quod si ab affectibus transitus ad solertiam & ingenij acumen fiat, si ista in quopiam conspicua fortè sunt, nihil ad animæ perfectionem accedit, nec decedet quippiam, si lateant illa & tanquam à luce refugiant. Sic enim hic est, ut, cum Domum ædificari aut adificium aliquod extrui & erigi curamus: si pretio peritus aliquis artifex conductus fuerit, nihil ille de peritia sua, aut laude amittet, si operi suo desit, cum apta & utilia instrumenta non adeptus fuerit: sic anima nec honore suo spoliatur, cum corpus in vitio est, nec cumulus ei addetur, cum corporis opera vfa, alacrius res suas obeat.

Tria in homine affectionum genera.

Corpus animam non lædit.

Nec aliquis tamen hoc ita à nobis dictum putet, ac si anima instrumentorū subsidio opus aliquando sit, quemadmodum in oculo visum residere, & aure auditum comprehendendi, & reliquis sensoriis sensus exprimi volumus: verū minus propriè id usurpari dicimus. Nam primò

Anima instrumentis non indiget.

F iij

Satellites

89 AN ANIMA SEQVATVR

Quomodo
res deferan-
tur ad intel-
lectum.

Differentia
hominis nō
utentis rati-
one & bru-
ti.

1. Pol. 1. 3.

Satellites isti & sensuum ministri, iis primò ve-
luti Dominis suis inserviunt, secundo autem
menti & intellectui parent, cum nihil illi dela-
tum sit, quod per ipsos sensus non traiciatur.
Haud aliter enim quæ foris in sensuum sedem
incurrunt, ad animam peruehuntur, quàm per
canales & meatus in vas aliquod aqua diduci-
tur. Illud igitur effectum est, animam non cor-
pori morem gerere, sed maiori alacritate mu-
nus suum exequi, si fidelem se seruum corpus
& sedulum præbeat: affectiones interim, quibus
onusta caro incedit, ad eius nutum & imperium
si ratione frangentur, se flectunt & torquent,
ita tamen, ut monente ratione, se nonnunquam
corrigant, & renocent. Hoc enim à brutis ani-
malibus differimus, quòd illis non rationis usus
tantum negatur, sed ipsa possessio non concessa
est: In homine licet & prope illa remota ad tempus
fuerit, tamen nunquam aberit: ista enim
distinctione Aristot. usum video in Polytico
illo tractatu, ubi animalis bruti & hominis ser-
ui differentiam persequitur. Hoc igitur iam no-
bis deliberatum & consultum est, tantum abesse
ut anima necessitas ex corpore imponatur, ut
ne leuissima eam inclinatione tentet, nisi affe-
ctuum sedem illam introduci volumus, quæ à
corporis impetu obfessa, plerumque, eiꝰ, perpe-

tuo obsequio deuinctissimum est.

Absoluta iam prima questionis parte qua pro corporis dominio certabat, alteram, qua iam reliqua est, ingrediamur, & experiamur iam tandem, quid caelestia illa corpora possint, quas vires in animarum mutatione habeant, quanto robore sint. Ista mihi cogitanti & querenti tres opiniones praecipue se offerre & ostentare solent: una in defectum vergit, quam tenent ij qui nullam prorsus astrorum vim agnoscunt, altera medium transcendit, & ob excessum vituperatur, qua eos astipulatores habet, qui ex astrorum aspectu, diuinandi quoddam artificium didicerunt: tertia in medio posita inter utramque est, qua nec ob factam astris iniuriam culpanda, nec ob violatam animae dignitatem vituperanda erit. Superiores duae cum reprehensa à nobis & conuulsa fuerint: arripientur tertia est, cui nos suffragamur libenter, & applaudimus. Prima sententia, qua ius ipsum violat & infringit, cum alteri eripiat id, quod pertinere ad eam iure debeat, qua quasi cum syderibus & caelesti illo exercitu bellum gerit, eo minore negotio refutanda est, quo & patronos pauciores inuenerit, & ipsa sua inconstantia magis fluctuet. Vt uno verbo igitur eius calumniam repellantur, experientia ei aduersatur,

Tres opiniones de astrorum potestate.

Prima ratio pro stellarum vi.

88 A N A N I M A S E Q V A T V R .

Ab Experi-
entia.

Secunda à
Scripturæ
testimonio

Tertia ab
autoritate.

scriptura testimonium aliud suadet, Doctissi-
morum hominum autoritas repugnat, ratio
ipsa contrahitur. Si experientia vis aliquid
possit, nauta primò refragantur, qui toties se
venturam tempestatem & serenitatem futu-
ram de calo observasse clamabunt. reluctabi-
tur agricola, qui cali faciem intuetur, stellarum
ortus & occasus numerat, aliud tempus ad se-
rendas fruges, aliud ad colligendas eligit. Astro-
nomi etiam non aq, hoc ferent, cum ipsi (licet de-
cepti turpiter nonnunquā fuerint) Annorum,
mensium, dierū cursus & revolutiones exactè
longè antè describere possunt. His iam astipu-
latur sacrosancta scriptura vox, sic enim loqui-
tur. Sunt luminaria in expanso cœli, quib.
dies à nocte distinguatur, & sint in signa,
id est, in statuta tempora, & in dies, & annos.
• Hic igitur signorum adiectione illud innuitur,
posse nos ex cœli observatione, de pluviis, ventis
grandine, & similibus, paulò antè predicere,
quàm euentura sint. Nam si stellarum lumini-
bus noctis caligo tantum à diei splendore sepe-
tur & differat, frustra ista & in nullum finem
ordinata essent, cum solis & luna id officium &
munus sit. Nec magnopere opus est, ut auctori-
tate pugnem, cum nemo ferè veterum scripto-
rum sit, nec neotericus quispiam (ne nomina-

sim

CORPORIS TEMPERAM. 89

tim recenseam singulos) qui à me in ista sententia dissentiat. Rationes si expectant, tam expectationem explebo, cum deuentum ad tertiam opinionem sit. Nunc in eos inuehar & impetum faciam, qui de astrorum vi & virtute nunquam se satis magnificè sentire posse putant.

Primò igitur pro stellarum imperio ex medicorum consuetudine differunt, qui criticos quosdam dies ex luna motu inuenerunt, quibus in morbis diiudicandis multum tribuere solent. Nam si aut septimus dies lunam dichotomam habeat, aut decimoquarto plena conspiciatur, magna in affecto corpore alteratio consequetur. Hoc autem medicis vsitatum esse, ut dierum rationem habeant, Galeni exemplo demonstrant, cuius de Astrologico isto morborum iudicio libri extant.

Primà ratio
pro Astrologia.

Dierum in
morbis obseruatio.

Nunc, ne tutò isti homines euadant, allatum eorum argumentum, si fieri possit, ad vinum rescemus. Primò non video quid periculi erit, si incerta aliqua & fallaci ratione ex astrorum intuitu de morbis decerni possit. Quid enim medici isto modo proficient, si certior aliquis modus & stabilis reperiatur, unde de corpori imminente calamitate sententiam commodius ferant. Stella enim uniuersali tantum & generali quodam effectui in nobis operantur. Cum enim

Responso
ad primam.

enim

Stellæ cau-
sæ tantum
vniuersales
sunt.

Humani
corporis
cum stellis
côparatio.

enim multi eodem ferè tempore multipli & vario morborum genere laborent, communem quandam & promiscuam tantæ contagionis causam cælitus delapsam credimus: alia tamen intus abdita latent, ex quibus morbi petenda origo est. Ista autem tanta causarum diuersitas ne non satis digna fide videatur, apta similitudine illustrari potest. Exemplum de corde sumamus, ab illo vitam in vniuersum corpus dispersam omnes fatemur, non ea abundantia tamen aut copia, ut nihil à se partes istæ accipiant, verum, quemadmodum riuuli quidam à primo illo fonte in extrema membra dimanant, sic quædam in vnoquoque scaturigo appareat, ut nemo de salute partiũ certam coniecturam fecerit, etiamsi cor integrè conualescat, nisi ipsas singulas inspiciat: haud aliter existimandum est de supremis illis corporib. quorum benefico & salutari motu & lumine, licet vita in nobis foveatur, & accrescat, ea tamen vis non ita magnifica, aut efficax per se est, quin aliunde sustentari corpus oporteat; &, quòd in eius conseruatione animaduersum est, idem meminisse debemus, si destructio & calamitas inferenda sit. Deinde, ut ad alia festinemus, ne micam quidem salis illa assertio sapit, quæ tantam luna septimo die potestatem defert. Cur enim

non minorum virium erit, cum lumen imminutum adhuc sit, quàm si pleniore luce splendeat, Luna quo die maximas vires habeat.

De libro Galeni, qui dedicatus astrologia sit, dubitari potest, utrum fictitia & aduentitia proles potius sit, quàm verus & genuinus tanti medici factus. Nam in catalogo illo librorum, qui à Galeno editi sunt, nullum locum, quòd observatum à nonnullis est, habet. Qualis tamen cunque sit, illud sine dubio compertum omnibus est, veteres illos, Hypocratem, Theophrastum, Auicennam, Auerroem, & ipsum Galenum ab ista astrologica iudicii de morbis ferendi ratione resiliisse, quibus tamen si angusta ista & lubrica via arrisisset, periniquum videretur, si nos eorum vestigiis adhaerescamus: sed si nos in isto responso acquieverimus, illi non cessabunt tamē.

Nam si astrologos respiciamus, si nautas intueamur, aut agricolas contemplemur, virisque nos obsessos perspiciemus. Isti enim omnes de futuris prasagire ex arte sua solent: Certē opinari de iis quæ futura sunt, hos artifices posse, concedam non rogatus: diuinare posse non dabo, ne si obsecrent. Astrologi enim (ut ab his exordiar) toto cælo (quod aiunt) errant, cum singulorum dierum euentus pramonstrare cupiunt. Rerum enim ordinem prapostere inuertunt. Ca

Secunda
ratio pro a.
strologia.

Responso.

lor

92 AN ANIMA SEQVATVR

Error Astro-
logorum.
Ratio 3.

lor illis frigoris instar est, frigida rursus aeris temperies in aëstum & calorem mutatur. Annus si copiosus sit, penuria sua molestus erit, si amona caritate labore, copia tamen & ubertate sua homines reficiet. Iam si nauta in secunda acie succedant agricolis comitati, eorum vim facile propulsabimus. Ista enim, quae vulgò accidere solent, non astrorum contemplatione providere consueverunt: verum ex aliis signis id assequuntur, nisi cornices tanros, pavones astronomicam edoctos peritiam credamus, qui odiosa sua & querula voce de aduente pluvia conqueruntur: & quid si illud (nemine rennente) a nobis obtineant, prae dicere res istas externas astronomorum iudicio posse corpus interiri eorum arti non subijcietur, sed anima veluti mancipium aliquod famulatur.

1. Polit. 7.

Sed alias iam accumulamus ex eorum partibus rationes. De Thalete igitur ex Aristotele referunt, qui cum non exiguam olei penuriam futuram diuinatrice arte sua multo antè vidisset, hoc iam prouiso, ingentem olei copiam emptione sibi asciuit, unde (magno facto fenore, & hasta expositis mercibus) multum ille ditatus & locupletatus est. Idem eodem in loco de Sici-liensi quodam mercatore perhibetur, qui ferrum vili pretio multum coemit, ex cuius chara venditione

CORPORIS TEMPERAM. 93

ditione, diuitijs cumulus additus immensus est. Nunc aduersus istam exemplorum vim nostros etiam milites educamus. Antesignanus erit Aristoteles, qui illud ijs non assentitur, ista, astrorum contemplatione, praecognita fuisse. Hoc enim obscurum est, nec ex contextu patet. deinde ferri abundantia, qui praenideri caelo innuente potuit, cum astrorum omnis vis aut lumine & motu terra imprimitur, aut influendo delabitur? Illi duo in terra viscera penetrare non possunt, unde effodiuntur metalla: alter agendi modus absconditus est & latens, nec facile peruestigatur. Sed pari breuitate Thales exemplum complectamur, videtur ille philosophia potius & sapientia adminiculo, quam astrologia adiumento de oleo praemonuisse. Credibile enim est, Aristotelis aetate sepultum pene & neglectum iacuisse huius artis studium, cum octoginta post annis Anaxagoras in carcerem ab Atheniensibus compulsus sit, quod primus ausus fuerit de luna deficiente scribere. Illi enim stellas deorum loco habuerunt, ob motus sui velocitatem, hinc enim ^{hinc atq. tu bene no-} tamus. Fieri etiam (ut ista mittamus) potest, ut minime historia fides adhibenda sit, sed fabula simillima iudicetur, & eiusdem plane farinae, cuius fabulosum illud de Anaxag. somnium, qui

Responsio

Anaxago-
ras solem
ignitum
credidit.
Pli. 18.28.

qui lapidem ad *Aegos* flumen è sole casurum non philosophans, sed dormitans edixit: earum ratione opinionem ingressus, quòd solem ignitum lapidem esse stulte & inscite commentatus sit. Hoc unum etiam istuc interseratur, quod parum inter historicos (*Aristotelem* dico & *Plinium*) de istare convenit. Ille enim de *Thalete* hoc narrat, hic de *Democrito* mentionem facit. Ille hoc astrologia beneficio perspectum, alter ex virgilianum ortu observatum: *Aristoteles* olei inopiam, *Plinius* abundantiam nominat.

Agri fera-
citas ex
stellis non
prædicitur.

Illud nunc agam, non posse (id quod sibi nostri *Astrologi* arrogant) ex astrorum mutuo respectu, de sterilitate agrorum aut feracitate coniecturâ sumi. Cur enim id ab *Aegyptiis* illis magis non factitatum legimus, cum è carcere *Iosephus* arcessebatur, qui somnium *Pharaonis* ipsi exponeret. Accepimus etiam *Elysæum* prophetam calitus de pluvia iam distillare incipiente monitum, ut regi indicaret. Iam, ut vetera ista & antiqua è memoria latipatiâmur, veniamus ad nostra ferè tempora. *Erastus* igitur peritissimus medicus in epistola quadam de *Sauenarola*, pio homine & erudito, scribit, qui innumeras illas papistica sectæ labes detexit, ignorantiam aperuit, infinitas calumnias in medium protulit. Isto ferè tempore episcopus qui-
dam

CORPORIS TEMPERAM. 95

dam vixorat, qui ex magna Iouis & Saturni coniunctione, falsum venturum Prophetam, praeſciebat. Iſta epiſcopi diuinatione Bellantius Sauenarola ſummus inimicus, in eum hoſtiliter ſeuiſt, hereticum eum futurum pronuntians, & fore dixit, vt laqueo ſuſpenſus, vitam finiret. At videte, quàm turpiter hîc lapſus petulans iſte aſtologus eſt: eum hereſeos reum facit, quem ſcriptura hoc crimine abſoluit, & ſuſpenſionis ſupplicium minitatur, qui igne combuſtus, fidem morte ſua & ſanguine obſignauit. Hoc igitur iam luce clarius eſt, ſtellas non eſſe vitæ noſtræ Dominas, nec earum percepta lege, quicquam de corporis ſtatu præcognoſci poſſe.

Dua iam percuſſæ à nobis opiniones ſunt, ad tertiam nunc conuertendus ſermo eſt, quæ nec de laude aſtrorum debita aliquid detrabit, nec quicquam illis deſert, quod non delatum oportuit. Primò illud diuinandi vocabulum non placeat, quod tum in vſu eſt, cum diuino quis furore percitus, & veluti caeleſti ſpiritu perſlatus de futuris docet. Quòd ſi medio aliquo adhibito hoc efficiatur, illud iam verbum tanquam obſoletum erit. Sed properandum nobis eſt, & quandoquidem qui aduerſus nos pugnant, non tam Philoſophiæ hoſtes & inimici ſunt, quàm proſternunt

Defenſio Sa
uonarolæ
aduerſus
Bellantij
criminati-
ones.

Quid ſit di-
uinare.

96 AN ANIMA SEQVATVR

Esa. 41. 22.
Prima ratio
contra astro
logos.

Tribus mo-
dis damo-
nes res pra-
narrant.

sternunt & labefaciunt, Innolabo in eos, tan-
quam diuini verbi pennis alatus. Ab Esaia
exordiamur primò, qui quodam in loco deum sic
cùm Israelitico populo colloquentem inducit, ut
ista ratione Idolorum cultum improbaret,
quòd futura pronunciare non possint, cùm id-
vnum penes Deum tantum sit. Siquis in Pytho-
nissa illius exemplo hareat, quæ Saulis iussu,
non Samuelem, sed specie Samuelis demonem
suscitabat, qui Saulem sequenti die secum fore
dixit: Is primò intelligat, demonibus omnem
diuinandi certam viam præripiendam esse, quod
oraculum Apollinis confirmat, ex quo ambigua
semper & dubia responsa edita sunt: Deinde
sciat tribus modis contingere, ut diaboli res e-
nuncient. Vnus est patefactione, cùm non sua
solertia aliquid exquirunt, sed reuelata à Deo
illis omnia sunt. Alter ex Prophetarum scrip-
tis petitur, quæ diligenter demones custodiri
& obseruant: Tertius is est, qui à mutua cau-
sarum connexionem dependet: Multa enim ex-
perientia diabolus confirmatus est. Pro præsen-
ti exemplo dicimus, diabolum aut Samuelis
Prophetia edoctum, exitium Saulis prædixisse,
aut dubio sermone & ambiguo id subindicasse.
Cras enim (inquit) mecum eris, id est, mori-
eris, ex vita excedes: vel si strictius sumatur,
status

CORPORIS TEMPERAM. 97

status improborum describitur, cras mecum eris, id est, apud inferos. Illud enim facile diabolus prauiciere potuit, cum Saul & animo iam pusillo & paruo esset, & numero multum ab hostibus superabatur: Hoc aut omnino non patebat, aut ex Samuelis prophetia intelligitur, qui Saulem à Dei favore excidisse viderat.

Sed traiciamus ex isto loco, ut in aliis oris nauigemus. Moses Dei persona induta ab idololatria & stellarum adoratione populi animos isto argumento auertere & abalienare conatur, quia distributa singulis hominib. in eorum usum sydera sunt. Sic igitur coharet rationis vis. Quae ad seruitutem facta & nata sunt, imperare non debent: stellarum ergo iugum, quod nobis imponitur, abijciendum prorsus, nec ferendum est, cum nostris visibus inservire debeant. Quis igitur tam demens aut sine ratione est, qui cum libertate sua gloriari iure possit, seruitutem conditionem anteponat? Nam quid hoc sibi aliud vult, si futurorum praesagium devocandum è calo sit, quam eius imperio nos miserè subicere, cum nostri iuris esse possemus? Prater hac, quae iam adducta sunt, non minima vis in eo argumento subesse videtur, si isto modo ratiocinemur. Nulla contingentium cognitio percipi ex arte potest, illa tamen effecta

G

omnia,

Dent. 4. 19.
Secunda
ratio.
Stellæ factæ
in nostros
usus.

Tertia ra-
tio.

82 AN ANIMA SEQVATVR

Differen-
tia artis &
scientiæ ex
Aristotele.

Contin-
gentium
duo gene-
ra.

omnia, quæ Astrologi euentura disputant, for-
tuito plane & casui obnoxia tenentur: ergo ex
artis præceptis præsciri nullo modo possunt. Sed
lege agendum de propositione est. Aristoteles e-
nim in contrariam sententiam incumbit, cum
artem à scientia isto discrimine disiungit, quod
illa in inconstanti contingentium euentu ver-
satur: ista de necessariis tantum deliberat: qui-
bus istud responsum atteximus, aliud nimirum
esse sub arte cadere, arte tradi aliud. Contingentia reuera in artis materia & supellectile
locum reperiunt, in quibus exerceatur: de eo-
rum interim præscientia præcepta dari posse in-
ficiamur. Contingentium porro discrepans &
dissentiens natura est, non eadem semper sunt
aut eiusdem generis: Alia enim sic contingunt,
ut cum causarum prædita vis in effectu pro-
ferendo deficiat, veluti si febris obstructionem
in corpore ex putredine pariat: alia ita contin-
genter obueniunt, ut nulla causa antegressa sit:
quemadmodum si agricola, dum terram colit, &
falcem altius imprimit in thesaurum aliquem
incidit: istius ferè sortis astrologica omnes præ-
dictiones sunt (neque enim id eis consultum esse
solet, quibus aliquis gradibus ad honores ascen-
dat, quomodo paupertatem effugiat) sed id in se
inscipiunt, ut fortuna varietatem (quæ tamen
nulla

CORPORIS TEMPERAM. 83

nulla nisi nomine est) in totius vite cursu praemonstrarent. Nunc cum astrologica diuinationis patrociniū prostratum & afflictum sit, priusquam hoc certamen deponimus peculiari quadam pugna cum Genethliacis congregiendum est, qui ex breuissimo ortus puncto sequentis vite mutationes se acutissime praesensuros pollicentur. Quod si ita sit, cur non ex primo conceptu hoc ipsum melius dignoscetur?

Contra genethliacos.

Nam de aeris affectione non ita solliciti esse debemus, quo primo infans egrediens excipitur; cum materia potius, & partium situs respicienda sint, quibus maior vis includitur: Deinde quā illud non est verisimile, infinitas illas syderum coniunctiones, quae in vite itinere toties nos interpellant, hunc unum in proles exitu dominantem horoscopum equiparare non posse? Praeterea quantum momenti in victu est, in aetate, anni tempore, loci habitu, quae cum singula multum ad corporis constitutionem conferunt, vniuersa quid facient? Nonne etiam secreta quadam & abdita vi sublimia illa corpora in inferiora influunt? Quid prohibet igitur cur vterō detentus fetus caelesti illo fluxu non afficiatur, cum carne illa moles, quae infans obuoluitur, eum non remoretur, cum ne a neo quidem muro repelli aut propulsari potest. Si

Prima ratio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

100 AN ANIMA SEQVATVR

ortus denique habenda tanta ratio sit, unde aut ex quibus fontibus diuersitas illa dimanabit, quam inter partus gemellos conspiciamus? quod

Quinta.

Iacobi & fratris sui exempla manifestum faciunt, qui simul utero gestati, una hanc lucem in tueri caperunt, moribus & vita dispares & pietate dissimiles: quod certè non contigisset, si corporis origo ad stellarum impetum reducenda sit nisi infinitos syderum concursus uno temperis momento è cæli aspectu perspicuos esse sentiant: sed parcendum istorum hominum errori est, qui cum prostratus aliorum viribus sit, me onere liberatum video, ne crudelis nimis & atrox sim, qui vulneratos hostes & iacentes meis telis confodere conarer.

Differentia
causarum.

Hac igitur, qua disputatur questio, exitum suum habebit, si prius tamen mea sententia rationes patefecero. Primò distributio illa causarum mihi arridet: quadam enim generales causas remota & peregrina sunt, alia propinqua, familiares & domestica: In priore genere stellas complector, ex quibus & virescentes herbe & germinantes arbores, & viuientia animalia quasi aequato iure vires suas colligunt, cum alia interim viciniore causa medicis indaganda sunt, si de morborum asperitate prudenter presagire velint. Hac causarum, quam attuli, differentia

ex

CORPORIS TEMPERAM. 101

ex medicorum fontibus petito exemplo fidem sibi faciet. Tres igitur herba à medicis reperta sunt. Rhabarbarus, Agaricus, Hilleborus, in quibus omnib. purgandi & egerendi mira subest vis. Prima ad choleram expellendam valet, altera ad pituitam eiciendam conducit, tertia ad melancholiam imminuendam non inutilis aut inepta est. Ista herba iam si inuicem sibi commisceantur & a groto medicina & potionis loco adhibeantur, singula calore corporis intro recepta ad opus summi iuuuantur. sed alio atque alio modo, si corporis tum partes herbarum succus interuentu fecibus suis perpurgentur. si vitiosi abluantur humores, caloris id effectum generale erit: at quod iste vel ille, cholericus scilicet aut melancholicus humor extrudatur, non calori id, sed herbarum discrepanti natura acceptum ferendum est. Idem de vena sectione opinari debemus, cuius ope corporis sanitas recuperatur, si sanguinis abundantia obruatur, cum interim atrabilis turgescat, & pituita circumfluat, quibus malis una venarum incisio mederi solet: vniuersim igitur eodem modo & generaliter splendidissima illa lumina in corpora nostra vi sua de super illabuntur. Alia tamen propinquiores peruestiganda nobis causae domi sunt. Porro illud subdendum est, astrorum

Prima cautio pro qua stionis dissolutione.

86 AN ANIMA SEQVATVR

Scientiam non ad quauis extendi effecta, sed ad ea tantum porrigi, quæ uniuersa intelliguntur: ut multo facilius erit, venturam hac septimana pluuiam prænunciare, quàm hoc vel illo die. Illud autem minimè omnium expeditum est, horam ipsam percensere, cum pluiturum sit. Præter hac, eorum quæ præsciuntur, subiungenda distinctio est. Alia enim prima & peculiari ratione præmonstrantur, ut aeris vel ad frigus depressa asperitas, vel ad calorem eleuata serenitas. Alia secundo & ex consequenti præiudicantur, & in his ipsis dissimilitudo quadam & varietas existit. De fluminum enim & aquarum inundatione, de segetis luxurie, de agrorum uerbate certius præmonemur, quàm de corporis sanitate & imbecillitate antè iudicium fiat. Nunc (ut ad finem properem) illud ultimo suggerendum est, hanc omnem, quæ calitus nobis communicatur, cognitionem incertam, instabilem & vacillantem esse. Quod demonum oraculis (quæ Deorum tamen putabantur) nobis euidentiratione comprobatur, qui consulti de futuris ambigua semper responsa ediderunt, quale illud est:

Aio te Æacide Romanos vincere posse.

Quib. verbis nec Æacidi victoria promittitur, nec Romanis tamen non conceditur, cum utrumque

Secunda
cautio.

Tertia.

Quarta
cautio.
Apollinis
oracula
incerta.

CORPORIS TEMPERAM. 87

utrumque sensum sententia ferat. Liceat id etiam huc adferre, quod de veteri mundo falso fortassis & fabulose (at aptè tamen ad id, quod volumus) in omnium ore circumfertur. Opinio enim est, antiquos illos terrarum incolas de mundi interitu longè antè prædixisse: at quomodo tandem interiret, utrum igne flagraret, aut aqua immergeretur, id non sunt assequuti. Duas igitur calumnias exadificarunt posteritatis stulti: in quibus liberales (quæ vocantur) artes septem in sculpendas curarunt; unam lapideam, ut ignis ardori obistere possit, alteram aeneam, ne aqua dissiparetur. Quod siue nobis à maioribus traditum & relictum sit, siue fictum potius ex hominis cerebro ad præsens usque sæculum permanferit, utcunque est, certè liquidò constat, quæ semper omnium ex omni ætate hominum de astrologico isto diuinandi artificio sententia lata sit. Ergo ut in fasciculum quendam ista omnia constringantur: si gloriosa illa & luminosa corpora uniuersali tantum modo in ætæternum compelluntur, si minimè definita aut certa effecta portendunt, si pleraque ex euentu, & (ut physici) ex consequenti præcognoscantur, si omnis ista deniq; de super ad nos delata in coniecturis subtilitas vana, deridenda, & inan's habeatur: quî tandem fiet, ut cùm corporis

104 AN ANIMA SEQVATVR

partes membratim confectari arte sua non possent, animi thesauros tamen se perscrutari posse sperant? Sic determinata iam tandem istius questionis disceptatio est, in cuius tractatu si nimis liberè mea sententia expansa sit, scitote me à nullius authoritate dependere, rationem tantum ducem sequi. Quòd si stultè tamen mearum ineptiarum alios spectatores fecerim, mea temeritatis opinionem aliorum in iudicando facilitas (sat scio) mitigabit. Nunc tempus est, ut ad aliam questionem transeamus.

Secundæ quæstionis,

AN ANIMA SEQVATVR CORPO-
poris temperamentum,

FINIS.

AN

AN CERTA IN

CORPORE ANIMAE

SEDES SIT:

QVAESTIO TERTIA.

*Stud nunc tertio in controuer-
siam venit, ut queratur, an in
certum aliquem locum anima
compingenda sit? aut in toto
corpore diffuat potius & diuer
setur. Ista dum à nobis perqui*

*runtur, huic ordini adducti esse volumus, ut pri-
mò ea proponantur, quæ pro animæ libertate di-
micant, tum subsequantur ea, quæ aduersa sen-
tentia patrocinantur. Exordiendum nobis est,
ab Arist. illa animæ facultatum distributione.*

*Quædam enim ita corpori assignantur, ut com-
modè non separentur, quædam distinguì à cor-
pore tutò possunt, nec aliquod inde detrimentum
importabitur. Illa exuto organo suo, vim & po-
tentiã suam non amittunt, actus prorsus inter-
mittitur. Ista si corpori valedicant, & actu &*

potentia

Prima ratio
pro quæsti-
one.

- potentia integra decedunt: Huius generis anima gubernatrix illa & magistra corporis censenda est, quæ nullum poscit instrumentum, cuius auxilio adniteretur, quia autarxa est. Ipsa enim delapsa est in corpus, non quod eius societate indigeat, verum eo consilio potius, ut illud ipsum perficiat. Quod si anima organon aliquod appeteret, certis loci terminis caperetur, quod à veritate prorsus abhorret, cum tota in toto corpore vagetur & currat. Id etiam ex ista assertionem eruitur incommodi, quod anima cum corpore intercideret & moriretur, si alicui certa parti attexatur. Non enim satis esset, si facultas tantum excipiat, cum anima nisi in actum se effundat, tota non erit, (quod dandum tamen est) *imparatio*: ut illud pratermittam, quod passionis sibi conscia mens erit, si ita in corpore habitet, quemadmodum sensum volumus: sentire enim pati est, ut in omnium sermone usurpatur. De anima etiam quid fiet, si illud meditemur, quod uniuersales à rebus abstractas notiones non comprehendet, nisi ipsa etiam ab omni materia consortio eripiatur? Cum hoc porro intellectui omni consensu delegatum sit, ut cum eò sensus non pertingant, ipse tamen in se reflectatur, hoc est, seipsum intelligat, & percipiat, illud totum ablatum iam prorsus erit, nisi à corporis
- Secunda.*
- Tertia.*
- Quarta.*
- Quinta.*
- Mens se intelligit.*

corporis vinculis se eripiat: Hoc enim earatione sensui non tribuitur, ut seipsū sentiat, quia corporeo organo emancipatus tanquam servus est. Nunc, iactis sententia nostra fundamentis, videamus, quid pro sua parte aduersarij adducat. Primo visitatus ille loquendi in scriptura mos nobis scrupulum injiciet, si ad sacrosancta illa scripta recurrendum sit, cum in exotericis istis questionibus occupati simus. Neque ego magnopere repugno: unica enim cum sit veritas (nihil enim verum est prater unum, teste Cicerone) unica etiam erit veritatis inuenienda mensura & regula. Diuina autem illa ^{per} auditum auribus, visum oculis, cordi intellectum assignat, ut in certa aliqua parte corporis delegisse suum domicilium anima videatur. Istis sic praemissis responsum obtendimus. Quod admodum igitur (Platonis iudice) oculorum & aurium etiam usus non unus aut simplex, sed varius & praecipue duplex est (Unus proprio sermone ad sensus exteriores, alter translato ad mentem accommodatur) sic cordis etiam significatio bipartita plerumque est, simpliciter principem illam corporis partem, ex cuius sinibus vita exhalatur, intellectui nostro subijcit: Tropice interim isto in loco capitur. Primo enim metonymia hic illustris est, continentis praesententio

Cordis acceptio duplex.

tento: Cordis enim nomine inherens & residens in eo facultas arguitur: secundo synecdoche membri pro integro attenditur. Cor enim, cum præcipua corporis & dignissima indicatur pars, pro uniuerso corpore sermone & vsupercrebit: vel dicendum id potius est, affectuum tyrannidem corporis ventriculis eminere, unde vulgò cordis subsidio intelligere credimur: sed alio nobis obuiamitur argumento: Si enim pugnat. Voluntas mentis quadam portio est, illi affectus subiacent, qui non per omnem locum in corpore dispersi, sed certo aliquo spatio contenti sunt, unde illud iam euincitur, animam vagam aut errantem non esse, sed definitam & suis finibus determinatam. Nunc ut nostris iam quasatis partibus auxiliemur, videndum primò est, an affectus certam aliquam sedem possideant, atque id quo iure fiat. Deinceps præponderanda argumenti consequentia erit. Affectuum agmen duobus ducibus regitur, appetitus & ira: illius milites sunt, letitia, spes: alteri metus & tristitia subduntur (quamuis istis non suffragamur tamen) Qui enim letitia appetitus esset cum præsentia tantum & qua ante pedes sunt, considerat, & metus quàmprocul ab ira abest, cum ista se ulcisci solet, & vindictam petat, ille non audacem, sed timidum, nec fortem sed ignauium

Secunda
ratio.

Responsio.

Letitia non
est affinis
appetitui
nec metus
ira.

ignatum hominem efficit? Sed ut assensum de-
 mus huic descriptioni, ubi collocandi affectus e-
 runt? Proculdubio cordis tuniculis amicti sunt,
 quod ex effectu tanquam digito demonstratur:
 Nam cum voluptate capimur, exultat cor, cum
 spes ostenditur, salire quodammodo, & veluti ho-
 reas ducere videtur: si ira incendimur, sanguis
 ebulliens in faciem se colligit, si metu tentamur,
 protinus excandescimus. Unde inferenda illa
 conclusio, nec ineptè, meo iudicio est, ex corde
 veluti fontis aliquo capite affectionum rivulos
 decurrere: easdem etiam prapotentis admodum
 & magnificas esse ipsis sensibus multis gradib.
 superiores, cum illi intellectus ministri tantum
 & stipatores, affectus Domini nonnunquam
 & magistrirationis sunt. Sed nihil adhuc per-
 timescendum nobis est: istis enim nostra assen-
 sione veluti obducta cera obsignatis, nihil ta-
 men nacti erunt de quo triumphent: sequela e-
 nim rationis vacillat & fluctuat. Quid enim o-
 pus est, si perturbationum fluctibus angustum
 aliquod domicilium, quasi baculo quodam descri-
 ptum sit, ut ipsi rationi vincula iniiciamus, &
 in certum aliquem locum, tanquam in carce-
 rem detrudamus? Si enim satis illa firma ra-
 tio videretur, cur anima loci terminis coerce-
 tur, quia vires eius in aliquibus partibus, ut in
 capite

Affectiones
 in corde vi-
 dentur se-
 dem habe-
 re.

Affectiones
 sensu ma-
 iores.

capite, corde, iecore, copiosius exeruntur: eodem argumento in summis illis arborum ramusculis animam insidere concluderem, ubi fructus eius uberior es intuemur: folia enim ex crescunt, surculi in longitudinem porriguntur, factus etiam exeunt.

Tertia.

Aliam obiectio urgetur, qua ab experientia proficiscitur. Quæ admodum, n. in exteriore sensu euenire solet, ut organo suo laeso ab officij functione auocetur, quod in senibus, qui iam in ipso flexu ætatis sunt, palam est, quibus hebetiores sentiendi vires, obtusa oculorum acie sunt. Idem in anima deprehensum est (inquiunt) cum aut ebrietate aliquis insaniat, aut insania correptus vix apud se fuerit, sepulta omnino anima & delitescens cernitur: ex quibus illud con-

Responsio.

flatur, animam certam aliquam in corpore possessionem adeptam esse. Respondemus igitur, animam nunquam otiosam aut nihil agentem, perspicui: Verum id nobis non ita esse videtur, cum anima vis & energeia sensuum insolentia repulsa sit: at isti interim si organon suum perperam se habeat, omnino ab omni opere quieti & tranquilli sunt: & vno verbo, anima corpori astringitur toti non alicui parti, ut aliquid, ab eo ei deferatur: at sensatrix facultas sic inhaberet, non omni, sed huic vel illi membro, non ut

Sensus & ratio diuersis modis corpori insunt.

ipse

ipse sibi aliquid comparet, sed tanquam ancilla
 & pedissequa ad Dominam suam & heram ra-
 tionem viam affeēter. Si illud iam satis nobis
 determinatum sit, non posse animam alicuius
 distincti loci heredē esse, perpendamus iam tan-
 dem (quod unum restat) in quam partem veri-
 tatis lanx nitet & propendeat. Duae enim opi-
 niones circumferuntur, una eorum, qui animi
 vires tantum, non ipsam eius naturam diffundi
 per integrum corpus credunt: alia ad eos spe-
 ctat, qui utroque modo id fieri contendunt. Pri-
 ma opinio Aristotelem patronum habere vide-
 tur, qui reipublica regimen cum corporis statu
 apta similitudine comparat, in illa ut unus est,
 qui gubernacula tenet, quem si palatium suum
 tantum capiat, edicta tamen si promulgauerit,
 nemo refragabitur, sed plenā auctoritate sunt,
 ac si praesens ipse interfuisset: sic regina corpo-
 ris & magistra anima, etiam si in magnificis
 cordis tectis sibi commorandum censeat, leges
 tamen uniuerso corpori praescribit. Rursus illo
 incommodo premimur, si substantia animae dis-
 partita singulis membris sit, quod tantum de ea
 decedet, quantum de corpore deperditur: sic e-
 nim si anguilla in partes secetur, una sentiendi
 facultas abscissa erit: & semen si in terram con-
 datur, vires suas inter mortuas excitabit. Pro
 Aristotelis

An anima vi
 tantum an
 substantia
 etiam tota
 fit in toto
 corpore.

Quarta.

Aristotele primò, si is iustam excusationem habeat, ita satisfacimus, cum aut ex vulgi sententia locutum, aut mouendi tantum & sentiendi officia respexisse, cum totus ille liber de motu animalium pertractet, aut secum pugnare deniq; quomodo enim hic aliquis aufugiet, aut tuto euadet, si anima in seruitutem singulis partibus se dedat, cum substantia anima nunquam à munere suo diuellatur, nisi eam imbecillitatis accusemus? quod cum ipsa nulla instrumenta requirat, non valeat tamen effectum suum in medium adducere. Alterum illud, quod obtruditur (me tacente) ipsum se refellit. Hoc enim pro confesso accipiunt, quod ne supercilio quidem significarem, animam partibus illis, in quibus locatur, diuisis, unà diuisionem pati. Istud enim ex Aristotele discant, formarum perpetuam dissensionem & dissidium esse: Cum alia ea natura sint, ut licet ex se non possint, subiecti tamen gratia se veluti in frustra comminuant, alia ea tenuitate & gracilitate appareant, ut intolerabile id eis sit. Huius generis ipsa anima & ratio censenda est, illius numeri vegetatrix illa vis erit, & eò etiam sentiendi facultas refugiet. Virumque paulò antè anguilla & seminis exemplo aperiebatur. Nam in insectis (quæ sic nominantur) animalibus, motum, quem

Responsio.

Formæ di-
uiduntur
diuiso for-
mato.

CORPORIS TEMPÉRAM. 113

& sensus perpetuò sequitur simul cum materia subiecta sua à corpore discerpi videmus, qui tamen motus, si elanguidus tandem sit, instrumentorum absentia cogitanda est (etiamsi tamen diutius in imperfectis istis animalibus distortis, quàm in completis, facultates subsideant, quæ minus multò, quàm illa ministrorum (instrumentorum dico) auxilium concupiscunt.

Animam igitur, cum externo nulli adiutori innitatur, quàm ea gravabitur, si eius divisionem & diuulsionem faciamus? Sed videte, quàm parum ista pro illis faciunt. Caueant enim, ne reverberetur fortassis argumentum. Nam si illud reliquis formis commune sit, ut per totam rem subiectam permeent, quorsum id non impetrabit anima dignitas, quæ nullo obstaculo aut impedimento frangitur, aeris modò & more, qui densa alicuius corporis opacitate oppressus, se contrahere & dilatare possit? Nunc, ut illud axioma æquis ponderibus libretur (anima est tota in toto, & tota in qualibet parte) quò commodius referri potest, quàm si de anima ratione munita intelligatur? de sensu ista certè proferri possunt, ad vegetandi etiam munus pertinent, ita tamen, ut distinctione utendum necessario sit. Reliquæ enim totæ singulis facultates participus specie tantùm sua delatæ adiacent: specie

Anima
est tota in
toto, & to-
ta in quali-
bet parte.

H

dico,

dico, non quod re ipsa iam diuersarum specie-
 rum in corpore dissidium sit, verum futuri tem-
 poris ratione. Seperata enim & disgregata par-
 tes specie tantum sua coherent, cum anima in-
 terim diuinior illa singulas partes una eademq;
 inuisset, & speculetur: nec functiones tantum
 suas ad eas transmittit, sed sua presentia tan-
 quam solari luce eis affulget. quod ni fieret, un-
 de anima substantie participes partes forent,
 hoc est, id, cuius vi existerent, obtinerent, nisi
 anima praesens ubique in corpore esset? Illud e-
 tiam perridiculum est: isto modo ratiocinatio-
 nem pedibus, tibiis intellectum, digitis periti-
 am concessam iri, si artificio suo tantum corpo-
 ris partes complexa praeteruolet. Quamquam
 & hic locus nonnullos torquet. Iam de digni-
 tate animae aliquid decidisse videbitur: si cum
 per satellites suos corpori frana iniungere posset,
 ipsa dignetur suo iussu ipsum cohibere & frana-
 re: deinde nullum discrimen remanebit, si ita sit
 quo animae vis & natura distinguerentur, cum
 utraque ubique & neutra nullibi sit: nam quod
 ubique est, nusquam est. Primum quod incul-
 catur, leuiori negotio tolli, quam stabiliri possit.
 Non enim illud vitio vertetur anima, quod v-
 niuersum corpus ipsa per se peragrarè possit: sed
 honori potius dabitur, cum qui reipublica praesens

Animae vi-
 res tantum
 per vniuer-
 sum corpus
 non diffun-
 duntur.

sint magistratus, quia ipsi suis personis omnibus locis interesse non possint, inferiores sibi ministros substituunt. Quod si iurgia deinceps de distinctione illa excitabunt, sic emollienda eorum ira erit, si nec omnino eadem, nec planè diuersa, tamen ea affirmemus, qua de viribus animae eiusque partibus occinuntur: re enim conspirant, quia in uno subiecto semper coeunt, ratione leniter dissident, quia alia animae ^{vera} est (si gra- cum magis placet, quia aptius) alia ^{uiria}, quae ab illa effunditur: Intermisceri hic etiam de Dei praesentialis solet, utrum ratione ipsius vera maiestas, eiusque socia & comes potentia dis- iungi possent: certè (ne illa inquiramus, quae no- strum captum excedunt) si aliqua dissentio re- peritur, ea lenissima erit & lenior, quam quae nostrum intellectum intrare possit, distantia ta- men aliqua, sed breuissimi spatij videtur, cum Dei substantia splendore suo nostri ingenij vi- res absorbeat, potentia interim & robur rudi- quadam & incerta notitia comprehenditur. Moses enim cum à Deo petierat, ut gloriam eius videret, faciem non intuitus est, posteriora tantum ostensa sunt, ea scilicet percepta solum, Exod. 33. quae humana nostra ingenia tolerant. Sed si al- tius in isto gurgite prouehamur, extimescen- dum naufragium erit. Iste iam locus circum-

Animae ef-
fentia &
eiusdem
facultas,
ratione,
non re, dif-
ferunt.

Hij

cidendus

116 AN PLVRES CONSPICVAE
cidendus est, qui vnà vniuersam istam de ani-
ma sede controuersiam abscindet.

Tertiæ quæstionis finis.

AN PLVRES
CONSPICVAE
SINT ANIMAE
IN CORPORE.

QVAESTIO QVARTA.

sta, qua iam in manibus habe-
tur, quæstio, etiamsi faciliores
explicatus habeat, cum suata
men vetustate commendatur,
& Galeno fautore freta sit,
immorandum in ea paulisper

erit. Prima acie eorum rationes profligentur,
qui à Galeni partibus stent: secundo certamine
veritas propugnanda est. Sic igitur nobis renu-

Primæ ratio
pro anima-
rum multi-
tudine.

it ut

SINT ANIMAE IN CORPORE. 117

itur ex distributionis incommodo. Nam nisi
 plures anima in corpore veluti magistratum
 gerant, aut prius qua insita forma fuit, eadem
 superstes erit, aut alia natura induitur: si illud
 assentiuntur (inquiunt) cur cum eadem sit pla-
 ne res, non eandem sortietur appellationem?
 quod si mutatione alienetur, aut tota immuta-
 bitur, sic tota etiam interibit; aut partes tan-
 tum mutando variantur: anima interim quas
 partes, aut qua membra habet? Illud porro ob
 oculos statuitur de affectuum dissidio, qui sibi
 opponi & aduersari non possunt, cum in corpore
 veluti sub uno tecto sint, nisi dissentientes eti-
 am formas corpore vinciri arbitremur. Consu-
 etudine igitur ista docemur, contrariis moti-
 bus hominem agitari. Ratio enim sensus vim
 repellit, & ab ea nonnunquam repulsam fert:
 ubicunq; autem lis & pugna oritur, ibi par &
 aequale virium robur utrinque notatur. Ergo
 equalia duo ponenda principia sunt: forma nihil
 adequari prater formam potest: nihil enim
 vincitur nisi ab aequali suo, aut superiore. Cum
 igitur a quo (quod dicitur) Marte nonnunquam
 in corpore decertatur, duabus formis ad mini-
 mum instructum ipsum erit: hominem autem
 sola anima informat: pluribus igitur animis e-
 um exornatum oportet. Nam si una anima

Secunda
ratio.

Dissidium
est in cor-
pore.

Tertia ra-
tio.

ex tribus coalescat, aut uniri eas & consui-
 cesse est, aut cedere, aut loco accidentium dein-
 cept esse. Primum quàm absonum? ea enim in
 unum coire solent, quæ naturâ consentiunt: a-
 nima autem rationis illa pars reliquis diuini-
 multò & dignior est. Rursus alternis vicibus
 agunt & patiuntur, quæ quasi in fasciculum
 cogentur: at patiendi ignaramens est: isto e-
 tiam modo perfectionem suam amitteret, quæ
 simplex & immista sit. Nec verisimile quidem
 est, reliquas animæ partes (ut crassius loqua-
 mur) se loco suo mouere, & succumbere, cum
 nec sponte id faciant: sponte enim in melius ten-
 dunt, & natura suadente perfectionem suam
 querunt, nec vi ad id impelluntur, quia tum
 inuiti in officia sua incumberent: tertium au-
 tem in affectionum ignobilem naturam forma-
 rum tam insigne nomen transire, à veritate a-
 lienum, à ratione auersissimum est. Nunc (quod
 consequens est) opera nobis danda erit, ut modi
 isti, quibus nos vinctos aduersarios tenent, enu-
 cleemus. Prima à distinctione dependens ratio
 consequentia imbecillitate labitur. Non enim
 prius ingentiam formam, quàm anima appro-
 pinquaret, aut omnino eandem cum ratione, aut
 planè diuersam statuimus, sed partem ex utro-
 que genere surripere: ratione enim & respectu

Responsio
 ad primam.

SANTINUS

tantum disparantur (formae enim nomenclatura ad animam transfuolat) re tamen omnino concordant. Illud igitur, quod ex mutatione consequitur, absurdum nihil nos nouet, cum omnis mutandi vicissitudo ad res perpetuò recurrat, vocis & nominis ratio nihil impedit. Sic igitur de anima aduentu in corpus meditandum est, ut solemus, cum principem ad ciuitatem aliquam iter suscepisse ciuibus nuntiatur. Ille enim cum semel ingressus urbē sit, qui prius eius locopræficiēbatur se magistratu suo abdicat; ita planē rector ille corporis animus, si eò adire semel ceperit, reliquas facultates imperandi intermissa successio derelinquit, & quoddam quasi interregnum est. Secunda de effectuum in corpore repugnantia criminatio iniquissima est, ut enim illud praterream, quod nullum effectum propriē enixa forma sit, verūm ei satis datur ex formato, ut & materia (duriuscula vox & horridula) materiatur respondet, efficiēti aptius effectum competit, nisi quod necessitas obtinuit, ut usus istius vocabuli amplificatus iam sit: ut ista (inquam) penitus sileam, ne verbosata tota disputatio videatur, non ita illud mirum videri debet, si una eademque causa varios effectus & dissimiles procreat. Solis calore, ut ab efficiente incipiamus, cera liquefcit, du-

Responso
ad secundam.

rescit lutum: si de materia hoc siscitemur, (Stomachus loquetur, qui alios odiose fastidit cibos, alios vehementer appetit: de fine non dissimile iudicium est: persape deambulamus sani: atis gratia, ut eandem assequamur, nonnunquam quiescimus: sic a forma & motus natura congruus excedit, & quies etiam inducitur, quidni eadem ratione & motus contrarij excendantur. Illud etiam tenendum est, plures posse concitari in uno eodemque subiecto motus, si unus violentus & furens, alter tranquillus & consentaneus natura sit. Sensus enim vi & impetu quodam in rationis domicilium fertur: sic uniuersi cæli machina duplici motu rotatur & voluitur: unus, quo primum mobile cietur, qui astronomicis rationalis dicitur: alter ei contrarius & tanquam è regione positus, quo planeta circumtorquentur. Quoad æqualitatem illam attinet, quæ in omni pugna se ostendit, illud sciendum est, non id semper requiri, nisi continuatione sua diuturnior pugna sit: ad breue aliquod & exiguum temporis spatium debiliior hostis in fortiorem insolentius insilire potest. Ista etiam æqualitas ad proportionis quandam normam exigenda est, ut quanta in agendo insit alicui vis, tanta materia sit ad patiendum propensio. Nec anima profectò lu-

men

Motus cæli
duplex, ra-
tionalis ir-
rationalis.

men obscuratur, si sensuum caligine obductum sit. Quemadmodum cum ciuitas aliqua duorum principum exercitu septa sit, si porta illi aperiantur, qui alteri viribus inferior fuerit, qui non receptus est, nihil de nominis sui splendore amittet: sic in animam non debemus esse iniqui indices, si illum non audientes, affectionibus sentientibus aures praebeamus. Nihil iam obstare video, quo minus omnes istae facultates, quibus pulchrè ornatum corpus est, in unam animam coagmententur, & minus etiam maiori se in obsequium tradat, ut quadranguli lateribus triangulus delineatur, & maiori splendente lumine minor lux nitorem comprimit. Quidni etiam consultò hoc factum sit, cum isto modo proficiant sensus potius, si fœdus ictum cum anima sit, quàm leſos se sentiant: riuuli enim augentur magis, & fluunt vberius, quò proprius fons admotus fuerit. Sed cum prompta in rebus omnibus ad refellendum sit facilitas, & leniori negotio fundamenta alterius adificij extirpantur, quàm nostra noua iaciuntur: illud iam perpensum nobis sit, cur plures non sint corpori animae inditæ. Sicuti igitur in bene morata republica unus tantùm ad ciuitatis sedet gubernaculum, si perfectà illa gubernandi via (quã Græci *μναρχία* vocitant) non antiquetur

Responsio.
ad tertiam

Prima ratio pro
questione.

Secunda.

Tertia.

Vnde orta
opinio sit
de anima-
rum multi-
tudine in
corpore.

tur: similiter una in corpore princeps erit, qua
tandem remis ipsum, si opus fuerit, incitet ad
cursum, & veluti gubernaculo in itinere diri-
gat. Quod si anima plures una in regio solio con-
fideant, unum iam diuisum regnum oportet.
Illud etiam discere lubens ex ipsis cupio, cum
forma omnis hoc precipuum sit munus, ut sic
rem conformet, quo possit à ceteris omnibus di-
stare, num alia anima prater unam sit, qua hoc
praestitutam se promittat: si & sensu bruta eti-
am animalia excellent, & planta urgente ani-
ma virescant? at quam obrem (quaeso) non im-
mensus coacervetur animarum cumulus, si
pro facultatum numero tres anima profiliant?
cum illae, quae subdinidantur, modum nullum
nec finem faciant. Nam si nec simplex sit intel-
ligendi ratio, nec eadem omnis sentiendi vis,
nec una vegetandi veluti scatebra sit, certè e
singulis emicantes animae in plurimas se partes
disperdent. Sed porrupit iste tandem error ex
isto fonte efferuescens, quod distincta quaedam
& variis locis dispartita in nobis organa con-
spiciantur. Cerebrum. n. ex quo singula faculta-
tes effluant, sensus solum est, cor vita caput, ie-
cur nutriendi principium, renes generationis
authores. Hinc igitur hallucinati sunt, quod
animam ipsam ab officiis seiuungere nesciuerunt.

Illud

Illud ergo decretum erit, unicam tantum uni corpori animam praesidere, quae pluribus facultatibus veluti ancillis quibusdam munitur. Idem enim unusque animus est, quoratiocinamur, sentimus, vegetamus, quemadmodum idem ignis obiecta calefacit, homogenea coarctat, & raritate proxima attenuat: eodem etiam modo fulgur emicans colorat, splendens comburit, emissum penetrat. fingendus iam nobis fons aliquis est, ex cuius anteriore parte lympidissima aqua guttatim labitur, ex posteriore turbulentius erumpit flumen, à latere placidus & tranquillius fluit rivulus, quasi in medio inter utrumque consistens: fons idem est, origo similis, par ortus omnium: sic ex anima uteroprior intelligendi potentia exprimitur, infirma vegetandi virtus emergit, mediocris sentiendi solertia excipitur. Nunc (ut finem huic contentioni imponamus) spectanda in animo tria nobis sunt, natura ipsa, facultas, & operatio. Prima, quae substat: una, quae inest: tertia, quae in actum procedit: vicina enim duo diuellenda inter se sunt: facultas enim aut inhaerens, aut acquisita est, utriusque functio diuersa nominatur: illa inclinatur tantum ad agendum procliuus, ista in ipsa actione laboriosè inuigilat, quae omnia exemplo lucidius apparent: virtus

igitur

Tria spectanda in animo. Vt duz in nobis sunt agendi facultates, potentia nimirum & habitus, sic duz eandem operationes sunt.

igitur habitus comparatus est, eius innata quaedam semina prater ea sunt, quibus facultas tantum continetur: ex ista parati ad virtutis studium reddimur, altera ad studiosè agendum conducit. Ergo (ut ad exitum ista quaestio perducatur) cum satis illud perceptum nobis sit, cur animarum multitudo arcenda à corpore, & ex qua causa opinio ista genita videatur: ista iam in extremo loco conclusio prodeat (ut eodem desinamus modo, quo incepimus) plurium animarum onerosum & laboriosum corpori imperium esse, & hoc aequè in numero eorum haberi, quae nunquam ceciderunt, quam fieri non posset, ut recte ciuitas constituta sit, si duos vno tempore summos magistratus habeat.

Quartæ quaestionis

• AN CERTA IN CORPORE
anima sedes sit.

FINIS.

AN

AN ANIMA SIT INSTAR ABRASAE *tabula.*

QVAESTIO QVINTA.

*L*la nunc de anima assurgit dubitatio, qua non minore (meo iudicio) voluptatis spe legentis animum ad se alliciet, quam sperato utilitatis fructu inuitabit. *Q*uid enim dignius oc-

currit, in cuius cogitatione defixi simus, aut aptius in disputationem cadere potest, quam ut de anima sciamus, utrum nuda tantum & veluti inchoata virgo in corpus callapsa sit, an suis potius ditata donis se nobis obtulerit? si in prima opinione permanserimus, multum de animae dignitate decessisse videbitur, si in alteram partem sententia vergat, iam honorifice planè secum actum anima profitebitur. *V*nnum enim huiusmodi est, ut ardentissimos de anima conceptos amores facile restinguat, & angustissimā
do

de ea nascentem opinionem labefaciat: alterum
has vires habet, ut primò aspectu ingentes ani-
mi ardores in nobis concitet, & acutissimos
huius desiderij stimulos in pectoribus relinquat.

Num sic igitur cogitandum de anima est,
quemadmodum de virginib. iudicium facimus,
quas, si nullas dotes habeant, si præter corporis
reptitium nitorem, nihil aliud afferant, quod
delectet, aut domi deserta oscitanter, ad focum
assident, aut ætatis florem in angulis otiosè tran-
sunt. Quæ eadem si suis excultra dotibus fue-
rint, & natura facili freta, & industria sua ad-
iuta, qualem aut Ebre fidem aquæ Homerum
descripsit Agamemnon, quàm concinnitate
corporis, bonitate indolis, consilij gravitate, &
ingenij solertia Clitemnestra uxori longè præ-
tulit, sic enim canit, οὐχ ἴσθ' ἄλλω,

Oὐδ' ἴσθ' αὖτ' ἰκανοὺς ἄρ' ὀφθαλμοῖς,

Οὐτὶ τι ἴσα.

Aut qualem Syrus in comico fingit Anti-
philam sine auro ornatam. Vti, quæ ornantur si-
bi, nulla malare expositam muliebri: Istarum
virginum domus (ut vinum vendibile non eget
suspensa hadera) sic nec illa præconis vocem de-
siderat, ut hasta subijciatur, sed ipsa honestatis
tanquam in fronte insignita specie facillè omnes
ad se trahit. Num ad hanc regulam expenden-
da

da anima dignitas erit? Vt si vacuas tantum a-
des nullonitentes supellectile possideat, tanquā
vilis res pretij repudiatur: sin domum interim
externa structura magnificam, intus etiam lo-
cupletem obtinuit, eadem sapius frequentata
adeatur? An sic potius de anima ferenda senten-
tia erit, ut de auro decerni & gemmis solet? Il-
lud si (lapide tacto) speciem verè auream refe-
rat ad aurificis stateram reuocatur, etiam si ad
usus viliores non accommodetur, & lapides pre-
tiosi, licet utilitatis ratione sordescant, suavis
tamen eorum aspectus est, & habentur in deli-
tiis: & fortassis etiam anima, si nullis vestita
ornamentis accesserit, natura tamen sua sub-
tilitate, omnem aliarum rerum expectationem
superat. Sed nouo repetito principio, altius de
istis agendum est. Video igitur ista de re non con-
uenire inter Philosophos. Video Platonis & A-
ristotelis de hac lite in varias partes dis-
sentientias, dū ille animi dotes insitas intermissi-
one quadam tanquam quiete consopitas, arte de-
inceps reuiuiscere & germinare posse autumat:
alter animam omnis cognitionis expertem sta-
tuit, ut sit veluti tabula cerea, in qua nihil de-
sculptum sit, eadem tamen ad cuiusvis imaginis
impressionem adaptari possit. Ego utrumque in
errore esse ostendam, ut vnus insolentius fecis-
se

Dissentien-
tes Platonis
& Aristote-
lis de ani-
mę dotibus
opinionēs.

se videatur, cum plus animo defert, quam illi debetur: alter iniusto nomine accusetur, cum anima dignitatem suis somniis obscurare conatur. Quid enim est, quod à Platonis partib. stare possit (ut hinc exordium sumam) aut unde vires sua sententia acquireret, aut quis in medium prodibit, qui ei non suffragio solum, sed auxilio succurret? aut quam defensionem ista assertio habet, aut qua excusatione iam utendum erit, ut gravissimus vir erroris suspitione liberetur. An credibile est, Platonem de primo illo hominis statu accepisse, cui infusa omnia dona sunt, quibus & natura vires indagari possent, & aditus etiam ad reconditiora patefiat? an verisimile est, eum Moysen convenisse (ut non nullis placet) cum peregrinum & hospitem ageret, unde ista cognosceret? an (quod mihi videtur) Aegyptiacis potius insomniis aniles secutum fabulas fidem adhibuisse, ubi non literis disertè tradita, sed communi sermone notitia ista reservata ferebantur: certè verisimilitudo iam aliqua huic sententiae acquisita erit, si ista pro Platone astruantur (etiamsi eum, qui sic occurrerit somniasse potius, quam verè quicquā locutū, & à scopopenitus aberrasse, non remacutetigisse dixerim) explicanda tamē quocunq; modo & evolvenda ista defensio est. si coniectu-

ris igitur agendum esset, aut probabilitates as-
ferenda viderentur, aliquid procul dubio in
ista Platonis opinione de scientiæ recordatione
inisset: aliquo enim modo, quæ scientia apprehendimus, reminiscendo consequimur, & disciplina eorum solers erit indagatrix quæ obliuione deperdita sunt, cùm mutua rerum omnium vicissitudines videantur. Nihil enim aut sagaciter inueniri, aut prudenter disponi aut proferri eleganter potest, quod non sit prioribus seculis inuentum, & veluti in classes suos collocatum: omnium rerum, quas natura enixa est, circuitu quodam cursus absolvitur, ut veluti in circulum & orbem circumrotentur. Annuus dierum, mensium, temporum reditus est, iidem termini, mensura non dissimiles, eisdem vestigiis anni serpunt, eisdem gradibus secula ingrediuntur. Nonne videmus morbum, sanitatem, mortem, vitam, dies & noctes mutatis perpetuò vicibus reuerti? dies diei quàm similis, nox nocti quàm affinis est, annus ab anno quàm parum differt? Illud verò quàm familiare est, quod iam dixero, & certè indies oculis obiacet, si animum quispiam aduertere velit? Imbres sapissimè magno impetu ad terram decidunt, agri irrigantur, pabulum accipiunt segetes, humore sudant camera, implentur la-

Defensio
Platonice
assertionis
cùm disce-
re nihil ali-
ud esse di-
cat quàm
reminisci.

Fluuij cir-
culo quo-
dam gene-
rantur.

Nihil ho-
mines pri-
oris seculi
latuit.
Ecclef. 1.9.

cus, torrentes fluunt cum sonitu: en, eadem aqua, qua nube liquefacta collecta in pluuiam est, & terra siccitate deuocata cecidit, eadem è terra rursus minutim excipitur, & veluti iaculis emissis, sic fumis concitatis sursum arripitur. Idem fluuij, qui à montium ingis labantur, & precipitantur in mare, è mari rursus infinitis poris recepti eliciuntur, & ad fontes suos recurrunt. Annon easdem vices nunc intermissas, nunc reuersuras denuo artes etiam agnoscunt? Quid enim præteritis illis sæculis Nestoreis hominum potuit prohibere conatus, quo minus, cum tot centum annorum seriem numerare poterant, non in abditissima rerum mysteria ingenijs perueherentur? Adstipulante præterea sacrosancta illa voce, id quod fuit, idem est, quod futurum est, neq; est aliquid noui sub sole: quæ verba non tam ad rerum inconstantiam pertinent, quàm ad cognitionis varietatem, quæ à rebus dependet. Istam iam huius intermissionis cogitationem si suscipiamus, omnis reminiscendi vocabulo scientia inclusa erit: si illud etiam aliquis de primo parente addiderit, illius imaginem quæ commaculata ad nos transfunditur, arte & industria in nobis reparari, & ad nouitatem quandam assurgere (nec tamen aliquid verè nouum est) isto inquam modo

do pergens, aliquid in hac re proficiet, ut ad memoria leges disciplina perfectio exigatur. Verū uno non amplius verbo totius disputationis cursus intercipientur: memoria enim non ad eandem tantum rerum speciem, sed ad numerum ipsum alliganda est, quæ si ad veterum ætatem & maiorum prolapsa secula retrospicere vult, rerum tantum species renouatas in cellulis suis custodit, ipsas inherentes res amittit. Nam si probe meminisse aliquando voluerimus, quæ memoria semel commissa sunt, nunquam elabi aut excidere debent: at quæ ingesta ex superiorum temporum obseruatione sunt, non intermissionem solum sui, sed amissionem intercedere patiuntur. Iste iam locus ad verum Platonici dogmatis sensum nos deducit. Sic enim philosophatus est, hominis recens infusam animam ex ipsa cum corpore inita societate maculis quibusdam infici, ut dotes illas, quibus locupletata aduenerit, aut deperditas iam, aut contaminatas doleat. Qui si diuersos hominum animos, & diuersa temporum interualla respexisset, ut vices illa iam impleta tantum in nobis sint, quibus illi prius defuncti fuerant, tolerabilior eius opinio & ferenda esset: quæ cum animas præexistentes faciat, priusquam corpori consueantur, si saluam pietatem volumus, om-

Memoria
omnis obli-
uionis ex-
pers.
Plato a-
nimarum
antiquitate
pietatem
oppugnat.

Platonis
sententia
probat
exemplis.

nem eius defensionem leuem & inanem reddit. Quandoquidem igitur ita sit, aggrediamur te (Plato) tua venia, & in sententiam istam tuam inuolemus: & ne vi nos te tentasse dixeris, non egisse tecum ratione, defensionis tua capita perlustremus. Primò id agis (Plato) ut Idæas quasdam & notiones animis adherescere ostendas, ad quarum recordationem sensu inducimur, & ex ista quasi memoria refractione enasci scientiam. Ista exempla selegisti: Si lyra oculis obuia sit, amicum protinus quasi in conspectu ponit, qui eam pulsare solebat. Nonnunquam etiam id, quod sua dissensione dissimile sit, rei tamen, de qua nulla mentio fuit, similitudinem menti suggeret: quemadmodum cum in aequale aliquid conspiciamus, de aequalitate incipimus cogitare: & unde fieret, ut expeteremus aliquid, nisi compertum nobis fuerit, qualenam sit id, cuius appetentes sumus. Quod si igitur (ait) in animis nostris rerum notitia prius subsidunt, quàm in sensus exteriores incurrant, certè inesse antè debuerant, quàm nati sumus, non multò enim post ortum sensu res adiacentes perspicimus, nisi formas istas naturam nobis insensisse dixerit quis, quod tamen non ita est. Non enim (inquit) idem rei comparandum tempus praestitutum erit, quo interitum suum subi-

subit, ut isto modo insidentes animis notiones, cum in ipso nascendi intervallo obruantur, eodem spatio non accrescant.

Nunc eam veniam iam à te impetrabo (Plato) ut tuum innadam ius, & veluti in possessiones tuas manus iniiciamus. duae columnae sunt, quibus adificium hoc tuum innixum imminet: in una descriptum reperio ideas omnem sensus actionem praecurrere, in altera hoc intertextum est, ideas istas, non esse naturâ in nobis satas. In prima assertionem ex fallacia struitur insidia, in altera aperta pugna est cum veritate. Num primò, cum lis instituta de scientia est, miscenda de ideis simplicibus mentio erit? Ideas aut errore oblitteratas, aut sepultas ad tempus sensilium obiectorum occursu refici, & exacui posse non inficias ibimus: at ipso hoc brevisculo momento latentem exerceri scientiam, & perfectam ingenerari notitiam non lubens dixerim. Nam difficilis aditus ad scientiam est, varia tentanda via, longa facienda itinera, si eius arcem conscendere velimus. Non enim est veluti plebeio cuius homini prostituta ancilla, sed multis undiq; pedissequis stipata domina, quae ingenuis tantum & solertibus sui copiam facit. Sic enim nati habitus sunt, ut eandem difficultatem, dum imbibuntur, nobis

Platonice
opinionis
reprehensio.
Idearum &
scientiae dif-
ferentia.

bis imponunt, quam discedentes exhibere solent.

Responſio ad
introducſta
exempla.

Lyrapulſantis memoriam renouat: ſic baculus de verberibus canem monet, & vulnus ipſe lupi ouibus crudelitatem anhelare videtur. O pulcherrima idea & inſignes notitia, quas nos cum brutis communicamus. Inaequale ad eius ſcientiam ducit, quod aequale eſt, ſic odium ex malo conceptum ad amorem boni impellit, & tenebrae de die commemorare ſolent, nec tamen qui malum expertus eſt, continuo ad bonam ſe frugem recipiat, aut ex tenebrarum caligine de lucis ſplendore apertum iudicium ſumitur: rudis quaedam & ſubobſcura cognitio ex contrario deriuatur, at ſcientia non ex priuatione tantum ſumitur, ſed ex ipſius habitus theſauris exprimitur. Deinde, ut pergamus, nihil expetibile ducimus, cuius voluptate non prius capiamur: nihilominus tamen non ita accuratum diſcrimen antegreſſum eſt, quin ut ſic affectas res omnes naturâ cernimus, ut ſaluti ſuae prouiderent, deuſitarent ea, quae nocere poſſent: Ita humano generi hac data ſolertia ſit, ut naturae propenſitate ea concupiſcat, ubi ſpes commodi oſtendatur, ea à ſe relegat, quae officere putentur: temporis tamen acceſſio ſeruari debet, & multa experientia opus eſt, ſi prouidentur

Quae ſcientia ſit ex
contrarijs.

deuter velimus bonum salutare, à mali contagio secernere.

Quid igitur iam incommodi erit, si idæis istis insitis sensibus exteriores gubernentur, ut sentire aliqua ex parte reminisci sit, cum brutus hoc idem conveniat, quorum anima tamen corpori par & æqualis ortus momento est? Ecquid præterea detrimenti consequetur, si idæas istas natura comites dixerimus? Nunc enim alteram illam defensionis arcem meis machinis petam, nec iam liberalius cum humana stirpe actum erit, quàm cum reliqua animalium turba. unde enim illa in anibus nidos edificandi peritia, in bestiis de aeris tempore prædicendi sagacitas, nisi natura habende gratiæ essent? unde columbarum fuga, cum accipiter insequitur? cur palpitant lepores, cum latrant canes? cur oves blaterant, cum lupi ululant? num non innata ista inimicitia erunt? sic in humana mente semina quedam cognitionis iacta sunt. At non iam tempus erit (inquies) sentientem faciendi, cum sparsa semina, quamprimum anima corpore vestitur, deflorescunt, & interworiuntur. Ideo iam potius dixerim, nihil diuelli de anima posse, cum corpus ingreditur, cum iam primo cæpit existere. Non fingendum enim aliquod spatium est, cum anima foris ex-

Scire quodam modo reminisci est.

Notiones quædam naturæ in nobis insitæ

tra corpus esset: qui ergo amittere potest, quod ante non inerat.

Quid porro illud est, quod dicitur, statim ab ipso ortu sentire nos, ut iam praeceffisse idearum perceptio videatur, ad quam per sensuum itinera peruenimus? qualis ista recordatio, & qua tandem scientia erit, cuius infantes haeredes scribimus? Ne tu parum digne facis, qui infantum ingeniis scientiae stabilitatem metiri vis. Dilemma illud tuum (Plato) enervatum & elanquidum est, quo sic premis, ut nisi recordando scientia instilletur, aut detrudendi penitus ab omni eruditione sumus, si signari prorsus & imperiti accedamus ad eam (nihil enim egisse nos panitebit) aut non necesse sit, ut in disciplinam tradamur, si fontes scientiae nobis iam delibati sunt. Quid enim impedimento erit, quo minus praemunita ad cognitionem via quaedam procedat, ipsa tamen discendo postea augeatur, ut obscura quaedam & adumbrata scientia praelibanda discantibus sit, quae elaborata deinceps & perpolitata industria docentis erit. Manè diluculo cū sol Oceanū relinquere caperit, & in equos insiliens quadrigam conscenderit, nec diem iam venisse, nec fugatā tamen noctē dices, utriusque tamen pars aliqua conspicua est: sic cū applicanda iam mens ad disciplinam sit, nec in scitiae tenebrae

Responsio
ad Platonis
dilemma,
quo urget
scientiam
esse recor-
dationem.

tenebras ei offusas, nec scientia lucem affulgentem ponimus: sed huiusmodi aliquod in mente lumen splendere credimus, quod matutina luci respondeat. Socrates iam interloquatur, si quis istis non cedat, qui aditum scholarum omnibus occlusit, & veluti foribus pessulum obdidit, nisi quis intrare velit à mathematicis instructior. Quod quidem studium illis temporibus nec ita liberale fuit, ut hominem continuo peritum efficeret, nec ita tamen agreste, quin ab imperita multitudinis inscitia eum arcere posset. Satis iam agitata spuma Platonici feruoris est, cui suffragari non possum, cum animam multis ante sæculis natam statuit, & veluti senio confectam, quam fœdus ineatur cum corpore.

Facilis nunc transitus erit, ad Aristotelis delirium, quem eo titulo non solum incuso, quod secum ipse in hac sententia non conspiraret (quod tamen ipsum per se turpe est, & nemini magis quam philosopho odiosum) sed illud etiam in vitio habetur (quod non mouet fortassis, quia familiare admodum est) quod parum prudenter, aut verè ab eo de anima disputatum sit. Tergiuersatum Aristotelem quis non vidit? qui libero hominem arbitrio à natura donatum putat, quo impellente; siue ad virtutis studium sponte inclinet, siue ad vitiorum delectum animum inflectat

Aristotelis
tergiuersatus.

flectat, & eundem tamen tanquam implumem ex ovo exeuntem pullum, sic nudum à natura genitum vult? Nonne iam pugnanti loqueris, Aristoteles? An nihil accipimus à natura, cum iudicii libertatem accepimus? An nullam natura sentit bonitatem, qui voluntatem in se expertus est liberam? nec ego interim tuis fauebo partibus, ubi liberè isto modo nascentem hominem nobis depingis. Tunc (ò Aristoteles) ut erroris etiam te redarguam, humani generis initium Deorum prosapia ortus diuturnitate, equale esse vis, eundem tamen hominem non creatione primò fabricatum, sed æterna generatione renascentem, humilem, pauperem, omnibus diuitiis spoliatum, in lucem productum fuisse existimas? qui humana conditionis originem perfectam primò & absolutam, suo deinceps lapsu corruptam intuentur, tutius in ista opinione versari possunt, cum animi nuditatē quandam fingant, non à natura nostra absoluto statu, sed eiusdem depravata legib. oriundam. Tu videris (ne dum eisdem nunc ortus vestigiis serpente stirpem humanam meditare, quibus primò incessit) dum eandem adhuc superstitem perfectionem agnoscas, quæ primas radices in prima humana sobole egerit, illud prouisum sit, ne diis ipsis (dei enim nomen tibi inauditum est)

magna

Vna ratio
ab incom-
modo.

magna iniuria fiat, ac si parce in nostram gentem dotes suas contulerit, cum coniicienda potius in nos ipsos culpa sit, qui beneficiis illis rectè nesciebamus uti, quibus primi parentes gloriabantur.

Sed ut propius manus conseramus: si anima nullo ornatu splendida, sed sordidula, horridula, nullius pretij, id est, nuda primò aduentauerit, an non pudebit eius dignitatem naturæ in aliis obscuritati posthabere? Quàm enim citabis totius vniuersitatis particulam, quæ non suarum dotum naturam procreatricem habeat? brutis animalibus notitiæ quædam rerum ab ipso ortu inditæ sunt, quibus dum instruuntur, plus possent, quàm, si arte docerentur. Nam quæ ars tam subtilis inueniri potest, quæ ita artificiosè nidorum conficiendorum peritiâ tradat, quemadmodum id auium industria perfici cernimus? vel quòd tam insigne in quopiam artificium aliquando extitit, quòd apium solertiam superaret? quam tum in thymo laboriosè foris colligendo, tum domi solerter recondendo, adhibere natura duce solent. Plantæ, arbores, herbe, num non totæ à natura nutu pendent, dum munera sua exercent? An homo illis inferior ducendus erit, qui superior esse debuit? Si in aliis natura gustata benignitas sit, num non eadem à nobis

A minore.
Notitiæ quæ
dam natura
animalibus
insit.

à nobis haurietur, si parens in reliquis res omnes liberalis & lenissima Domina sit, num in nobis nouercam aget, & Tyrannide sua exultabit? Nec facultatem tantum animalibus concessam putandum est, qua ad agendum proclines euadant, quam animis etiam hominum inhaerentem facis: cum enim ista natura propensitates sponte in actum prodeant, nec arte laceffita, nec temporis ratione euocata, qua iam alia causa relictæ erit, si & consuetudinis lex ablata, & preceptorum neglecta vis sit, quam, ut natura viribus excitentur.

Non facultas solum agendi natura ingeniata est, sed maius aliquid expectandum. Noua ratio ab alio incommodo tollitur eum discrepantia serui & domini si nihil sit naturæ infirmum.

Sed non commorandum in isto loco est: si nunc viueres (Aristoteles) & spiritum duceret, tuis tibi telis periculum minitaret. Recordare enim mecum paulisper, & recognosce tandem, quid in politicis tuis scripseris: ibi seruum à Domino, parentem ab imperante ista ratione sepe randum putas, quod ille ita animo instructus sit, ut probè sciat ditionis suæ fræna mancipio imponere, alter ita corporis robore tanquam muro vallatus sit, ut expedire possit, quacunque Dominus præceperit, exequi. Annon isto iam modo omnis inter herum & famulum differentia auferenda è medio est, si utriusque ortus consideretur? Vterque enim ratione imbutus nascitur, uterque anima facultates infans possidet.

Attende, quid iam inferetur: seruus, quem stultum & insipientem planè interpretor, brutis animalibus praestantior dicitur, quòd cum illa nec rationem ipsam habeant, nec ea uti possent, iste pro rationis possessione acerrimè, si opus fuerit, decertabit, licet interim leue admodum de usu certamen sit. Quòd si igitur exuenda omnia sua ornamenta sunt, cum corpori iungitur, & si seruo & Domino, utrique rationis utriusque & hereditas contingat, ^{utriusque} interim & vis rationis non in ipso ortu quarenda, verum postea comparanda sit, nonne eundem planè dominum facimus, quem naturà seruire volumus, & illius ius alteri huic delatum erit, si eisdem natura & ortus legibus utrumque circumscribimus?

Meminite, Arist. (ut ista missa faciam) cum de ciuitate mentio incidisset, isto sermone usum, ut ciuitatis statum natura ordini consonum suaderes, quòd, cum rerum singularum perfectio è natura cellis depromatur, aliter euenire non possit, quin ciuitas etiam (si societas omnium perfectissima sit, cum domesticas illas coniunctiones absolutas reddat) veluti ex eiusdem matris visceribus emittatur. Ista iam ratio si firma sit, & se tueri potest, sibiq; constat, verendum tibi erit, ne tuis partibus iam plaga inflicta
 sit

fit: Hominem igitur dicimus natura desiderio non fecisse satis, nisi semina illa cognitionis, quae primò iacta in ipso ortu sunt, ad maturitatem suam & perfectionem perducantur.

Quandoquidem ergo plenius rei alicuius & completus status natura monitis inducatur, ne ipsa in opere suo aliquando deficeret, cur non pariter accurata & elaborata scientia diuitia nativae haberentur, si ipsa eiusdem primordia, quae simul cum lacte sumuntur, & rudia adhuc & impolita conspiciuntur, inde deducta arbitremur? Illud iam reliquum erit, si istis subscribamus, naturam homines non inopes & egenos, sed diuites & multis donis cumulosos progenuisse. Quid ais (Aristoteles) nonne quae animam exeuntem sequuntur ornamenta, eundem ingredientem comitata sunt? Intellectus solus post corporis interitum ex ista partium dissipatione se eripere potest, num non etiam functiones suas intelligendi, cognoscendi, ratiocinandi & consimiles integras discedens reservabit? num non easdem ad corpus primò ingressa recepit? Quid respondes? Si primò anima ingressu non sit eius imperium satis benestabilitum, sed temporis successione vires reficiantur, num aliqua anima imbecillitas erit, quam tempore confirmari oportuit? si vires eius crescunt & augean-

Alia ratio
adversus A-
ristotelem.

tur, utrum sic incrementum suscipiunt, quem-
admodum corporis partes agglutinato alimen-
to debiles fouentur, & lapsae resarciuntur? num
aliquid porro minui de anima, aut accedere
ad eam potest? vel si isto modo tabulam abradi-
vis, aut subiectum expers adiuncti erit, vel
praestantissimum subiectum pari adiacente pri-
uabitur. Quorum alterum (te inuito) extor-
quebo. Nam si rudem omnino animam & in-
cultam in corpus descendisse putas, erit ea ac-
cidentium inanis: sin ita tantum ornatam &
expolitam statuas, ut maius aliquid sperandum
sit, praepotens iam & magnifica hera regis suis
ancillis destituetur.

Sed ne iniquus in te index sim, diuertam ad
id, quod cum tua fortassis sententia coniuncti-
us sit. Id igitur te audio dicere, non sic extenu-
endam animae dignitatem esse, ac si omni sci-
entia detracta cum corpore copularetur: natu-
râ enim fortassis vim quandam infusam credis,
qua habiles ad virtutes simus: sed nondum e-
um splendorem assequuntur eam vis, qui ex ar-
tium institutis elucescere debeat: bene habet, in-
telligo: Num sic subterfugies (Aristoteles) an
parum interesse putas, siue scintillulas quasdam
virtutum in nobis naturâ incensas dicas, aut
potentiam datam, qua apti & idonei ad easdem
compa-

A distribu-
tione alia
ratio.
Intelle-
ctus sua na-
tura non
perfectior
est reliquo
vitæ tem-
pore quam
cum ad
corpus ac-
cedit.

comparandas videamur? Igniculos quosdam fatemur veluti natura flabellis admotis excitari, quibus & intellectus ad scientiam exardeat, & voluntas virtutis amore inflammetur: natura enim consilio possumus tum rudi quodam discrimine inter bonum & malum decernere, tum iudicii obtusa quadam hebitudine verum à falso removere. Verum si ea nos confirmatos facultate naturâ quispiam putet, quâ aut scientiâ lucem ad nos vocemus, aut virtutis bonitatem accersamus, is eò iam opinione labitur, ut de liberi arbitrij reditu somniare meritò existimetur, & id iam effectum erit, ut suis homo armatus viribus, si tempus interueniat, & ars aduocata in auxilium sit, (quæ duo in improbos etiam nonnunquam cadunt) ut pro eo, quod in se est, quispiam posset satis homo frugisse, hoc est, ad virtutum suauissimos fontes non digitos tantum intendere, sed pedes etiam suos attollere. Sed video, si isto modo cum Aristotele concertandum esset, in medias noctes protrahendum sermonem esse, si omnes de eius facie machilas abstergere, aut nauios de corpore circumcidere decreuissim. Quamobrè depulsis iam & dissipatis tenebrarum nubeculis, lucem venientem amplexemur, scilicet erroris oppugnata arce, veritatis tutelam suscipiamus.

Igniculi nobis à natura dati.
Facultas agendi non est à natura concessa.

& si aliorum sententias corrigere res factu facilis iudicetur, experiamur, an aliquid difficultatis iste labor habeat, si verior aliqua opinio in medium à nobis proferatur: nec inconsultò me aut temere existimo illud nominatim addidisse (in medium) medio enim (ut ingeniosè poeta) tuitissimus ibis, & mediocria tutiora sunt. Cum enim de luxuriosis Platonici dogmatis ramis amputatum aliquid, ad sterilem interim & aridam Aristotelis assertionem adiectum quiddam volumus, quorum unus in natura laudibus profusior fuit, quàm conuenit, alter parcior, quàm modestum hominem decet, nobis iam in medio loco capefcenda via est, ne audacius aliquid perpetratum sit, si modum transiliamus, aut commissum quippiam prater morem, si iustam mensuram non consequamur.

Agedum ergo, quem natura hominem, aut qualem genuit? aut quam naturam nominamus vel quem hominem appellamus? si Deum natura vocabulo significamus (nam quæ alia natura esset?) eum beneficium & liberalem parentem, datorem omnium bonorum, sapientie fontem, scientie authorem intelligimus, qui suo beneficio quacunque nobis obtigerint, pleno cornu emetiri solet. Eius igitur beneficentiam sic cogitemus opulentissima & ditissima humana generis

Prima distinctio pro questionis solutione.

erit, & ut corpus nervorum intervallis pulchrè distinctum, cutis integumento artificiosè innolutum, & ossium iuncturis aptè contextum est, sic anima fabrica admirabilis erit, & tantò excellentior, quantò longius sensuum inconstantiam præteruolat: sin languescens iam & senescentes natura vires inspicimus tantò pauperior homo in matris vlnis gestabitur, quantò enixus antè locupletior fuerit.

Secunda
distinctio de
primoparente & eiusdem
prole.

Si hominem rursus primum illum ob oculos collocemus, quem in ipso veluti Deorum cubili nutritum facile iudices, amplissimi patrimonij spes heredes non amitterent. Verùm cum eundem veluti è patris curru deiectum Phaetontem, sic è deorum gremio precipitatum patrem legimus, infans iam veluti in nudo silice desertus & neglectus, squalidus exponitur. Ergo de primoparentum statu ne leuissima quidem cogitatio suscipienda nobis est, de posteritate eius videndum erit, an ei ex patris testamento delegatum aliquid sit.

Anima similis est non abraſæ tabulæ sed ad umbræ tantum.

Istud negotium aggrediamur iam, & totius rei disceptationem, quæ dilatarî copiosius potuit, in angustias contrahamus. Animam igitur non abraſæ tabulæ similis uariè ad amissum referri, sed ad umbratæ cuiusdam imaginis specie repræsentari posse, non ineptè quis asseruerit.

Quem

Quemadmodum enim pictor aliquis, cum in re aliqua peritè depingenda insudare vehementius velit, primò lineis quibusdam ductis, & veluti filis protractis, umbra quadam picturam penicillo obducit, quam concinna deinceps colorum varietate plenius descripturus esset: sic natura non pictum hominem & fucatum, sed verum & viuum fabricans, lineamenta quadam in anima desiguit, quibus integrum simulacrum mox exprimendum erit. Sicut etiam artifices à simpliciorib. rebus in arte sua exordiuntur, quod Grammatici faciunt, qui à literis initium sumunt, atque idem à logicis tenetur, qui à puris rationibus principium mutuuntur: quemadmodum etiam textor stamina quadam prius fundamentis iacit, quibus reliqua pars operis intexenda est: quod etiam in corporis incremento apparet, in quo fibrae quadam rare & tenues primò substernuntur, quæ carne intumescente non multò post in solidiores partes crescunt, & condensantur: eisdem natura gradibus in diuino mentis opificio progressa putatur: obscuriores enim & latentes notiones ortu antiquiores sunt, quarum vice cognitio postea perfectior succedit. Licet enim & velle id quod bonum est; imò de eo ad breuissimum spatium cogitare, longe à potestate nostra absit.

Artes à rebus simplicioribus progrediuntur. Similitudo aliqua est inter corporis incrementum & animæ perfectionem.

Notiones
ideo tan-
tùm à natu-
ra concessę
vt excusa-
tio omnis
tolleretur
ignorantię.

trunque enim dei donum est) nihil obstat tamen
quin communes quasdam in animum irrep-
sisse existimemus, quę quidem nobis non data
sunt, vt aut intelligentia tenebrosa inde illumi-
netur, aut voluntas vitiosa corrigatur (ista e-
nim è calis petenda sunt) verùm cum tantum
finem spectant, vt omnis improbis excusandi
prætextus praripiatur.

Conscien-
tia optima
totius vite
æstimatrix.

Quòd si igitur mentem sic omni veluti ve-
ste detracta nudam relictam à natura cense-
mus, vt de ea iuste conqueratur, magna sum-
mo Deo iniuria fieret, si tanquam inducta cau-
sa, cum nulla puniendi occasio prabeatur, homi-
nes rebelles rapiat ad iudicium. Nunc verò
cum conscientia totius vite assidua specularix
sit, quę vnà nobiscum educata est, vnà in cu-
nabulis vagiuit, cuius testimonio si nulli alij ci-
tentur testes, vel reos nos facimus si quicquam
turpiter commiserimus, vel liberos pronuntia-
mus, si bene aliquid factum meminerimus, quā-
do quidem (inquam) nobis metipsis natura lege
conscijs sumus, vtcunq; nos in vita gesserimus,
omnis iam excipienda excusatio est. Cum enim
oculi veluti speculatores ex arce prospectent,
qui calorum & terra intuitum, ad diuina na-
tura cognitionem viam sternerent, cum mens
ipsa hanc vocem tacite extorqueat, Deum a-
liquem

liquem optimum maximum existere, qui hæc omnia, quæ undique circumspiciuntur, manus primò condiderit, & eadem brachio suo omni deinceps tempore conseruet: Quis iam causam aliquam obtenderet, cur ad æquissimi iudicis tribunal non sistatur, si supremum hunc opificem digno & debito cultu non studiosissime obseruauerit.

Sed ne ista de meo cerebro finxisse videar, arbitrum huius controuersie interpellemus diuum Paulum, qui sic loquutus, ait; Testantur de ipsis conscientie ipsarum, id est, gentium, Rom. 2. 15. cogitationib. earum reprehendentib. aut excusantib. inuicem. Hanc conscientia regu- Versu. 16.
lam præcedenti versu legem nominat, ipsæ enim (inquit) gentes sibi factæ sunt lex: quæ lucis etiam vocabulo alibi significatur, sermo erat lux vera, quæ illuminat omnem hominē, qui venit in mundum: ubi non de æterna illa luce agitur, quæ piorū animi collustrantur, Iohn. 1. 9. sed quam unā cum vita accipimus, quo beneficio impij etiā homines a quæ atq. pij aucti sunt. Ex his iam patet, quid de ortu nostro tenendū sit nimirū, notitias quasdam in animis naturā sedem habere, quib. tanquam stimulis conscientia pungitur, si indignè vixerimus, eadem vires coligit, si bene acta vita sibi testis vera esse possit.

Nec

Notiones in
genite suis
viribus non
veniunt ad
maturita-
tem.

Duplicia do-
na sunt, na-
turæ & spi-
ritus.

Nec sic tamen sententia mea stat, ac si he-
bescentes ista natura vires per se adolescere
possint, & veluti in florem se induant: Verum
quemadmodum virescentes iam herba, & so-
lis tepore salutariter concoqui debent, & dulci
terra sudore perlui, si peruenire ad maturita-
tem suam velint: eodem plane modo ingenta
ista dotes, nisi calitus dimisso imbre, & gutta-
tim cadente pluvia irrigentur, nunquam bonis
frugibus denotæ erunt. Sed cautio aliqua nobis
hic adhibenda necessario est. Nequaquam e-
nim omnium notionum naturam capacem sta-
tuimus: Verum dona ista (si vniversim loqui-
mur) de se distingui postulant: alia enim natu-
ra, alia spiritus dona sunt. Natura & humana-
rum rerum scientiam quandam complexu suo
tenet, & ad diuinatum inuestigationem pertin-
git, utriusque enim semina in ipso ortu sepulta
sunt, & conscientia impulsu, quam à natura
non diuellimus, ad diuinum cultum quodam
modo trahimur.

Illa verò munera, quæ spiritus inflatus in-
spirantur, perpetuum cum natura nostra bel-
lum gerunt: quæ cum impedita iam & deprana-
ta sit, & veluti consenescat, illis viam potius
obstruit, & fores obserit, quàm aditum ali-
quem aut ingressum aperit: dona ista inflata
appello

appello, spem, fidem, charitatem, & si qua alia
 censenda in eodem numero sunt: ad ceteras qui
 dem res omnes notitia quaedam naturalis pra-
 ualet, in istis beneficiis nullam sibi provinciam
 natura deposcit, imò lenissima inclinatio ab e-
 ius imperio arcessenda est. Nam primò si natu-
 ra mandatis morem gesserimus, diffidentia fi-
 dem vincit, spem desperatio deuorat, inuidia
 charitas cedit, inuersa omnia & mutata erunt.
 rursus si natura hic aliquid posset, eadem cum
 communis omnibus parens sit, nouerca nemini,
 cur ista matris beneficentia non in omnes re-
 dundaret? Iam verò cum hominum fallaces ple-
 runq; animi, spes inanes, fluctuantes affectus &
 fides rara aus in terris nigroq; similima cygno,
 ut est in carmine, quae fides apprehendit, non
 capit ratio: quae illa suadet, vetat altera: quae
 una tenet, amittit alia: fides non innata est,
 sed data: spes non adheret, sed accedit: Isti ado-
 na non in recens nato, sed in serò renato con-
 spicua sunt, non generatione parta, sed rege-
 neratione instillata. Nam si fides in natura the-
 sauris recondita sit, vnus idemq; statuendus e-
 rit, qui, quae natura sunt, redoleret, & quae spi-
 ritus etiam sunt, saperet, cum decernendum
 tamen inter vtrumque sit: hic enim tantò in-
 teruallo ab alio distat, & distinguitur, quanto

non græcum a barbaro aut ab utroq. Iudeum,
sed vinum à mortuo, & pictam imaginem à
vero corpore seperamus.

Sed ut suis cancellis iam tandem termine-
tur ista lis, satis pugnatum contra Platonem
est, qui multò plura in nobis nascentia dona in-
tuetur, quàm quispiam unquam re ipsa ex-
pertus sit. satis etiam aduersus Aristotelem
compertum habemus, non omni vestitu exu-
tam in corpus se immisisse, sed notitiis quibus-
dam insitis non solum ad artes perdiscendas,
sed ad ipsum creatorem agnoscendum viam si-
bi præmunire. Nunc velis ex isto loco tanquam
à littore datis, in aliam questionem labamur, ut
ea etiam finita, ad littus rursus appellam, &
in portu nauigemus.

Quintæ questionis

FINIS.

AN

AN CERTO ALIQUID ANI- MO COMPREHENSVM SIT,

QVAESTIO SEXTA.

*V*n in ista disceptanda liti ver-
timur, hac via & methodo no-
bis ingrediendum est, ut eo-
rum sententia praemissa pro-
cedat, qui certam rerum com-
prehensionem natura uniuersa

mitate miscent. Postea pro nobis ipsis differamus.

*I*lli à sensu primò ordiuntur, pro cuius acrimo-
nia nobiscum litigant: visus enim de obiecto
suo certissimè diiudicat, auditus sonis suauissi-
mè pulsatur, sic tactus qualitatibus occurrentium
voluptate blandissimè titillatur. Videmus etiam
naturam unicuique nostrum uniuersas quas-
dam notiones inseruisse, quibus nihil certius
est, nec errare hic possumus: sic Deos colendos

Ratio prima
pro questi-
one.

Secunda.

natura

Tertia.

Differentia
scientiæ &
opinionis.

naturâ suademur, ut parentibus obtemperemus innatum ins iubet, ut patriam amore prosequamur, lex monet nobiscum congenita. Platonis etiam attestatur, qui in Cratilo promanantem introducit, quia mens opinione delirans, quasi ventis huc illuc cietur, scientia imbuta, motus omnes sedat, & ipsa pacatè tranquillatur: sic noster notatur quia in Cratilo, ut eodem sono latine fides nuncupatur, cum id dicitur, quod sit: ad cuius normam in Cratilo diducitur, quòd ea fideliter custodit, nec excidere patitur, qua commissa illi sunt.

Responsio ad
primam.

Error est sensus in proprio obiecto & alieno. In proprio obiecto triplici modo errat sensus.

Istis sic strictim propositis breuiter iam responsum sit: sensus primò quàm fallaces & inanes sint, hinc coniectura fit, quòd siue in proprio suo subiecto versentur, siue in alieno intenti fuerint, utrinque nos decipiant. Ibi triplici errore occacamur, labimur enim & erramus in iudicio. si obiectum paulo disiunctius ab oculo fuerit, sic solem bipedalem dicimus; aut spatium illud interfertur peccet, ut cum denarium duplo maius in ima aqua subsidens aspicitur, & sol exoriens, humorum interiecta copia, ampliores radios proijcit: quòd si ipsa sensus sedes labem contraxerit, erroris vitio sordescet, quod in senibus & agrotis experti sumus: illis
oculorum

oculorum iudicium surreptum est, istis saporum
 discrimen consenescit. Peregrina iam sensus
 obiecta aut communia citantur, cum stantes
 moueri nobis videmur, vel aliquid simile acci-
 derit: Aut obscura censentur, quæ germana
 obiecti specie occultantur, ut cum hominem è
 longinquo conspicimus, Socratis vel Callia no-
 mine appellauerim. Quis igitur dubitat, quin
 turpiter sapissimè sensus ementiantur? Notio-
 nes illæ generales, quæ naturâ imprimuntur,
 longius petita sunt, nec attingunt propositum:
 Non enim de nativâ cognitione, sed percepta
 & peruestigata scientia controuertitur, etiam si
 ipsa illa à natura progenita notitiæ ambiguitate
 aliqua inuoluantur: olim enim extiterunt
 athei quidam, & hodie etiam alicubi existunt
 qui deorum venerationem abolendam prorsus
 censuerunt: quàm parentibus filij immorigeri,
 & in patriam nonnulli hostes & inimici sint, om-
 nium temporum memoria recordatur. De ver-
 bis enim non conterendum tempus, aut protra-
 henda oratio erit, cum in istis quæ vocabulum fir-
 mitatem omnem suam ex opinionis inconstan-
 tia auctiorem reddiderit, non quòd verè firmum
 aut stabile aliquod manifestum dat. Sic enim
 puppis cum in aqua suprema aquabiliter fluit,
 & cursat tranquillo mari, quiescere planè
 videtur

Peregrina
 obiecta, du-
 plicia sunt.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Scientia
 per se non
 est firma
 sed respectu
 opinionis
 quæ insta-
 bilis est.

Num porro nobis non permissum illud erit, quod elargita animalibus natura sit? illa interrim sensus minimè fallaci vi & praesentia complectuntur, & futura etiā anticipant. Et quorumsum (inquiunt) nos ad disciplinam accingeremur, aut animos applicemus ad literas, nisi spe aliqua labores suffulti essent, nos ipsi etiam perfectos & maturos scientia fructus aduentantes praestolemur?

Sexta.

Uno iam impetu fabricam istam percussam labefactabo: & primò de sapientis nomine, parum illi quidem sapienter definiunt. Hoc uno enim ab insipiente discernitur, quòd verissimilimas probabilitates consuetetur, alter speciosas tantum coniecturas venatur, neuter rem aliquam, qualis ipsa omnino sit, comprehendit, unus tamen altero veritati propinquius, & propius se adiungit. Medicus enim peritior artus contractat, urinam inspicit, totum corpus perlustrat, priusquam, de morbo quid sentiat, effe-ret: at qui non ita instructus ab ea arte est, temeritatem suam & praeceptum iudicium prodit, si aut vultus, quàm solebat, pallidior, aut digiti, quàm consueverunt, porrectiores appareant. Bestia etiā cum tota in sensus vadis immersa sint, eiusque veluti imo alluantur, ne miremur, si sentiendo, quàm nos acutiores sint, quã
rationis

Respon. ad
4. rationem.

rationis monitis sensuum rebelles motus non-
nunquam restringimus (Quamvis id iam bru-
tis à natura haustum est, quod nobis arte adiu-
vante degustandum sit: non enim, quod à primo
parente insculptum certi sit, quarimus, sed
quod consuetudine perquisitum accedat) at ni-
hil opus erit, ut animi labores frustra à nobis
tolerentur, si nullibi ad scientiæ dignitatem tan-
quam apicem ascensum sit. Nam ut qui ad me-
tam collimant, aut spatia in stadio faciunt, &
illis satis est, si cùm ad ipsam metā non possent,
quàm proxime tamen ad eam arcu intento sa-
gittas dirigant, isti contenti erunt, ut sit totum
stadium non liceat, maximam tamen partem
decurrant: ita ne nos graue ducamus, si scien-
tiæ mysteria secreta à communi intellectu sint,
cùm is eius usus nobis non claudatur, cuius v-
tilitates tamen in vita permagna sint.

Attendat iam isti qualescunque Acade-
micorum ^{argutiorum} oppugnatores, quib. ea ra-
tionibus propugnetur. Ipsa enim primò artes
illæ, quarum illi comprehensione tantopere ex-
ultant, & glorianitur, suis quasi insidiis ac dolis
illaqueate sunt. Grammatica professioni inimi-
ca barbaries est. Dialectica sophisticæ lenoci-
nio corrumpitur. Rhetorum eloquentia loqua-
citate deformatur. Geometrica denique subri-
litur

Ad sextam.

Perfecta
scientia in
hac vita non
est expe-
ctanda.

Ratio prima
pro acata-
lepsia.

Artes ipsæ
fallaces
sunt.

litas iis ipsis principiis fundata est, quæ sine negatione tollantur, progredi Mathematicus ulterius non potest. Quam enim abdita sunt & somniorum pene similia, quæ de punctis, lineis, angulis, ab illis traduntur?

Quid si ipsi etiam artifices inter se rixentur, cum & qui præcipiunt de moribus, de summo bono varias diuulgent opiniones: unus vo-

Secunda.

luptate illud mensurat, alter in virtute positum dicit, tertius bonorum omnium concursum ad ipsam constituendam requirit. Quæ civitatibus porro leges ponunt, de optimo reipublicæ statu sibi non assentiuntur. Physici denique qui natura scientiam diligentius inuestigant, de rerum principiis nondum sibi constant: imò gravissimi omnium theologi multas tragedias in suis scholis quotidie concitant, facies volant, tela mittuntur, nondum pax stabilita est. Nec il-

lud tantum ita esse perspicimus, quod vulgo Tertia. iactatur, (quot homines, tot sententia) verum idem sibi videtur litem intendere, cum in eadem sententia non persistat, quod vulgo Aristotelis expræbratur, cuius vitij contagio alios etiam auctores infecit. Quod si artium fallax cognitio nobis insidias non strueret, num eo aliquis audacia efferretur, quo iam homines abreptos vidimus, qui tam insulsa præter omni-

Varia para-
doxa a phi-
loſophis in-
uenta.

Quinta ra-
tio.

Artes nun-
quam ſatis
perfecte.
Sexta ratio.

Septima.

um opinionem paradoxa excogitarent, qualia
indies ex cerebro ſuo expromunt, cum alius
permutato natura ordine, motu terram cieri,
calum quiete torpeſcere putat, alius paſci ſo-
lem, tertius niuem atram duxit, quia ex aqua,
qua talis eſt, congelacietur.

Quid enim illud eſt, & quanti ponderis? quod
artes temporis diuturnitate terſiores enadant.
Hac at aſpolitiores eas vidit, quam patrum
ſacula. Quod ſi ſemper aliquid perpetua addi-
tione artiũ poſſeſſioni adijciatur, quid vana per-
fectionis cuiuſdam ſpe decipi nos ſinimus? non-
ne ſolemus etiam natura dona ab artis dotibus
iſta differentia diſſociare, quod illa ſemel inſcri-
pta nunquam obliterentur. Iſta ſapius inſuſe
roties profecto effluant. Tollenda igitur eſt me-
diorum neceſſaria comprehenſio eſt, niſi ſci-
entia naturam ſublatam malumus. Ecquide-
tiam in eo momenti eſt, quod roties ab Acade-
micis teritur, quod omnia, qua viſa, ſenſa, &
intellecta ſunt, eadem ſpecie & vultu nobis ob-
uerſentur? nam quemadmodum male torto aut
miſere ligato oculo, qua nigra ex ſe ſunt, albi
forma aſſumpta offeruntur, & qua albi ſpeciem
adferunt, aduerſam nigri effigiem ſenſui in-
ſpergunt: ſic erroris cacitate ſi capta mens fue-
rit, qua inſigni prauitate ſunt, bonitatis per-
ſuaſione

suasione nos permulcent, & ea cane peius & angue
(quod aiunt) odimus, quæ optima & electissima sūt.
Scientia etiam, ex quo neri solet, stamen cuiusmodi
est? Certè arduum, densum, difficile, horridum. Re-
rum. n. quæ intus abdita latet, subtilitas, quam suo
sopitam gremio scientia habet, quæ opaca nostrorum
ingeniorum densitate obtegatur? ea etiam, quæ uni-
uersali tantum ratione vices suas expandunt, cum
cogitatione finguntur potius, quàm re ipsa subsistunt,
num ea certò se scire patientur, quæ certò ne exi-
stunt quidem? Iste nunc locus hoc uno argumento
exeat, quòd ipsi sapientes semper assensum suum co-
hibeant, unde epochen suam Academici inuenerūt.
Ex quib. omnibus hæc iam consuta conclusio exerit-
ur: Nihil verè cognosci, nec sine fucopercipi posse.
Illud reliquum mihi est, ut breuì cōplectar, quò me
mea ducit opinio, qui & Socratem reprehensione
dignum existimo, qui hoc unum se scire professus est
quòd nihil sciret: Gorgia etiam sophista insolentiā
acerbissime corripiendam censeo, qui de quacunque
quæstione dicturū se subito pollicitus est. Ut igitur
a supremis ad infima, à summis ad extrema descen-
sus ordine fiat, de cælis primò interrogabo. Quis or-
bium numerū ad certam seriem reuocabit, aut cir-
culorum velocitatem oculis consequetur? ubi duo
illi poli sunt, qui in extremo cælo emerent, ubi cen-
tricus, excentricus, epicyclus, fictitij illi planetarū
circuli? Cælum Empyræum quo sensu deprehendi-

tur? ad cristallinum illud spatium, quibus gradibus
itur? figmenta ista potius poetarum sunt, quàm phi-
losophorum documenta: hominum cogitata, non na-
tura miracula. De solis calore quis satis explicatè
philosophabitur? habitemus paulisper in ista qua-
stione. Sol igitur cur calidus non erit? nimirum,
magni distantia loci cælum ab elementis eleuatum
supereminet: nulla illis insidens affectio in alterum
euolabit, cum ipsum simplex & mistionis insciū cor-
pus sit: at quomodo tandem insciū? an sic, ut nun-
quam corrumpatur? quomodo igitur non permistū
erit? Corruptionis perpetua comes mistio est. Cæli
enim compages igne liquefiet, & flamma totum il-
lud opificium conflagrabit. non enim ista allegoricè
à Petro declamantur, quemadmodum nec fabu-
latur sacer ille historicus, cū de mundi diluuiō nar-
rat. quo sensu igitur simplicem cæli structuram di-
cimus, si antegressa aliqua veluti seges & materia
sit, ex qua cæli vniuersi facies completeretur? Primò
enim rudis illa & indistincta congeries substituta
est, ex cuius complexib. immensa calorum & totius
mundi moles Dei summo artificio excisa est. Agite
iam, si solis radij calore non efferueant, unde ille fer-
uor provenit, quo nos incalescimus? unde ille æstus
est, quo sub sole ambulantes colorantur? reflectendo
dicitis: Certè reflexionis ea vis est, ut calorem, si
prius inceptus fuerit, intentionem reddat: ut ad pa-
sinam è regione locatam ignis vis reuerberata gemitur

natur. Quod si incallescendi vis nulla antè sentiebatur, nescio profecto, quomodo reuerberando augefcatur. Sed audiamus Psalmistam sic psallentem, ut in eo iudicelis finiat: Nihil absconditur, inquit, à calore eius, solis puta, nisi ex cõmuni opinione hoc additum sit. Nunc nobis ambigendũ est, unde, cum pluit, tota illa aquarum vis defluat: an ex terra sursum attracta sit, an deorsum demissa cadat. Philosophi isto ordine imbrem nasci tradunt, ut primò è terra enati fumi ascensu suo in imbrem concrefcant, nubes liquefacta in aquam conuertatur. ego tamen supernè labentes aquas, scriptura attestante, aliunde casuras sentio. Nam cum aquis vniuersa terra diluta esset, non fontes tantum abyssi se raperunt, sed & cœlicataractæ apertæ sunt. Sic cœli illa expansio aquas infra subiacentes à supra congestis aquis distinxit, quæ vox aeris latitudinem non delineat, cum ipsum illud hic expansum nominatur, ex qua deinceps stella splenderent, nec de nubeculis interpretandus hic locus est, cum nondum liquefcere, ut aqua excerneretur. Quæ quidem nubecula cum solari iubare dissipata fuerint, distinctiõnula aquarum erit, cum expansio tamen in eum finem destinata sit. De maris iam salso sapore proximo loco dubitatur, cuius nullam tradi rationem Aristoteles posse arbitratur, si ortum aliquando habuerit, (sic. n. cum Democrito contendit) si mare, inquit, reliqua pars grauior illius humoris sit, qui solis calore

extractus est, & prius terram ambiebat, cum dulcis aqua omnis à salsa expressa sole inuitante excesserit, aliquando certe cum qua prius ascenderat, deinceps aqua relabitur, pristinam naturam suam & saporem obtinebit. Sed erras, ingeniose Arist. & totus deceptus es. Primò n. aquarū illa copia, qua circumsepta terra est, non estus ardore exiccata, sed collecta in unum locum est: deinde aqua relapsa, si saporē recuperet, cur non & locum vendicabit, ut terra iterum fluuiorū multitudine obruatur? Sed pergamus. Arist. nec ob terræ mistionem marinam aquā à dulci degenerare putat, cum Metrodoro & Anaxagora, nec terræ sudorem cum Empedocle appellabit. Illud non concedit: flumina n. cum terram alluendo, eius siccitatē sapiant, salsa etiam gustantur. Alterum non dabit, cum terra nunquam desudet: Nā si arida & sicca est, non potest: si humore tēperetur, ille omnis calore exorbetur. Quid ergo dicat? Imbres certē graues & salsi autumnī tempore in mare immissi amaritudinis causa sunt. At cur autumnō tantum? an non aliis anni temporibus etiam amara illa aqua erit? at cur imbres id efficiunt? cum ubi ne gutta aqua pluuialis decidit, ut apud Aegyptios, salsus tamen sapor ē mari percipitur. Sed non opus est ita curiose ista scrutemur, si mare factum primò (id quod ego sentio) & salsum & densum sit. Alia reuera solent dulcedinem amittere, aut cum ea decedat (quod in excrementis cernimus) aut ter-

rea siccitate opprimuntur, veluti si per cineres aqua colatur. Nec expedire hic aliquis se potest, si de fluminibus percontemur. Vnde enim fit, ut dulci illa aspersa sapore sint, si quemadmodum sudor & urina singularum partium lapsu suo salsetudinem ad se trahunt, non eodem etiam modo aqua per terrarum dulces meatus contaminetur? De venti natura nunc videamus. An non hic etiam turpissime decipimur? Primo aerem esse verisimile non est, aut enim totus aer iam moueretur, cum perflat ventus, quod nemo dixerit, cum nonnullae regiones pacatae & tranquilla quiescant, cum aliae ventorum turbine peruasa sint; aut pars tantum motu rapitur, tum vacuus ille omnis locus erit, qui partem motam & quiescentem intercedit. Rursus si aer ventus sit, cur terra quassata non concitetur aer, nisi absorpta materia terra voragine esset, ex qua venti exilirent? Quorsum etiam non interdum spiritus circumsonarent, sed nocte frequentiores sint, quod hoc tempore fumorum copia aer abundet, & plenus sit? unde etiam, si aer perpellatur, motus huius principium accersimus? Nam cum sua ingenua vi sursum contendat, qui impelli ad latius potest? Nec enim astrorum motum sequitur, ut luna impulsu maris cursum deflecti voluit: Hoc enim, quia gravitate sua ad centrum depellitur, sursum non scandit, sed (quantum potest) ad latius diuertit, ille si vocatus a stellis fuerit, cum scansione celerrimus sit, omnem

moram abijceret. Quod si igitur aeris tenuitatem ventus non imitatur, multò certè minus exhalatio erit, quæ crassior est, quàm spiritus tenuitas feret: ventus enim utroque tenuior est, cum spiritus, qui ex fulgure inflammatur, ligna findat, lapides rumpat, ipsi ferro denique non parcat. Cum igitur, quod magis videtur esse, nihilominus tamen non sit, nec erit proculdubio, quod minus videtur. At cur ventum calidum & siccum potius, quàm frigidum & humidum dicimus? Si eius natura circumspecta nobis sit, quod sapius usu venit, natura magis consonum erit: at frequentius frigore afflata res ventis frigescent, quàm per motum calore aestuant: si regiones citentur, ex quibus missi venti consurgunt, illa tam solis tepidis radiis recreata vident, quàm hyemis iniuriis oppressæ rigent. Cum vaporibus istis igitur aer perfunditur, aut loco cedit aer, aut se contrahit, tum singule partes homogeneæ non erunt, si una sit alia densior, nec hoc aliàs unquam fit, quàm cum coalescant elementa, ut tertium corpus gignatur, aut poris perforatus, & effossus erit, quod Democritus & Leucippo visum est, (Hoc Aristoteles respuit) aut corpora mutuo se interfecabunt denique quod pari nos vincit incommodo. Motus igitur venti qualis iam tandè est? sursum lenitate sua emittitur, à media regione prohibitus ad dextram & sinistram compellitur, cum deorsum eum deiici eius subtilitas non patitur: violentus igitur motus est, qui tam perpetuus?

perpetuus? nonne etiam nubes ipsas mediæ aeris terminis retentas flatibus complicatas volitare cernimus? An sentiendum illud cum Plinio est, ventos solis volui circulo, cum ad occasum omnes non tendant, sed ad contrarium locum nonnunquam se flectant? Terra igitur cum concessa fundamenta sint, utrum vento, an aere quassantur? Illo non possunt, qui cum ab aeris frigore repulsetur, annos vehementius eius viribus terra obstabit, cum opacitate sua aerem superet, & frigore etiam vincat, si frigidissima omnium sit? Nec altero illo terra perculsa salit: leuia enim omnia solidis corporib. succumbunt, & sine cesse sit, in aquam aer condensari, ut in fontibus solet, potest, aut exire denique cum terra meatuum frequentia dehiscat. Infinitæ huiusmodi causa dubitandi arripi, & deprehendi possunt, si in isto genere progrederer. Verum & mihi consulam, ne stili sterilitate fastidiosus esse incipiam, & lectori prospiciam, ne ille orationis tadio ximum saturatus sit. Extremam nunc manum huic questionem admovebo, si prius intellexerimus duplici ratione scientiam sumendam. Una perfecta & absoluta est, omni absterfa macula & labe, quæ in vita presenti quam nunc fruimur, peregrinatur, & exultat: Alia est, quæ nobis obtigit, dum vitium multis commaculata vitis. scintillule aut in seminata in nobis naturæ sunt, aut arte adolefcunt, quæ aut sensu peruehuntur ad nos, in quibus rarius fallimur, aut

sub

sub intelligentiam cadunt: ubi duplex error
premit: unus scientiæ elenchus est, cum ignorantia
caligo effunditur: alter voluntatis fœtus, cum eius
illecebris abduci nos patimur, ut omnis cognitio
nostra iam lubrica, latens, tenebrosa, & ambigua
sit: immo ut cum Ecclesiaste hunc locum termi-
narem, hæc est occupatio mala, quam dedit De-
us filiis hominum, ut occuparent se in ea. Deus
enim frana in nos immisit, ne, cum umbra scientiæ
nimis elati sumus, ipsam si completam haberemus,
omnes pietatis & sobrietatis limites prætergressi
transiliremus. Nunc tempus est, ut iisdem terminis
& questionis huius disceptatione, & omnem simul
de animo tractatum obserarem, & occluderem.
Omnes enim complecti non cupio, quæ de anima
iactantur questiones, quæ infinitæ sunt. Effudi-
am igitur, quæ putaram, omnia. Quod si æquos
mea scripta indices (quod spero) nacti sint, liberè in
vulgus dimanabunt: sin iniquis cum illis agatur
(quod nihil vereor) scient tamen, si aliqui eiusmo-
di sint, quod nec mihi nocere possint, dum lingua
mordent, nec portum istum meum ledere præuale-
bunt, si contumeliosè eum verbis appetunt, cū
nec errores me temerè scriptis immiscuisse,
mihi met ipse conscius sum, nec volubi-
liter verba inania præcipitasse,
mihi verè attestari possum.

FINIS.

4387

- L

27/4/39

eos ut et dilectio sit in corde pro moy bus
 p'mm ut sitis filij patris exi et p
 sufficit in dilige amicos et quos g'p'to
 de te et geribz m'g' et fuit exepisset dil
 fil' q'ad et morte q' immo'ndu i p'm
 Quo f'et a io monz aplo exi 2. Ambula
 nec Quale a' debem' busade docem'
 i em'p'o Si esq'ue' i'mm'ic' e. aba illu
 a h'o intellige ta de alt'moto corporali
 ynas g'ge's of cap'd ei' p'ne et em'bon
 u'cedit p' q's ayder al' intelligi' Gali
 ca' et ei i al' accedi nolu'it cepte ad
 q' adt. p'o q' op' al' g'cep't. Et q' n'c oia
 est i q'd d' de i'mm'ic' dilige d'us id addit
 filij patris. amodo p'mm. S. p' g'iam a i
 busade g'mue i'mm'ic' Quo p'essio Gole
 a malos i'cedit n' a p'fidis i'mm'ic' a p'f
 p'p'etate ut de ceat nec dilige i'mm'ic' d'
 a d'ato ei o'ian e' p'p'et'it' p'p'm'ic' d'om
 d'omoy i'q' on dilige q' d'om'ic' a d'om
 q' i'mm'ic' d' dilige d'us p'p'et'it' d'om
 i'ndig'etia p'p'et'it' d'ilectio' d'om
 d'ilectio' d'us a p'p'et'it' d'om
 p'adit ap'p'et'it' p'adit i'mm'ic'
 i' t'up'ha'co' d' d'om'ic'
 i'mm'ic' p'adit d'om'ic'